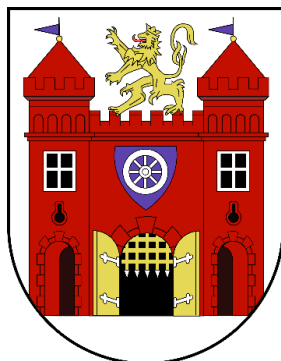

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

**Tematický akční plán
pro oblast
bydlení, bezpečnosti a občanského soužití
Liberec**

Pro období:

2020 – 2022

1.	ÚVOD	1
1.1.	Důvody vzniku akčního plánu a popis oblastí.....	2
1.2.	Proces vzniku akčního plánu.....	4
1.3.	Základní pojmy.....	4
1.4.	Koncepční rámec TAP	8
2.	Bydlení - Analytická část	9
2.1.	Trh s bydlením v Liberci	9
2.2.	Cílová skupina - bytová nouze, sociální vyloučení, ukazatele	12
2.2.1.	Obecně k bytové nouzi a přehled analýz	12
2.2.2.	Registrační týden HF a sběr dotazníků “Houser”	13
2.2.3.	Zpráva o vyloučení z bydlení (Lumos/PSB 2019)	15
2.2.4.	Reálné možnosti v bydlení pro cílovou skupinu domácností v bytové nouzi	15
2.2.5.	Lokality sociálního vyloučení a ubytovny.....	16
2.2.6.	Sociální dávky, index sociálního vyloučení a předlužení.....	18
2.2.7.	Shrnutí k cílové skupině	20
2.3.	Systém bydlení statutárního města Liberec	22
2.3.1.	Městský bytový fond SML.....	22
2.3.2.	Současný systém bydlení – od prohlídky k bytu	25
2.3.3.	Speciální program Housing First, case management a spolupráce aktérů v Liberci	28
2.3.4.	Dluh na nájmu a prevence ztráty bydlení	30
2.3.5.	Práh městského bydlení v Liberci	31
2.3.6.	Technická správa majetku	34
2.4.	Shrnutí - základní problémy liberce: bytová nouze, sociální vyloučení, městský systém bydlení 35	
2.5.	Projekt Kontaktní sociální práce Liberec – součást dosavadního řešení problémů v bydlení a bytové nouzi	39
3.	Bezpečnost – analytická část.....	39
3.1.	Kriminalita v Liberci	40
3.2.	Lokality sociálního vyloučení	47
3.3.	„Děti ulice“ – rizikové chování dětí a mládeže (nejen) prostředí sociálního vyloučení.....	49
3.4.	Občanské soužití v bytových domech města.....	51
3.5.	Osoby v krajní bytové nouzi (bezdomovectví) a veřejný pořádek	52
3.6.	Kapacity a aktérů a míra koordinace	52
3.7.	Aktuální zkušenost - Projekt Asistenti prevence kriminality Liberec	54
3.8.	Klíčové problémy v oblasti bezpečnosti a občanského soužití	59

4.	Návrhová část pro oblasti bydlení, bezpečnost a občanské soužití	60
5.	Implementační část.....	70
5.1.	Role Agentury	70
5.2.	Role SML	71
5.3.	Aktéři, platformy a systém spolupráce	71
5.4.	Vyhodnocování aktivit TAP a monitoring aktivit	76
5.5.	Klíčové aktivity, finance a analýza rizik	78
5.6.	Aktualizace TAP	80
5.7.	Indikátory TAP.....	80
6.	Seznam tabulek a grafů	84
7.	Přílohy	85
	Příloha č. 1 – Použitá literatura:	85
	Příloha č. 2 – Vyjádření RM Liberec	85
	Příloha č. 3 – Vyjádření odboru pro sociální začleňování (Agentura)	85

Seznam použitých zkratk

Agentura – odbor pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj

APK – Asistenti prevence kriminality

ARPLK - Asociaci romských představitelů Libereckého kraje

BF – bytový fond

CBL – Centrum pro bydlení Liberec

CS – cílová skupina

DDM – Dům dětí a mládeže

DnB – Doplatek na bydlení

DPMLJ – Dopravní podnik měst Liberec a Jablonec nad Nisou

DPS – dům s pečovatelskou službou

ESF – Evropský sociální fond

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství

Feantsa – Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci

GAC – Gabal Analysis & Consulting

HF – Housing First

HN – Hmotná nouze

IP – investiční priorita

IPRÚ – Integrovaný plán rozvoje území

IROP – Integrovaný regionální operační program

ITI – nástroj uplatnění integrovaného přístupu

IZS – integrovaný záchranný systém

KHS – Krajská hygienická stanice

KNL – Krajská nemocnice Liberec

KPSS – Komunitní plán sociálních služeb

KPSVL – Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám

KRRLK – Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje

KSP – Kontaktní sociální práce

KÚLK – Krajský úřad Libereckého kraje

MHD – městská hromadná doprava

MML – Magistrát města Liberec

MOP – Mimořádná okamžitá pomoc

MPL – Městská policie Liberec

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZCR – Ministerstvo zdravotnictví České republiky

NDC – nízkoprahové denní centrum

NNO – nestátní nezisková organizace

NZDM – Nízkoprahová Zařízení pro Děti a Mládež

OCHL – Oblastní charita Liberec

OO – obvodní oddělení

OPZ – Operační program Zaměstnanost

OŘ – okresní ředitelství

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

PČR – Policie České republiky

PMS – Probační a mediační služba

PnB – Příspěvek na bydlení

PnŽ – Příspěvek na živobytí

PO – prioritní osa

PPK – Plán prevence kriminality

PS – pracovní skupina

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

PSB – Platforma pro sociální bydlení

RM – rada města

SML – Statutární město Liberec

SPSZ – Strategický plán sociálního začleňování

SSP – Státní sociální podpora

SVL – sociálně vyloučená lokalita

SZU – Státní zdravotní ústav

TAP – Tematický akční plán

TČ – trestná činnost

ÚO – územní odbor

ÚP – Úřad práce

ZM – zastupitelstvo města

ZŠ – základní škola

ZZS - Zdravotnické záchranné služby

1. ÚVOD

Tento tematický akční plán (dále také TAP nebo akční plán) se zabývá dvěma tematickými oblastmi sociálního začleňování. První oblastí je bydlení, které zahrnuje systém městského bydlení v Liberci, situaci v SVL a problém bytové nouze v nejširším měřítku, a jenž popisuje problémy v daných tématech a navrhuje jejich řešení. Druhou oblastí je bezpečnost a občanské soužití. Bezpečnost je chápána na jedné straně jako problém fyzického bezpečí osob a majetku, na straně druhé je ovšem zdůrazněn problém občanského soužití v lokalitách sociálního vyloučení, v bytových domech města i ve veřejném prostoru. Hlavním cílem plánu je poskytnout analýzu problémů v bydlení a bezpečnosti a určit postup, jakým problémy řešit, nebo alespoň zmírnit.

Spolupráce odboru pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR¹ (dále jen Agentura) byla zahájena v roce 2016, v listopadu 2016 byl zastupitelstvem města schválený SPSZ Liberec (2016 – 2019), v současnosti probíhá jeho revize (předpoklad schválení podzim 2020). Spolupráce Agentury a statutárního města Liberec funguje prostřednictvím platformy Lokálního partnerství, na kterém dochází k pravidelnému setkávání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů, kteří jsou nebo mohou být angažováni v procesu sociálního začleňování v obci. Členové partnerství se setkávají na pravidelných jednáních několikrát ročně (případně v tematických pracovních skupinách) a společně připravují strategické plány a konkrétní projekty pro podporu sociálního začleňování. Lokální partnerství je základem činnosti Agentury v jednotlivých lokalitách². Lokální partnerství Liberec bylo na začátku roku 2020 po dohodě s místními aktéry převedeno pod pracovní skupinu komunitního plánování (KPSS) pro oblast Osoby ohrožené sociálním vyloučením, která se schází šestkrát ročně. Další nosné platformy jsou uvedeny níže v textu TAP.

Akční plán je rozdělený na úvod, dvě analytické části se shrnutím klíčových problémů a doporučení ke každé z oblastí. Následuje návrhová část s vizí a návrhovou tabulkou. V implementační části jsou popsáni aktéři a platformy implementace, rámec pro monitoring a vyhodnocení TAP, klíčové projekty, rámec pro aktualizaci TAP, rozpočet plánu a indikátorová tabulka. Na konci dokumentu jsou klíčové přílohy.

¹ Odbor pro sociální začleňování (Agentura) je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Agentura funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení. Do 31.12.2019 fungovala Agentura pod Sekcí pro lidská práva v rámci Úřadu vlády ČR. Agenda sociálního začleňování byla k 1. lednu 2020 převedena z Úřadu vlády ČR pod hlavičku Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

² Převzato a upraveno z odboru (Agentury) pro sociální začleňování (2020). Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/>.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

1.1. DŮVODY VZNIKU AKČNÍHO PLÁNU A POPIS OBLASTÍ

Témata bydlení a bezpečnost se během několika let spolupráce ukázala jako velmi nosná, u bydlení je toho dokladem činnost pracovní skupiny pro bydlení (viz níže implementační část) a programy pro bydlení, u bezpečnosti projekt Asistentů prevence kriminality (APK), který liberečtí aktéři shodně považují za prospěšný. Obě oblasti v tomto plánu propojujeme zcela záměrně z následujících důvodů. Zaprvé lokality městského bydlení svým charakterem koncentrují specifické sociální skupiny obyvatel. V městském bytovém fondu Liberce bydlí z velké části sociálně znevýhodnění lidé, kteří by na volném trhu s byty měli problém bydlení sehnat, případně jejich situaci stabilizuje přívětivější městský nájem. Dále zde bydlí příslušníci tzv. nižších středních vrstev, senioři a osoby s komplexními potřebami (zejména v režimu Housing First, viz níže). Malou část bytového fondu obývají profesionálové (zaměstnanci NNO), kteří nespádají do výše uvedených kategorií. Současné obsazení bytového fondu v Liberci implikuje některé negativní fenomény, které je vhodné systematicky ošetřit. Druhým důvodem je situace v lokalitách sociálního vyloučení, která, krom jiného, zahrnuje téměř vždy nekvalitní nebo substandardní bydlení spojené s nejistotou v bydlení, na straně druhé ovšem implikuje problémy v občanském soužití, jak vyplývá z dostupných dokumentů MP Liberec (PPK 2020 – 2022) a dosavadní praxe mikrotýmů a APK v Liberci. Zároveň platí, že město část osob v sociálním vyloučení a krajní bytové nouzi kontaktuje pomocí APK, a že části cílové skupiny nabízí možnost posunu do městského bytu v některém z nabízených nájemních režimů, a to včetně rychlého zabydlování v programu Housing First. Z tohoto pohledu jsou bydlení a bezpečnost dvěma stranami jedné mince.

Kvalitní (sociální) bydlení posiluje bezpečnost a prevence v bezpečnosti zkvalitňuje prostředí k životu. Souvisejícím problémem je trávení volného času dětí a mládeže ze znevýhodněného prostředí, kteří z několika důvodů tráví svůj volný čas doslova „na ulici“, čímž se vystavují některým sociálním rizikům, včetně učení se hraničnímu až kriminálnímu jednání. Svorníkem výše uvedených oblastí může být streetwork pro děti a mládež, který v Liberci žádná organizace nerealizuje, a prvky komunitní práce, které jsou aplikovány v činnostech APK v Liberci. V praktické rovině je důvod zpracování tohoto akčního plánu jednoduchý: existuje velká potřeba zlepšení systému sociálního bydlení v Liberci, stejně jako existuje potřeba posílit tým asistentů prevence kriminality.

TAP na jedné straně reaguje na klíčové problémy systému bydlení statutárního města Liberec, v čemž z velké části navazuje na dokument Koncepce sociálního bydlení Statutárního města Liberce³ (2019). Uvedená koncepce je výsledkem rok a půl trvající práce odborníků z oblasti sociálního bydlení, sociálních služeb, bytové správy a administrativy. Koncepci společně připravovalo SML (především Oddělení Humanitní), Agentura a Platforma pro sociální bydlení. Hlavní zjištění, která se v úpravách opakují i v tomto akčním plánu, jsou

³ Statutární město Liberec, viz seznam zkratk.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

výsledkem datové analýzy, procesní analýzy a srovnání kvalitativních rozhovorů s klíčovými aktéry.

Výstupem koncepce jsou některé dílčí změny již aplikované v praxi, byť zejména v exkluzivním režimu programu Housing First v Liberci. Zásadnější změny by měly být realizovány pomocí odborného projektu Centra pro bydlení (CBL) Liberec, který je navázán na tento akční plán. Projekt CBL si klade za cíl částečně procesně zjednodušit a zpřehlednit systém přidělování městských bytů, na straně druhé má přinést odborné hledisko do depistáží a case managementu v bytové nouzi a sociálním bydlení v Liberci. Projekt reaguje na řadu cílů a opatření tohoto TAPu, a je variací na v současné době stále více uplatňovaný model tzv. jednotného kontaktního místa pro bydlení. Souběžně TAP reaguje na dynamicky se měnící situaci na volném trhu s bydlením, kde je potřeba systematicky pracovat se soukromými majiteli bytových kapacit.

V oblasti bezpečnosti a občanského soužití lze očekávat, že posílení týmu APK v Liberci umožní jejich lepší zacílení na konkrétní místa, kde dojde k utlumení některých negativních jevů, jako jsou vandalismus, hluk a nepořádek, záškoláctví, rizikové chování mládeže nebo rušení nočního klidu. Současných 5,0 úvazku má totiž „na starosti“ všechny problémové lokality města, což znamená, že práce v lokalitách je jen zřídka kdy kontinuální. Zejména v zacílení na některé lokality sociálního vyloučení a na dvě konkrétní adresy městského bydlení (viz níže) lze očekávat pozitivní výsledek v podobě menšího nápadu podnětů městské a státní policii. Zde je ovšem nutné podotknout, že v Liberci neexistuje ucelený systém evidování podnětů a jejich sdílení mezi jednotlivými aktéry – a to ani mezi PČR a MP L. Měření nápadu přestupkové činnosti nebo podnětů tedy není jednoduchou záležitostí. Projekt APK ovšem neřeší základní problémy sociálně vyloučených – totiž nekvalitní bydlení, koncentraci rizikových jevů na jedno místo, absenci odpovědnosti obyvatel i majitele k místu atd. Může ovšem tyto jevy lépe pojmenovat a po drobných krůčcích motivovat k nápravě. Jsou zde ovšem jisté limity, které bez legislativních změn nebude možné překročit.

Hlavním přínosem projektu APK v Liberci je přítomnost úředních osob, které pocházejí z „komunity“ blízké sociálně vyloučeným, přímo v terénu. Jejich hlavní funkce spočívá v mediaci konfliktů, informování, přenos podnětů na úřední rovinu. Jsou ideálním obousměrným kanálem mezi veřejnosprávním městem a relativně uzavřeným světem sociálního vyloučení, pro který jsou APK akceptovatelným partnerem do komunikace i vzorem pro mládež. Lokalit je v Liberci hodně a APK je málo, což je hlavním důvodem pro níže navrhované navýšení projektem OPZ.

Ačkoliv je v tomto plánu rámcově popsána situace v sociálním vyloučení v Liberci, není ambicí tohoto plánu řešit celou problematiku komplexně. V rámci bydlení je možné zlepšovat systémy sociálního bydlení a poznání o cílové skupině, v rámci bezpečnosti lépe monitorovat lokality a komunikovat s jejich obyvateli, komunitní práce může posilovat emancipaci a pozitivní vzory pro okolí, nicméně základní komplexní problém, který představuje obchod s chudobou a dlouhodobě působící segregační mechanismy na systémové

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

úrovni, tento TAP vyřešit nemůže. Jeho komplementem je platný TAP pro oblast zaměstnanosti a dluhů, což znamená, že dvě uvedená témata nejsou v tomto TAPu řešena. Oblast dluhů je řešena pouze v rovině vztahu k sociálnímu bydlení.

1.2. PROCES VZNIKU AKČNÍHO PLÁNU

TAP vznikl v rámci spolupráce Agentury se statutárním městem Liberec na těchto platformách:

- **pracovní skupina pro bydlení**, původně založená v rámci lokálního partnerství, kterou od roku 2017 doplnila skupina pro setkávání klíčových pracovníků v programu Housing First (bydlení především)
- **pracovní skupina pro bezpečnost**, rovněž v lokálním partnerství, která diskutovala otázky bezpečnosti (nejen) v SVL, monitorovala přípravu a realizaci projektu Asistentů prevence kriminality a pojmenovávala mezery v systému podpory sociálně znevýhodněným; od února 2020 včleněna, po dohodě s městem, pod komunitní plánování sociálních služeb (KPSS)
- **pravidelné koordinace s náměstkem pro sociální oblast a školství**, kde se hlouběji diskutují nastavení libereckého systému bydlení i aktuální dění v lokalitách sociálního vyloučení.

Analytická část k bydlení vznikala během roku 2019 a byla opakovaně diskutována v PS bydlení, stejně jako návrhy v oblasti bydlení. Analytická část k bezpečnosti do značné míry navazuje na Plán prevence kriminality pro Liberec (2020 – 2022), který byl rovněž diskutován v pracovní skupině pro Bezpečnost, a na jehož přípravě se Agentura podílela. Organizační zajištění tohoto akčního plánu je podrobněji popsáno v implementační části.

1.3. ZÁKLADNÍ POJMY

TAP operuje s řadou odborných pojmů, přičemž ty, které považujeme za zásadní, nebo mohou být předmětem diskuze, definujeme v následujícím přehledu:

Bydlení – je základní kategorie tohoto akčního plánu. Je to problém pojatý v nejširším možné definici tak, že se na úrovni veřejných bytových fondů potkává téma fyzického majetku (včetně vlastnictví, zákonných norem a technické správy), téma cílové skupiny (kdo je vlastníkem či nájemníkem) a téma sociální práce a související administrativy (kdo jak vede dokumenty k bydlení a kdo jak pomáhá dobře bydlet). Na úrovni soukromého trhu s bydlením je tématem dostupnost bydlení pro různé vrstvy obyvatel, technický stav, zdravotní a hygienické podmínky a občanskoprávní rovina, koncentrace osob se sociálními a dalšími znevýhodněními a přesah těchto rovin do dalších oblastí (např. občanské soužití). Extrémním případem bydlení jsou lokality sociálního vyloučení jako komplexy socioekonomických problémů.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Systém bydlení SML (Městské bydlení, městský bytový fond) – Liberec disponuje bytovým fondem, který spravuje, pronajímá určitým skupinám obyvatel, zajišťuje související administrativu a rovněž zavádí sociální bydlení a specifické programy bydlení, na kterých spolupracuje se sítí sociálních služeb a s dalšími úřady. Tento celek nazýváme v TAP systémem bydlení SML nebo v kratší verzi jako městské bydlení, případně městský bytový fond.

Sociální bydlení – je bydlení řešící selhání trhu s bydlením, zaměřuje se na cílové skupiny, které bez podpory standardní⁴ bydlení nezískají nebo si jej neudrží, je neziskové a poskytované z veřejných zdrojů, je transparentní a monitorované veřejnými orgány⁵; cílovou skupinou sociálního bydlení jsou obvykle osoby s kombinací ekonomických, sociálních a zdravotních hendikepů; Sociální bydlení rovněž může zahrnovat relativně rychlé zabydlování domácností v bytové nouzi, které ovšem nepotřebují intenzivní podporu sociální práce, ale potřebují primárně získat nebo si udržet bydlení (nemají delší zkušenost s bytovou nouzí, životem na ubytovně nebo např. v pobytové službě); zde hovoříme o Housing led systémech, což je dle organizace Feantsa⁶ ekvivalent termínu sociální bydlení.

Dostupné bydlení – širší koncept zaměřený na dostupnost bydlení pro další vrstvy obyvatel, ne jenom pro ty, kdo potřebují podporu sociální práce nebo významné finanční dotace pro udržení bydlení; v tomto smyslu lze hovořit o problému dostupnosti bydlení v ČR a v Liberci, ne o „dostupném“ bydlení jako o speciální kategorii.

Speciální nízkoprahové programy v bydlení – programy sociálního bydlení, které se řídí jistým metodickým postupem pro vstup do bydlení a pro jeho udržení za podpory sociální práce a další odborné asistence, zde nejznámější dvě varianty:

- a) **Prostupné bydlení / Housing Ready⁷** – speciální program bydlení metodicky sledující osu postupného učení se kompetencím k bydlení v substandardním/krizovém bydlení či ubytování s cílem připravit klienta na bydlení v bytě, které přichází až následně (po jisté době). Někdy bývá tento přístup označován jako program zásluhový.

⁴ Znamená: s ověřitelným standardem.

⁵ Podrobněji například definice Platformy pro sociální bydlení (2018). Dostupné z <https://socialnibydeni.org/zakon-o-socialnim-bydeni#co-je-socialni-bydeni>.

⁶ FEANTSA. (2011). *Housing-led policy approaches: Social innovation to end homelessness in Europe* (s. 6-7). Dostupné z https://www.feantsa.org/download/14_11_2011_hf_position_paper_final_en2408443683520304907.pdf.

⁷ Podrobněji, včetně evaluace v české prostředí, viz dokument: Kocman, David & Klepal, Jaroslav. (2016). *Prostupné bydlení (Evaluate)*. Praha: ÚV ČR / Sekce pro lidská práva, Odbor (Agentura) pro sociální začleňování.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- b) **Bydlení především / Housing First**⁸ – speciální program na bydlení postavený metodicky na myšlence, že bydlení lze učit pouze ve standardním bydlení; tento přístup zkracuje čekání na skutečný byt, nastavuje podporu sociální práce adekvátně vůči klientovi a to robustní formou se souběžným řešením dalších okolností bydlení; vychází rovněž z představy, že bydlení je základní lidské právo; bývá označován jako nezásluhový.

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR⁹ vydaná organizací Feantsa (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci); v originále: *European Typology on Homelessness and Housing Exclusion*¹⁰; typologie představuje základní rámec pro posuzování komplexního fenoménu bytové nouze a ohrožení ztrátou bydlení; rozlišuje dle fyzického stavu bydlení, typu vlastnického vztahu či vazby na pobytovou sociální službu; využito již v Konceptu sociálního bydlení Liberec, zde neuvádíme jako samostatnou přílohu (dostupné viz poznámka pod čarou).

Sociální vyloučení, lokality sociálního vyloučení¹¹ – definovat sociální vyloučení je obtížné. Zde jej vyloučení definujeme v kontrastu k tomu, čím není, tedy jako vyloučení z majoritního způsobu života; „majoritní způsob života“ je ovšem stejně problematický termín. V kontextu ČR se jedná o vyloučení z přístupu k některým základním statkům a službám, jako je standardní bydlení, zaměstnání, vzdělání, zdravotní péče a přístup k hygienickým standardům, nebo také sociální kapitál nebo soukromí; zejména hovoříme o sociálním vyloučení, pokud se jedná o souběh těchto faktorů u osob nebo skupin osob obývajících společně nějaký prostor (rezidenční segregace); sociální vyloučení má svoji symbolickou rovinu (stigmatizace a diskriminace) a také kulturní rovinu (jazyková bariéra, etnicita) tento prostor nazýváme lokalitou sociálního vyloučení, případně rovněž sociálně vyloučenou lokalitou (SVL).

Bezpečnost – v nejširším slova smyslu se jí myslí ochrana před riziky a hrozbami. V případě měst a obcí je bezpečností míněno: opatření předcházející nebo reagující na fyzická ohrožení nejrůznějšího druhu, včetně pracovních, dopravních, stavebních apod.; v kontextu veřejného pořádku je to: ochrana před kriminalitou a násilím, ochrana majetku, ochrana obyvatel (různé

⁸ Podrobně, propagačně a metodicky k Housing First zatím jediná ucelená práce viz Pleace, Nicholas. (2017). *Evropská příručka Bydlení především*. Praha: ÚV ČR / Sekce pro lidská práva, Agentura (odbor) pro sociální začleňování.

⁹ Dostupné online, staženo 15.4.2020, odkaz zde:

https://www.feantsa.org/download/cz___8621229557703714801.pdf.

¹⁰ FEANTSA. (2005). *Typology of Homelessness and housing Exclusion*. Dostupné z

<https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>.

¹¹ Z velké části převzato a upraveno z publikace *Labyrintem zločinu a chudoby – Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách* - Kolektiv BRIZOLIT 2018: 25-27.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu **CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

cílové skupiny); do bezpečnosti zahrnujeme prevenci a represi, stejně jako koordinaci a práci s daty v této oblasti

Kriminalita – je obtížně definovatelný termín, který je lze definovat vůči legislativnímu rámci dané země (legální hledisko), z hlediska morálky (jedinec překračuje morální kód společnosti) nebo z hlediska útrpnosti (co bylo komu způsobeno). Ne ovšem vždy, když existuje újma, se jedná o nelegální chování. Optikou dynamiky hovoříme o kriminalizaci (prohlášení něčeho za kriminalitu) a dekriminlizace (zlegalizování nějakého jednání), ústředním aktérem je zde stát a jeho legislativní procesy.¹²

Prevence kriminality – Prevence obecně znamená předcházení. Prevence kriminality se vztahuje ke kriminalitě, tedy k fenoménu překračování zákona. Z hlediska prevence (kriminality) rozlišujeme primární, sekundární a terciární prevenci. Zatímco primární prevence je skutečné předcházení problémům, sekundární prevence již reaguje na problém (například rizikové chování mládeže) a terciární prevence představuje reagování na již existující kriminalitu (např. resocializace vězňů).

Pocit bezpečí – subjektivní kategorie prožívání, kdy se daná osoba cítí nebo necítí bezpečně; bývá spojováno s různými situacemi nebo místy; velmi obtížně měřitelná a rovněž obtížně interpretovatelná kategorie, jejíž sledování je v problematice bezpečnosti a prevence kriminality žádoucí.

Viktimizace – v zásadě proces, v němž se člověk stává obětí kriminality, zejména trestného činu, a kdy je tento člověk jako oběť pojmenováván. Případně také proces vzniku újmy.¹³ Lze rovněž hovořit o tzv. sekundární viktimizaci, kdy se oběť trestného činu stává zranitelnější díky procesnímu řešení uvedeného kriminálního činu. Obecně rovněž kategorie uvažování o osobách jako o obětech kriminality.

¹² Toušek, Laco (ed.). (2018). *Labyrintem zločinu a chudoby: kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*. Brno: Doplněk, str. 27. Dostupné z <http://brizolit.org/wp-content/uploads/2019/02/Labyrintem-zlo%C4%8Dinu-a-chudoby.pdf>.

¹³ Toušek, Laco (ed.). (2018). *Labyrintem zločinu a chudoby: kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*. Brno: Doplněk, str. 28. Dostupné z <http://brizolit.org/wp-content/uploads/2019/02/Labyrintem-zlo%C4%8Dinu-a-chudoby.pdf>.

1.4. KONCEPČNÍ RÁMEC TAP

Kontextuální dokumenty **TAP Bydlení, bezpečnost a občanské soužití Liberec** na místní, regionální a republikové úrovni jsou následující texty z oblasti Sociálního bydlení, sociálních služeb, sociálního vyloučení a prevence kriminality. Byly využity pro rešerši, získání analytických dat, popis řešených problémů, sladování se zastřešujícími cíli a pro jednotnost kontextu. Dva dokumenty z níže uvedených jsou klíčové: Koncepce sociálního bydlení pro statutární město Liberec (2019–2022) a Plán prevence kriminality na roky 2020–2022. Postupujeme od místní úrovně směrem k regionální a vládní:

Místní úroveň:

- *Koncepce sociálního bydlení Liberec (2019 - 2022)*
- *Aktualizovaná metodika Housing First pro Liberec (2019)*
- *Výstupy dotazníků registračního týdne ("Houser" 2017)*
- *Strategický plán sociálního začleňování města Liberec 2016-2019*
- *Rámec pro realizaci obecního plánu sociálního bydlení Liberec (2015)*
- *Analýza sociálně vyloučených lokalit a ubytoven na území Liberce (2015)*
- *Komunitní plán sociálních služeb statutárního města Liberce 2018 – 2022*
- *Tematický akční plán pro oblast zaměstnanosti a dluhů v Liberec (2020 – 2022)*
- *Plán prevence kriminality na roky 2016 – 2018*
- *Plán prevence kriminality na roky 2020 – 2022*

Regionální / krajská úroveň:

- *Strategie IPRÚ pro Liberec a Jablonec nad Nisou (2016)*
- *Společný akční plán Libereckého kraje 2014+*
- *Program rozvoje Libereckého kraje 2014 – 2020*
- *Strategie rozvoje Libereckého kraje 2006 – 2020*
- *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji 2014 – 2017 (akt. 2016)*
- *Koncepce prevence kriminality Libereckého kraje pro roky 2017 až 2021*

Celorepubliková úroveň:

- *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015 – 2025*
- *Koncepce bydlení České republiky do roku 2020 (revidovaná verze)2*
- *Strategie sociálního začleňování 2014 – 2020*
- *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016 – 2020*
- *Strategie romské integrace do roku 2020*
- *Strategie prevence kriminality v České republice 2016 – 2020*

Dalším kontextem jsou dokumenty z oblasti sociálního bydlení a začleňování, zejména pak:

- koncepční bytové a sociální projekty v ČR (Brno, Praha 7, Hlavní město Praha, Pardubice a další)

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- OPZ projekty statutárního města Liberec: Kontaktní sociální práce (KSP), Asistenti prevence kriminality Liberec (APK), Centrum pro bydlení Liberec (CBL – v přípravě), projekty sociálního bydlení IROP/IPRÚ

2. BYDLENÍ - ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část k oblasti bydlení sleduje situaci na soukromém trhu s bydlením, definuje cílovou skupinu osob v bytové nouzi a obyvatel lokalit sociálního vyloučení, popisuje stávající systém městského bydlení, a to včetně procesního nastavení a typických problémů, které se v systému objevují. Analytická část zpracovává a aktualizuje výstupy koncepce sociálního bydlení Liberec (2019) a využívá veřejná data k tržnímu prostředí. Informace níže obsazené jsou rovněž výsledkem odborného konsenzu zúčastněných sociálních služeb a kvalifikovaných odhadů týmu Kontaktní sociální práce, který se za město setkává s cílovými skupinami v jejich přirozeném prostředí a zároveň zná systém bydlení z každodenní praxe zabydlování a prevence ztráty bydlení.

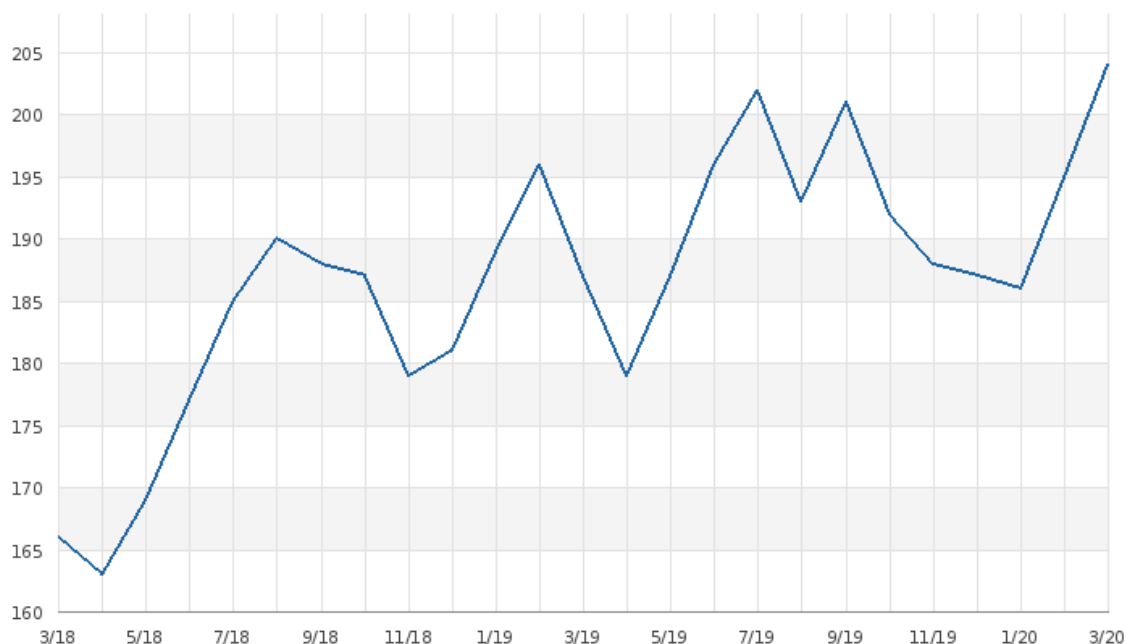
2.1. TRH S BYDLENÍM V LIBERCI

Statutární město Liberec je centrem Libereckého kraje a zároveň přirozeným centrem oblasti. Liberec měl ke konci roku 2018 celkem 104 445 obyvatel¹⁴. Je spádovým městem oblasti a spolu s Jabloncem nad Nisou a dalšími obcemi součástí větší aglomerace. Nabízí nejen velké příležitosti, ale i soustřeďuje sociálně negativní jevy. Situaci na trhu s bydlením ovlivňuje mezi jinými faktory dobré dopravní spojení s Prahou, spádovost Liberce pro migraci potřebných z okolních mikroregionů a v posledních letech také konjunkturální migrace pracovní síly. Situace v oblasti bydlení ve městě Liberci se do jisté míry podobá současné situaci v celé České republice. Nájemní bydlení je drahé a jeho ceny za poslední roky průběžně vzrůstaly. Průměrnou cenu nájemného je možné získat z různých zdrojů. Jako základní zdroj zde využíváme statistiku vedenou na serveru realitymix.cz. Průměrná cena za m² v posledních letech setrvale stoupala, v následujícím grafu vidíme srovnání za období 10/2017 – 10/2019, kdy vidíme, že cena nájemního bydlení průběžně stoupala, přičemž v roce 2019 oscilovala kolem 190 Kč za metr čtvereční, aby po počátečním propadu v lednu a únoru 2020 vystoupala v březnu na 204 Kč za metr čtvereční. (tzv. holý nájem).

¹⁴ Zdroj: ČSÚ, data poskytnutá k přípravě Strategie statutárního města Liberec 2021+, poskytnuto zpracovateli strategie.

Graf 1: Průměrná cena nájemního bydlení za m² – Liberec

Zdroj: *realtymix.cz*¹⁵

Při tomto průměrném nájmu by například byt o velikosti 2+1 s výměrou 60 m² stál jen na holém nájmu (bez energií a služeb) 12 240 Kč. Připočteme-li zálohy na energie a další běžné poplatky v částce 3 500 Kč, měsíční nájemné činí 15 740 Kč za 2+1 v Liberci. Ceny bytů se samozřejmě proměňují v závislosti na lokalitě, stavu budovy a bytu, energetické náročnosti objektu, dostupnosti služeb i konkrétních požadavcích majitele bytové jednotky. Je samozřejmě možné v Liberci získat nájemní bydlení za příznivějších podmínek, nicméně s klesající cenou klesá i kvalitativní hodnota výše uvedených ukazatelů. Cenová rozmezí při hledání nájemního bydlení na soukromém trhu se pohybují za garsoniéry a byty 1+1 od 8 500 Kč do 12 000 Kč včetně poplatků, za byty 2+1 od 12 000 Kč do 15 000 Kč včetně poplatků a ceny bytů 3+1 jsou od 15 000 Kč, rovněž včetně poplatků.

Vedle současných vysokých cen nájmu vykazuje soukromý trh s bydlením další trendy, jako jsou zvyšující se vratné zálohy (kauce) a různé speciální podmínky, které majitelé vkládají do nájemních smluv, nebo při jejich nesplnění ukončují další jednání o pronájmu bytu. Majitelé obvykle požadují od svých nájemníků kauci jako záruku za vybavení bytu, které mají nájemníci bytu po dobu trvání nájemní smlouvy k dispozici. Kauce se pohybují od výše jednoho

¹⁵ Realtymix.cz - dostupné z <https://realtymix.cz/statistika-nemovitosti-graf.php?mesto=78&praha=0&s=byty-pronajem-prumerna-cena-pronajmu-1m2-mesic>.

nájmu (včetně záloh) až po trojnásobky výše nájmu. V reálných číslech se ocitáme mezi 8 000 Kč a 30 000 Kč nebo i více za kauci. Pro nájemníka je kauce jednorázový výdaj, který pro finančně slabší zájemce o bydlení znamená těžko překonatelnou bariéru. Tito lidé si tak nájemní bydlení bez půjčky nebo cílené sociální dávky (MOP na kauci) nemohou dovolit.

Dalšími podmínkami pronájmu bývají zejména potvrzení o zaměstnání, někdy dokonce potvrzení o smlouvě na zaměstnání na dobu neurčitou, dále potvrzení o bezdlužnosti (exekuce jsou problém), zákaz přihlášení se k trvalému pobytu na adrese nájmu nebo znemožnění pronájmu z důvodu čerpání příspěvku na bydlení ze strany nájemníka. Některé z těchto podmínek mohou být v rozporu se zákonem, v případě nerovného vztahu majitel bydlení – nájemník je ovšem nelze vyloučit jako reálné faktory vzniku nájemní smlouvy na byt. Rozhodnutí nepronajmout bydlení určité osobě je samozřejmě výsostným právem pronajímatele, přičemž romská etnicita určená na základě vzhledu, příjmení nebo deklarování ze strany zájemce pak velmi často znamená ukončení nabídky pronájmu bytu. Vysoké ceny nájemního bydlení, velký zájem o něj v kombinaci s přísnými podmínkami vzniku nájemní smlouvy a se skrytou nebo otevřenou diskriminací na trhu s bydlením vytvářejí extrémně nevýhodné podmínky pro cílovou skupinu tohoto akčního plánu – osoby v bytové nouzi nebo ohrožené ztrátou bydlení a osoby sociálně vyloučené.

V současné době (březen 2020) není ani samotná nabídka bytů k pronájmu v Liberci nijak široká. Běžní konzumenti nájemního bydlení s příjmem mají problém sehnat byt k pronájmu. Je tedy logické, že osoby se znevýhodněními to rozhodně nemají jednodušší. Trh v Liberci v neposlední řadě ovlivňuje zájem obyvatel Prahy o bydlení v dopravně dostupném Liberci (spojení s Prahou po dálnici je na 60 minut jízdy autem nebo autobusem). Dalším trendem je investování do bytů vyšší kategorie. Nové byty v Liberci jsou určené středně až vysoko-příjmovým kategoriím obyvatel. Poslední novinkou je ovšem situace kolem pandemie koronaviru (způsobující nemoc COVID-19), která může znamenat ochlazení ekonomiky, stagnaci trhu s bydlením a částečné „splasknutí“ realitní bubliny, ve které se ČR v současné době nachází. Hypotetické splasknutí by situaci pro nájemníky mohlo zlepšit, nejohroženější sociální skupině osob v bytové nouzi by se přístup k bydlení pravděpodobně příliš nezlepšil.

Pokud na realizaci sociálního bydlení nebudou kapacitně dostačovat veřejné systémy (obecní bydlení), je nutné pracovat na soukromém trhu tak, aby nedocházelo k narůstání skupiny osob v bytové nouzi z důvodů diskriminace nebo neochoty majitelů překonávat s cílovou skupinou překážky v bydlení. Pro majitele soukromého bydlení jsou samozřejmě problémy jejich nájemníků sekundární, hlavní zájem je včas zaplacený nájem a absence stížností na nájemníka, vhodný systém garancí, informování a asistence sociální služby může část majitelů přimět k pronajímání bytů osobám se sociálními nebo zdravotními hendikepami.

2.2. CÍLOVÁ SKUPINA - BYTOVÁ NOUZE, SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ, UKAZATELE

2.2.1. Obecně k bytové nouzi a přehled analýz

Obecně jsou cílovou skupinou TAP osoby v bytové nouzi dle kategorizace Evropské federace bezdomovectví z roku 2005. Kategorizace ETHOS se snaží pokrýt všechny životní situace, které jsou zároveň formami bezdomovectví ve všech státech Evropy:

- bez přístřeší (jedná se o lidi spící venku na ulici nebo v noclehárně),
- bez bydlení (s dočasným místem na spaní),
- žijící v nejistém bydlení (ohrožení vypovězením z nájmu, vyklizení, domácí násilí),
- žijící v nevyhovujícím bydlení (nestandardní životní podmínky, neobyvatelné, přelidněné¹⁶).

Vzhledem k neexistenci ucelené metodiky sběru dat pro vyhodnocování bytové nouze v ČR vycházíme v popisu bytové nouze v Liberci z kombinace několika zdrojů, které uvádíme tak, jak byly v čase vytvářeny. V roce 2015 byla zpracována Analýza SVL a ubytoven na území města Liberce¹⁷, která značně prohlubuje a zároveň aktualizuje poměrně povrchní pohled zpráv GAC (2006, 2015). Tato zpráva hovoří o 700 osobách žijících v sociálním vyloučení, o dalších stovkách ohrožených ztrátou bydlení a uvádí kvalifikovaný odhad 170 osob v bezdomovectví a další stovky ve skryté formě bezdomovectví. Analýza Agentury tato čísla potvrzuje a upřesňuje počet lokalit SVL na 20 (včetně rizikových lokalit). SPSZ Liberec (2016) hovoří až o 2000 osobách v sociálním vyloučení a bytové nouzi, toto číslo vychází z monitoringu SVL a ubytoven, k čemuž přičítá osoby v bezdomovectví a skrytém bezdomovectví. Jedná se o kvalifikovaný odhad na horní hranici. U krajní bytové nouze (bezdomovectví) v současné době (březen 2020) uvádíme kvalifikovaný odhad nejméně 250 osob. Tento odhad vznikl na základě depistáží pracovníků týmu KSP s cílovou skupinou a srovnáním jejich poznatků s odhadem okrskářů MP L (těmi, kteří chodí často do terénu). Na základě rozhovoru s týmem KSP vyplývá, že nejméně 50 těchto osob nevyužívá žádnou sociální službu, a jejich jediným kontaktem s odbornou pomocí je komunikace s MP L a právě depistáže a sociální práce KSP.

Vzhledem k vysokému množství osob s exekucemi v Liberci (12,13 % dospělého obyvatelstva a tedy 10 512 osob v Liberci pro rok 2017) a vzhledem k narůstající nedostupnosti nájemního bydlení lze počítat s dalším blížě nespecifikovaným množstvím lidí, kteří jsou ohroženi ztrátou bydlení. Může se jednat o rodiče s dětmi, předlužené nebo nízkopříjmové seniory, ale také o pracující s nízkými příjmy.

¹⁶ FEANTSA. (2005). *Typology of Homelessness and housing Exclusion*. Dostupné z <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>

¹⁷ Barbora Šolková, SML 2015.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

2.2.2. Registrační týden HF a sběr dotazníků „Houser“

Na podzim 2017 proběhl, na základě shody v PS bydlení, sběr dat k bytové nouzi v Liberci. Metodou bylo dotazníkové šetření ve formě „registračního týdne“. Cílem bylo zmapovat bytovou nouzi na úrovni konkrétních domácností v bytové nouzi, jednak za účelem zpřesnění znalosti situace, ale také pro následný výběr účastníků do programu Bydlení především v Liberci. Sběru se účastnili odborníci a dobrovolníci PSB, aktéři lokálního partnerství (pracovníci sociálních služeb, zástupci města) a lokální konzultant Agentury. Pro účely šetření byl zpracován dotazník „Houser“, hlavní část průzkumu probíhala během září 2017 s tím, že data do znalostní báze byla dodávána i v průběhu celého následujícího roku. Šetření proběhlo v terénu krajní bytové nouze (bezdomevství – přímo na ulici, ve squatech a přístřešcích v parcích a brownfieldech Liberec) i v nejistém bydlení ubytoven, bytových domů soukromých majitelů bydlení a v krizovém bydlení azylových domů a nocleháren.

Do jara 2018 bylo sesbíráno 225 dotazníků, které zahrnují celkem 508 osob v akutní bytové nouzi vyjadřující zájem o sociální bydlení. Mezi respondenty bylo 49 jednotlivců žijících samostatně, 100 rodin s dětmi (z toho nejméně 26 samoživitelek) a 30 osob starších 60-ti let. Zbylými respondenty byly páry bez dětí, kamarádi, kteří chtějí žít spolu a osoby, jejichž rodinná situace je nejasná. Z dotazníků bylo vyhodnoceno¹⁸, že:

- ⇒ V Liberci žije nejméně 100 rodin v akutní bytové nouzi.
- ⇒ Dotazníky byly sesbírány od osob žijících na ubytovnách (30 %), na ulici (23 %), v nájemním bydlení především ve vyloučených lokalitách (17 %), v azylových domech (12 %), squatech (2 %), noclehárnách (2 %) a jinde (14 %), především u příbuzných a na chatách.
- ⇒ Pouze 0,5 % respondentů žilo na území SML méně než 2 roky a jen tři v současnosti žili mimo SML a to v Chrastavě, Šluknově a Novém Městě p. Smrkem. V drtivé většině se tedy dotazník týkal skutečně obyvatel Liberce.
- ⇒ Na dotazník odpovídali lidé z ubytoven Kotelna, Rosa, Sluníčko, Ještědská, Na svahu, U kozla, Donaki, Kovák¹⁹, Mydlák, Chrastavská a Dubový vrch. Je zřejmé, že lidé na těchto ubytovnách nejsou s kvalitou svého bydlení spokojeni a stáli by o změnu.
- ⇒ Bez přístřeší, ve squatu nebo v autě žilo celkem 43 respondentů. Kvalita bydlení v některých domech tzv. obchodníků s chudobou je však často srovnatelná s obýváním squatu, neboť zde není k dispozici voda, elektřina ani toalety. Počet takto žijících lidí tak dosahuje spíše několika stovek včetně desítek dětí.

¹⁸ Vyhodnocení provedly, jako hlavní koordinátoři sběru pracovníci Platformy pro sociální bydlení.

¹⁹ Dnes již bývalá ubytovna Kovák se nenachází na území Liberce, ale v blízké Chrastavě.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- ⇒ Dotazník vyplnilo také 32 respondentů z azylových domů, kde žijí převážně se svými rodinami.
- ⇒ Přes 20 % respondentů trpí onemocněním očí a onemocněním nohou. Relativně často (> 15 %) tvrdí, že trpí onemocněním srdce, onemocněním jater, chronická bolestí zubů či depresemi. Přes 10 % respondentů uvedlo mezi zdravotními problémy také astma, cukrovku a onemocnění ledvin.
- ⇒ Okolo 5 % respondentů mělo problémy s užíváním nealkoholových drog a gamblerstvím, lze ale předjímat, že toto číslo bude pravděpodobně významně vyšší.
- ⇒ V dotazníku se mezi nemocemi objevily i onemocnění kůže, omrzliny a epilepsie.
- ⇒ 90 % respondentů stálo o spolupráci se sociální službou.
- ⇒ Přes 47 % respondentů pobíralo dávky hmotné nouze, 31 % příspěvek na bydlení, 14 % invalidní důchod, 13 % rodičovský příspěvek, 12 % starobní důchod a 6 % příspěvek na péči.
- ⇒ Jen 11 % respondentů mělo stálé zaměstnání, 23 % uvedlo jako zdroj příjmů brigádu a 8 % bylo zcela bez příjmů.
- ⇒ 8 % respondentů nemělo doklad totožnosti a jejich přístup k legálním výdělkům byl tak významně omezen.
- ⇒ 95 % respondentům zbývá po odečtení nákladů na bydlení na chod domácnosti méně než 10 000 Kč na měsíc, a to často početným rodinám a u 60 % respondentů to bylo dokonce méně než 5 000 Kč.
- ⇒ 80 % respondentů brání podle jejich vlastních slov v nastěhování do soukromého bydlení vysoké kauce, 25 % etnická příslušnost, 22 % dluhy a 10 % příliš početná rodina.
- ⇒ 97 % respondentů by stálo o bydlení v rámci programu HF.

Sběr dat prostřednictvím dotazníku “Houser” pokryl významnou část cílové skupiny pro pilotní program Housing First. Je však zřejmé, že se nedostal k mnoha lidem, kteří by měli potenciálně zájem do projektu také vstoupit (rodiny s jedním rodičem, početné rodiny, senioři v nájemním bydlení mimo vyloučené lokality, skrytí bezdomovci). **Jinými slovy, představa o cílové skupině není kompletní, situace se v čase proměňuje a informace o cílové skupině je vhodné průběžně aktualizovat. Základem úspěšného sběru dat je kombinace kvantitativních ukazatelů a kvalitativní znalosti pocházející z přirozeného prostředí CS.** Drtivá většina respondentů žije v chudobě a nedosáhne na důstojné bydlení. Jejich sociální situace se často odráží na podlomeném zdraví i sklonech k závislostem. Většina stojí o externí odbornou pomoc, stejně jako je zjevné, že jejich komplexní potřeby vyžadují **spolupráci dalších odborníků, mj. také z oblasti zdravotnictví** (základní ošetření, psychiatrická odbornost, adiktologie, chronická onemocnění). Podobně tento problém popisuje i SPSZ Liberec 2016–2019 (s. 73-74). Základním problémem je zde omezená kapacita a částečně i Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

neochota profesionálů z těchto oblastí se na case managementu bydlení uvedených cílových skupin podílet.

2.2.3. Zpráva o vyloučení z bydlení (Lumos/PSB 2019)

Návazně byla v roce 2019 publikována zpráva o vyloučení z bydlení v ČR (PSB/Lumos 2019)²⁰, zde výtah k Liberci, přičemž data jsou částečně opřena o výše uvedený dotazník „houser“, částečně o další datové analýzy (viz zpráva). Tato zpráva (str. 10) hovoří o 600 domácnostech v bytové nouzi v Liberci.

Tabulka 1: Domácnosti v bytové nouzi v Liberci dle zprávy PSB a Lumos (2019)

Kontaktní pracoviště ÚP	Liberecký kraj	Celkem všech domácností v bytové nouzi	Rodiny celkem v bytové nouzi	Bezdětné domácnosti: celkem v bytové nouzi	Celkem v bytové nouzi	Celkem dětí v bytové nouzi	Počty domácností v bytové nouzi podle toho, kde aktuálně přebývají		
							Azylové domy a ubytovny	Nevhodné byty, přechodné přebývání	Bez přístřeší
Liberec	ano	600	130	470	960	280	270	130	200

2.2.4. Reálné možnosti v bydlení pro cílovou skupinu domácností v bytové nouzi

Nyní se zaměříme na reálné možnosti osob a domácností v bytové nouzi, jak se v Liberci dostat k bydlení. Osoba nebo skupina osob v bytové nouzi má v Liberci v zásadě čtyři možnosti bydlení. Současně uvádíme pravděpodobnost, že takové bydlení získá.

A. soukromý trh se standardními²¹ byty – nízké šance, vysoký práh (kauce a celkově finanční náročnost, předsudky a diskriminace, problémy s placením a v soužití), relativně vysoká kvalita bydlení

B. městský byt - kterákoliv z kategorií – střední šance, nižší práh (bytový fond není velký, je ale otevřený sociální klientele; převažují dispozičně menší byty, programy jsou podporovány hustou sítí sociálních služeb), chybí byty pro početné rodiny, zacílení služeb na intenzivní práci

²⁰ Platforma pro sociální bydlení, Lumos. (2019). *Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018*. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zpr%C3%A1va-o-vylou%C4%8Den%C3%AD-z-bydlen%C3%AD-za-rok-2018.pdf>.

²¹ Kvalita bydlení může být i v této kategorii velmi proměnlivá a je závislá na řadě aspektů. Platí ale, že tato forma bydlení poskytuje vše potřebné pro důstojný životní standard (bezpečí a soukromí, zdravotní nezávadnost, dostatečný prostor, dostupnost pitné vody, elektřiny, tepelný komfort, stabilitu a právní jistotu atd.).

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

v bydlení, existuje práh v podobě podmínky bezdlužnosti vůči městu, relativně vysoká kvalita bydlení

C. soukromé ubytovny a substandardní soukromé bytové domy – střední až vysoká šance, nízký práh (záleží na typu ubytovny nebo bytového domu, většinou bez kaucí, možnost bydlet s podporou dávek hmotné nouze, malé nároky na pravidla společenského soužití; na straně druhé jsou tyto kapacity velmi často obsazené a nejisté formy, smlouvy krátkodobé); nízká kvalita bydlení

D. azylové domy a noclehárny (*nejde o dlouhodobé²² stabilní bydlení, ale o časově omezené pobytové sociální služby a nouzové přístřeší*) – střední až vysoká šance, relativně nízký práh (pravidla služby, finanční poplatky, obsazenost); nízká kvalita bydlení

Souhrnně řečeno se osoba v bytové nouzi pohybuje na ose bezdomovectví – standardní bydlení spíše na straně ohrožení ztrátou bydlení, anebo v substandardním bydlení (bytové domy špatné kvality, ubytovny, krizové bydlení). Obecným cílem TAP je navrhnout takové kroky, které povedou k výraznému zvýšení šancí na zabydlení a udržení bydlení v kategoriích A a B – soukromý trh s nájemním bydlením a městský bytový fond. Zároveň cílí na budování znalosti o cílové skupině v substandardním bydlení a o možnostech, jak této cílové skupině zlepšit podmínky pro řešení sociálně nepříznivé situace spojené se ztrátou bydlení a dlouhodobém životě ve vyloučení ze standardního bydlení (kategorie C a D).

2.2.5. Lokality sociálního vyloučení a ubytovny

Popis sociálního vyloučení (lokality, bytové domy, ubytovny) je vůči cílové skupině osob v bytové nouzi a osob ohrožených ztrátou bydlení komplementární – ne všichni sociálně vyloučení jsou v (krajní) bytové nouzi, ne všichni lidé ohrožení ztrátou bydlení (např. senioři v materiální nouzi) musejí být sociálně vyloučení. Tyto dvě skupiny se však částečně překrývají.

Lokality sociálního vyloučení jsou v Liberci popsány již v analýze z roku 2015²³. Data byla aktualizována v rámci analytické části SPSZ Liberec (2016) a sčítání “Houser” v roce 2017. Od roku 2018 je sociální vyloučení monitorováno rovněž pracovníky projektů Kontaktní sociální práce a Asistent prevence kriminality. Z jejich depistáží byly získány kvalifikované odhady k některým ukazatelům. Souhrnně z analýz vyplývá následující:

1. V Liberci se nachází 10 až 20 sociálně vyloučených lokalit. Toto širší rozpětí uvádíme proto, že zhruba polovina lokalit byla materiály z let 2015 a 2016 vyhodnocena jako sociálně

²² To samozřejmě nevylučuje, že klient nemůže být za určitých okolností ubytovaný ve službě i dlouhodobě, není to ovšem cílem pobytových služeb.

²³ Barbora Šolková, SML 2015.

vyložené, zatímco druhá polovina jako „rizikové.“ Hovoříme tu o různé míře zatížení negativními sociálními jevy. Situace se dynamicky mění, je ovšem skutečností, že některé adresy jsou majoritou i obyvateli považovány za „nejhorší“, zatímco jiné jsou „klidnější“. Hranice mezi těmito dvěma kategoriemi je ovšem velmi tenká a situace se navíc dynamicky mění, takže dokud se nějaké místo neprojeví jako problémové, například na základě stížností na hluk nebo nepořádek, nemusí o něm město vědět. Liberecké lokality sociálního vyloučení mají charakteristiky soukromých bytových domů rozptýlených po celém městě, zejména pak v částech Jeřáb-Františkov, Vesec-Doubí, Staré Město a centrum, Horní a Dolní Růžodol, Velké Pavlovice a dále v Machníně a na dalších místech města. Většinou se jedná o 1-3 bytové domy, většina zde bydlících osob jsou příjemci dávek hmotné nouze, často se jedná o romské rodiny. Technický stav budov je různý, obecně ale špatný a nevyhovující pro bydlení (nefunkční či přímo nebezpečná elektroinstalace, problémy s kanalizací, společná WC na chodbách, rozbité dveře a okna a další). Nájmy jsou zejména vzhledem k nízké kvalitě bydlení vysoké. Na konci roku 2018 došlo k vystěhování obyvatel z lokality bytového domu Kolora 99, a to z důvodu rizika nevyhovující statiky objektu. Další změny nastaly v ulici Vojanova (Františkov), kde došlo během roku 2018 k zastavení výplaty dávek hmotné nouze na bydlení z důvodu nesrovnalostí v kolaudacích (zastavení dávek ze strany ÚP), později došlo k vyhlášení tzv. bezdoplatkových zón, a to na objekty č.p. 132 a 138. V současné době neexistuje žádná analýza dopadů zastavení sociálních dávek na uvedené objekty, ani není spolehlivě určeno, kam se lidé z lokalit přesunuli. Část obyvatel lokality Kolora 99 a Vojanovy ulice našla bydlení na ubytovně Mydlák ve Františkově.

2. Ubytovny - v Liberci je nejméně 25 soukromých ubytoven. Jejich charakteristiky jsou různé a můžeme je hodnotit z hlediska technického stavu, ceny bydlení, cílové skupiny (např. zda ubytovna přijímá větší rodiny), hygienických podmínek a podmínek pro soukromí a výchovu dětí. Obecně lze hovořit, tak jako jinde, o substandardním bydlení s kumulací sociálně patologických jevů. Na podzim 2018 došlo k oficiálnímu uzavření ubytovny Kotelna²⁴ z důvodu zákonného konání KHS Liberec (ohrožení parazity a neuposlechnutí výzev KHS majitelem). Dalším současným trendem je preferování zahraničních pracovníků při výběru nájemníků ubytoven a bytových domů místo osob v bytové nouzi a sociálně vyloučených. Zahraniční pracovníci pro majitele představují záruku příjmu z nájmu, které jsou často hrazeny přímo zaměstnavateli pracovníků. Oba tyto trendy mohou zvýšit riziko ztráty bydlení u cílové skupiny akčního plánu. Celou situaci rovněž ovlivňuje fakt, že Liberec má platnou stavební uzávěru na vznik nových ubytovacích zařízení, při jejichž zřízení se musí žádat o výjimku. To samosprávě poskytuje záruku, že má dobrý přehled o stávajících i nově vznikajících

²⁴ Přesto uvádíme 25 ubytoven a ne 24. Uzavření ubytovny je do jisté míry formální záležitostí a provoz může být obnoven velmi rychle v případě, že majitel zjedná nápravu věcí vytykaných KHS.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

ubytovacích zařízeních. Soukromé bytové domy, kde žije podstatná část sociálně vyloučených, takovým opatřením ovlivnit nelze.

3. Problém lokalit sociálního vyloučení lze pracovním rozdělit na ubytovny a bytové domy. Ubytovny je možné kontrolovat ze strany KHS (provozní řád), bytové domy pouze za určitých okolností. Některé ubytovny v Liberci jsou zároveň lokality sociálního vyloučení (Rosa, Ještědská), jiné jsou zaměřené na zahraniční pracovníky, nebo mají vyšší ubytovací standard. Bytové domy jsou buď ve velmi špatném stavu (domy majitele Urbana v ulici Vojanova nebo Zhořelecká), nebo jsou méně rizikové (např. ulice Rybářská). Kompletní klasifikace lokalit sociálního vyloučení v Liberci nebyla pro tento TAP zpracována, bude ale součástí nového SPSZ pro Liberec (rámcově připravováno pro roky 2021-2023).

4. Jak na ubytovnách, tak u bytových domů soukromých majitelů, je obtížné ze strany města aktivně zasáhnout. Město může tyto lokality monitorovat, ve spolupráci se sociálními službami a NNO podporovat místní obyvatele, APK mohou působit preventivně, úřady kontrolovat splnění zákonných podmínek. Obec může jednotlivce nebo rodiny „vytahovat“ z pasti sociálního vyloučení pomocí sociálního bydlení. Obec se může pokusit vykupovat objekty soukromých majitelů a přebudovávat je na sociální či jiné bydlení, pokud ovšem majitel nabízí svou nemovitost za akceptovatelnou cenu. To je ovšem všechno. Je odpovědností majitele, v jakém stavu budovy uchovává, jaká pravidla nastavuje, jak se chová ke klientům-nájemníkům a zda mu jde o zlepšení neutěšeného stavu.

5. V Liberci tak mohou neustále vznikat menší lokality sociálního vyloučení o počtu několika bytových jednotek na dům, stejně jako může docházet k přetížení ubytoven v důsledku sestěhování z dalších lokalit. Situaci je nutné průběžně monitorovat.

2.2.6. Sociální dávky, index sociálního vyloučení a předlužení

Pro pochopení komplexní situace bydlení a bytové nouze v Liberci je nutné alespoň základně analyzovat data k sociálním dávkám vázaným k bydlení a hmotné nouzi ve městě, viz níže přehled.

Tabulka 2: Vybrané statistické ukazatele pro Liberec; zdroj: factsheet odboru pro sociální začleňování (Agentura)

ukazatel	2016	2018
Celkový počet obyvatel - celkem (k 31. 12. 2016)	103853	104445

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Celkový počet obyvatel - 15+ let (k 31. 12. 2016)	86886	87114
Počet PnB vyplacených v průměrném měsíci	3299,2	2725,7
Proc. podíl příjemců PnB v průměrném měsíci (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)	3,80	3,13
Počet PnŽ vyplacených v průměrném měsíci	1721,0	939,8
Proc. podíl příjemců PnŽ v průměrném měsíci (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)	1,98	1,08
Počet DnB vyplacených v průměrném měsíci	830	434,7
Proc. podíl příjemců DnB v průměrném měsíci r. 2016 (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)	0,96	0,80
Index sociálního vyloučení pro Liberec	Rok 2018	
Hodnota indexu	15	
Vysvětlení Indexu sociálního vyloučení – tento index navržený Agenturou v roce 2019 je kompozitním indikátorem zohledňujícím počet osob v exekuci, příjemců příspěvku na živobytí a příspěvku na bydlení, nezaměstnané nad 6 měsíců a osobu ukončující povinnou školní docházku bez získání základního vzdělání. Index pracuje s rozmezím 0 až 30, přičemž od hodnoty 12 hovoříme o velkém zatížení sociálním vyloučením. Hodnota Liberce je mezi krajskými městy jedna z nejvyšších (po Ostravě a Ústí nad Labem).		
Dluhy a exekuce – rok 2017 ²⁵		
Počet osob v exekuci (k 31. 12. 2017)	10512	
Počet exekucí (k 31. 12. 2017)	57909	
Proc. podíl osob v exekuci (k 31. 12. 2017) (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)	12,13	
Počet seniorů (65+ let) v exekuci (k 31. 12. 2017)	730	

Základní pohled na data k sociálním dávkám ukazuje, že trend posledních let je klesající počet dávek na bydlení a v hmotné nouzi (příspěvek na bydlení, doplatek, příspěvek

²⁵ Pro rok 2017 údaje z mapy exekucí. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/>.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

na živobytí). Toto se odráží i v procentuálním podílu příjemců sociálních dávek na celkovém obyvatelstvu v Liberci. Osoby a domácnosti žijící v SVL tedy méně a méně, byť ne v dramatických číslech, využívají pro platbu nájmu a dalších potřeb sociální dávky. Je logické, že své výdaje platí z jiných zdrojů, ať už legálního, nebo nelegálního zaměstnání. Tito obyvatelé vystačí se svými zdroji na život v sociálním vyloučení nebo bydlení nízkého standardu, nemají už ale kapacitu na nebo přístup k získání standardního bytu. Jedním z důvodů je i předlužení, které je v Liberci významným problémem. Samostatným tématem jsou předlužení senioři, kterých je v Liberci nejméně 730 (rok 2017). U nich lze očekávat, že budou mít v současné době problém udržet si bydlení, a budou hledat alternativu např. v podobě žádosti o DPS na městě, kde je levnější nájem. Je proto vhodné sledovat, jaký je sociodemografický profil žadatelů o městský byt.

2.2.7. Shrnutí k cílové skupině

Při zpětném pohledu na výše uvedené je zřejmé, že Liberec vykazuje přinejmenším dvě dominantní charakteristiky. Zaprvé je zde cílová skupina osob v bytové nouzi, kde můžeme hovořit o různé míře bytové nouze (krajní bytová nouze - bezdomovectví vs. pobyt v substandardním bydlení, a to včetně pobytových sociálních služeb). Tato bytová nouze zasahuje přinejmenším 600 domácností a tedy 960 osob, ale velmi pravděpodobně daleko více, protože do uvedeného čísla nezahrnujeme osoby ohrožené ztrátou bydlení, které nespolupracují se sociálními službami. Na straně druhé je zde sociální vyloučení jako sociální, ekonomický a geografický fenomén, který se soustředí do několika větších a známých lokalit, stejně jako do řady dalších, hůře identifikovatelných míst. U SVL lze rozlišovat bytové domy a ubytovny, i když ne vždy je tento rozdíl z hlediska místních politik zásadní. V Liberci tak najdeme až 20 lokalit sociálního vyloučení a celkem nejméně 24 otevřených soukromých ubytoven. Stejně tak míra rizikovosti či míra negativního stavu lokalit je různá – ne všechny liberecké lokality sociálního vyloučení jsou „nejhorší adresy“. Kvalifikovaným odhadem lze hovořit o cca 700 obyvatelích lokalit sociálního vyloučení a o dalších 1500 obyvatelích soukromých ubytoven (ne všichni obyvatelé soukromých ubytoven jsou ovšem sociálně vyloučení) Tyto dva fenomény – bytová nouze a sociální vyloučení, se v Liberci do značné míry, byť ne zcela, překrývají. Skupina osob v bytové nouzi nebo s rizikem do jejího upadnutí je velmi rozmanitá a úzce souvisí s dluhovou problematikou²⁶. Zahrnuje matky samoživitelky a obecně „sólородiče“ s dětmi, chudnoucí seniory, velké rodiny, osoby ohrožené domácím násilím, jednotlivce s dalšími hendikepy závislostí nebo chronických onemocnění, ale například i

²⁶ Dluhová problematika v Liberci je blíže řešena v Tematickém akčním plánu pro oblast zaměstnanosti a dluhů v Liberci 2020 - 2022. Dostupné z: <https://www.liberec.cz/files/dokumenty/odbory/odbor-skolstvi-kultury/lokalni-partnerstvi/tap-liberec-zamestnanost-dluhy.pdf>.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

dvojice osob s domácími mazlíčky. Všechny kategorizace, sčítání a kvalifikované odhady, ať už se drobně liší v pohledu nebo ve výsledném čísle, ukazují, že cílová skupina je rozsáhlá, zejména pak ve vztahu k možnostem sociálního bydlení v Liberci, jak uvidíme níže. Zároveň je nutné konstatovat, že ačkoliv je na jedné straně zjevné, že Liberec dlouhodobě sleduje míru bytové nouze a sociálního vyloučení na svém území, pro toto sledování chybí ucelená metodika, která by zahrnovala práci se statistickými daty, kvantitativní a kvalitativní popis lokalit sociálního vyloučení, míru bytové nouze a hlubší popis jejích podskupin.

2.3. SYSTÉM BYDLENÍ STATUTÁRNÍHO MĚSTA LIBEREC

2.3.1. Městský bytový fond SML

Liberecký městský bytový fond čítá 1 219 bytů. Z toho je 1 149 bytů obsazených (zhruba 90 %), 70 bytů je neobsazených. Několik desítek bytů je nyní připraveno na rekonstrukce v rámci projektů IROP/IPRÚ. Dále 231 bytů by mělo pravděpodobně přecházet na společnost Interma byty, a.s., převod dosud nebyl uskutečněn. Celkem 323 bytů je v režimu domů s pečovatelskou službou (DPS). Dispoziční rozvržení BF je následující: Nejvíce je bytů o velikosti 1+kk nebo 1+1 (celkem 807 bytů), následují 2+kk a 2+1 (248), bytů 3+kk nebo 3+1 je celkem 117 a bytů 4+1 je 15. Vzhledem k analýze cílové skupiny (SVL, ubytovny, bytová nouze), kde velkou část tvoří početné rodiny je zjevné, že v libereckém bytovém fondu chybí především větší byty (3+1 a větší). Pokud se podíváme na dynamiku uvolňování a přidělování BF, zjistíme, že ročně se průměrně uvolní kolem 30 bytů, tj. 2-3 měsíčně. Dle vyjádření humanitního oddělení se za roky 2015 - 2018 obměnilo pouze cca 10% nájemníků v bytovém fondu, což vypovídá o stabilitě obsazení.

Tabulka 3: Bytový fond Liberce (počty bytů dle dispozic pouze pro potřeby SML tj. bez služebních bytů a ubytování nízkého standardu - byty v noclehárně v Kateřinkách)

Dispozice bytu	Počet
1+KK nebo 1+1	807
2+KK nebo 2+1	248
3+KK nebo 3+1	117
4+1	15
5+KK a větší	0
celkový počet bytů k 31. 12. 2018	1187

Následující tabulka obsahuje základní přehled kategorií bytů s jejich celkovým počtem v každé z nich. Obsahuje dále informace o možném trvání nájemních smluv, výši nájemného v různých kategoriích a uvádí, zda je při podávání žádosti podmínkou dokládání bezdlužnosti a zda město požaduje kauci za byt. Pod tabulkou následuje textová část.

Tabulka 4: Kategorie bytů bytového fondu Liberec, nájemné a vstupní podmínky

	Počet bytů	Délka smlouvy	Nájemné (v Kč za m ²)	Dluhy při vstupu	Kauce
Sociální standardního typu	219	doba neurčitá ANO	57-79	NE	0
Startovací	168	1 rok (celkem max. 5 let)	76-79	NE	0
Pro příjmově vymezené osoby	94	2 roky	25	NE	0
S věcně usměrněným nájemným (Interma)	231	1 rok	86	NE	3 měsíční nájmy
Byty zvláštního určení - bezbariérové	125	2 roky s automatickým prodloužením	23-54	NE	0
Byty zvláštního určení - DPS	324	2 roky s automatickým prodloužením	23	NE	0
Vstupní byty	21	doba neurčitá	25	dle NNO	Dle NNO
Sociální byty IROP/IPRÚ	11	doba určitá	57,50	NE	0
Prostupné bydlení²⁷	6	6 měsíců (max. 2 roky)	25, 63, 77	ANO, možnost splátkového kalendáře	0
Housing First	16	1 rok	63, 25	ANO, možnost splátkového kalendáře	0

²⁷ 22 Byty v režimu postupné bydlení a Housing First pocházejí z některé z výše uvedených kategorií. Z tohoto důvodu tabulka v součtu neodpovídá celkovému počtu bytů v Liberci.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Tabulka 5: Kategorie bytů dle příjmů, zvýhodnění vstupu, aspektu sociální práce a dluhů

	Příjem	Zvýhodněné skupiny	Sociální šetření při vstupu	Doprovodná sociální práce	Počet domácností s dluhem nad 1 nájem
Sociální standardního typu	ze zaměstnání, ÚP, studium, mateřská, důchod aj.	trvalý pobyt, zaměstnání, počet dětí, zdravotní problémy aj.	NE	NE	16 (7 %)
Startovací	nesmí přesáhnout 0,8 násobek průměrné mzdy u 1 osoby, 1,5 násobek u více osob	standard + věk	NE	NE	12 (7 %)
Pro příjmově vymezené osoby	1 osoba: 13 640,- více osob: 23 870,-	standard	NE	NE	9 (10 %)
S věcně usměrněným nájemným	standard	standard + věk	NE	NE	? (správce dat Interma)
Byty zvláštního určení - bezbariérové	důchod, SSP, nebo HN	stupeň ZTP, ID	ANO	NE	4 (3 %)
Byty zvláštního určení - DPS	příspěvek na péči, důchod, SSP, nebo HN	ZTP, sociální důvody, potřeba služeb	ANO	ANO	6 (2 %)
Vstupní byty	dle NNO	dle NNO	dle NNO	ANO	0 (0 %)
Prostupné bydlení	standard	spolupráce s NNO, motivace, 7 měsíců splátky dluhu, pracovní aktivita, aktivita dětí	ANO	ANO	0 (0 %)
Housing First	standard	vyšší potřeba	ANO	ANO	5

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Jak vyplývá z tabulky výše, městský bytový fond je rozdělen do mnoha velmi podobných kategorií a programů pro často totožné cílové skupiny. Systém je pro žadatele a často i pro pracovníky v oboru nepřehledný, zájemci o byt často podávají žádosti do několika programů nebo složitě volí mezi kvalitou bytu, cenou nájmu, délkou smlouvy, typem podpory a šancí na získání bytu. U většiny kategorií není prováděno sociální šetření při vstupu a pouze u speciálních kategorií DPS, dostupného bydlení a Housing First je doprovodná sociální práce. **Zjednodušení celého systému, sjednocení některých kategorií a stejná nabídka podpory pro všechny nájemníky v životní krizi (prevence ztráty bydlení všude a intenzivní podpora u speciálních programů) spolu se zjednodušením procesu přidělování bytů by prospělo jak transparentnosti systému, tak jeho administraci a efektivitě pomoci obyvatelům Liberce.** Ročně se v městském systému Liberce uvolňuje maximálně 30 bytových jednotek²⁸. Z jednoduchého srovnání s cílovou skupinou domácností v bytové nouzi vyplývá, že poptávka po městském nájemním a sociálním bydlení významně převyšuje nabídku. SML pozvolna podniká kroky k navýšení bytového fondu (v současné době je zahájena rekonstrukce druhého projektu IROP) a v dlouhodobé perspektivě uvažuje o navýšení BF až na 2000 bytů²⁹. To se také promítá do návrhové části TAP.

2.3.2. Současný systém bydlení – od prohlídky k bytu

Sociální byty standardního typu, startovací byty, byty pro příjmově vymezené osoby a byty s věcně usměrňovaným nájemným jsou přidělovány na základě výběrového řízení. Oddělení humanitní zveřejňuje hlášenky volných obecních bytů s uvedením termínu prohlídky a uzávěrky přijímání žádostí. Zájemci o tyto byty jsou povinni účastnit se osobně prohlídky bytu v určenou hodinu, kde si vyzvednou žádost o poskytnutí nájmu bytu. Vyplněnou a potvrzenou žádost odevzdají v termínu ukončení uzávěrky příjmu žádostí. Na základě výběrového řízení, projednání v poradní skupině pro bydlení (organizuje gesční náměstek) a schválení Radou města Liberec je byt přidělen žadateli. Tento proces má oproti klasickému pořadníku několik nevýhod:

- Všichni zájemci se musí dostavit na prohlídku v určitou hodinu, což některé zájemce odrazuje, jiné vyřazuje či omezuje (časová nebo fyzická či zdravotní indispozice); navíc je zatěžující pro pracovníky SML.
- Každý potřebný zájemce musí opakovaně zkoušet žádat, aby zvýšil své šance; není však jednoznačné, zda jeho úspěch závisí více na bonifikačních kritériích nebo na počtu odevzdaných žádostí; pracovníci i členové komise tak evidují a posuzují od každého

²⁸ Zdroj informací: Humanitní oddělení, řízené rozhovory 2018, kontrola informace 2019.

²⁹ Koncepce sociálního bydlení statutárního města Liberec 2019 – 2022, str. 9 Dostupné z: https://www.liberec.cz/files/prilohy/ilangr/sml_koncepce_2019_final-rm.pdf.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

žadatele množství žádostí na různé byty, systém se tak stává nepřehledným a administrativně náročným.

- To je umocněno blízkou podobností většiny kategorií sociálního bydlení, které však mají drobné rozdíly v ceně, délce smlouvy, kvalitě bytu, příjmových podmínkách – to způsobuje dilemata, zda se hlásit o optimální dispozice a polohu bytu dle potřeb žadatele nebo upřednostnit cenu a kvalitu bytové jednotky.
- Může se stát, že na některé byty je vysoký převis a o jiné je relativně malá poptávka – to zhoršuje kvalitu „párování“ žadatele s vhodným bytem, protože záleží více na žadatelích než na dobrém spárování potřeb a možností.
- V celém procesu je marginální role expertízy sociálních pracovníků, kteří dokáží dobře posoudit akutnost situace (v tomto procesu chybí sociální šetření), vhodné spárování, zařadit žádost v pravou chvíli dle situace žadatele či vysvětlit žadateli důvody případného neúspěchu nebo alternativní možnosti řešení bytové nouze; z toho vyplývá klíčová role sociálního šetření jako nutná součást podané žádosti o byt z vlastnictví SML.
- Administrace prohlídek, podávání žádostí, příprava žádostí, jejich posuzování (a porovnávání stejných žadatelů napříč kategoriemi bytů) v tomto systému vyžaduje duplicitní úkony, způsobuje nepřehlednost.
- Chybí jednotná sada dat k žadatelům o bydlení – databáze, pořadník

Hodnocení žádostí o sociální byty většiny kategorií mají následující kritéria:

- délka trvalého pobytu či pracovní poměr v Liberci,
- počet dětí,
- dosavadní bytové poměry,
- zdravotní důvody,
- specifické sociální důvody.

Oproti jiným systémům je bonifikační stupnice relativně málo diferencovaná, chybějí v ní důležité faktory zvýšené potřebnosti (domácí násilí, odchod z ústavního zařízení, délka bytové nouze, další zdravotní aspekty, exekuce či reziduální příjem po zaplacení nákladů na bydlení, věk dětí aj.) a je relativně **vysoce závislá na subjektivním posouzení členů poradní skupiny pro bydlení** (toto individuální posouzení však bývá namísto při sociálním šetření a ze strany sociálního pracovníka, který zná specifické potřeby žadatele).

Tabulka 6: Stávající a alternativní postup žádání o městský byt v Liberci

<u>stávající proces:</u>
volný byt → vyvěšení na úřední desku → prohlídka → žádost a podklady pro konkrétní byt → vyhodnocení → přidělení (RM)
<u>navrhovaný proces:</u>
žadatel → vyhodnocení situace, potřebné podpory a napárování na vhodný byt → prohlídka → přidělení (RM)³⁰

Hlavním problémem ve stávajícím procesu je párování žádosti s konkrétní nabídkou bytu, která vede k tomu, že stejní zájemci žádají o více bytů najednou, aby zvýšili své šance. Navrhovaný způsob vyžaduje větší úsilí na vstupu – vyhodnocení situace a řešení v rámci case managementu – poté je ovšem proces již jednoduchý. V případě bytů zvláštního určení je stávající proces jiný a má několik výhod. **Formuláře žádostí o byty zvláštního určení** (bezbariérové byty, byty v domech s pečovatelskou službou) jsou k dispozici na oddělení humanitním a na webových stránkách (tedy lepší dostupnost)³¹. Oddělení humanitní vede evidenci žadatelů o byty zvláštního určení (bezbariérové/upravitelné). Před předložením žádosti poradní skupině provádí oddělení humanitní a odbor sociální péče **místní a sociální šetření** v domácnostech žadatelů (tedy hlubší znalost a možnost ověření všech údajů). Místní šetření je následně u neuspokojených žadatelů, kterým byt nebyl do 1 roku přidělen, prováděno zpravidla 1x ročně. I v rámci tohoto způsobu přidělování je několik úskalí: chybí návazné termíny prohlídek bytů, často dochází k odmítání přidělených bytů, poptávka převyšuje nabídku, specificky pak chybí byty se sprchovým koutem.

S přidělením bytu žadateli souvisí vznik nájemního vztahu, který je upraven nájemní smlouvou. U nových smluv doporučujeme standardní dobu platnosti 2 roky s možností prodloužení, pokud by žadatel z objektivních důvodů nedosáhl na komerční bydlení. U komplexních programů doporučujeme nastavovat smlouvy na 6-12 měsíců s možností prodloužení. Zároveň doporučujeme intenzivně komunikovat s nájemníky tam, kde hrozí neprodloužení smlouvy kvůli např. jednomu neuhrazenému nájmu. Z výše uvedených důvodů doporučujeme zpracovat a schválit nová pravidla pro přidělování městských bytů.

³⁰ Nastavení procesu je rámcové a v implementaci TAP bude rozpracováno do přesnější podoby včetně vyhodnocení žádosti, procesu komunikace s klientem apod.; grafika rovněž nezahrnuje možnost odmítnutí nabídnutého bytu, která zde jistě je.

³¹ Při přípravě žádostí asistuje v těchto případech sociální služba nebo sociální pracovníci obce.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

2.3.3. Speciální program Housing First, case management a spolupráce aktérů v Liberci

Základem programu Housing First v Liberci jsou uvolněné byty pro program. Dispozice bytů určuje možnost párování s cílovou skupinou. Na straně druhé je zásobník žadatelů (dotazníky Houser a jejich průběžné aktualizování), ze kterých je městem nebo organizacemi nominován žadatel. Tento je pak po diskuzi ve skupině klíčových pracovníků Housing First schválen a „napárován“ na byt. Zároveň je určena podpora, jakou je budoucímu nájemníkovi nutné dát, aby se zvýšila šance na udržení bydlení. Souběžně jsou řešeny související technické a administrativní otázky. Ani tento proces není bezprahový, žadatel musí mít platné doklady, finanční kapacity (včetně dávek na bydlení), musí být ochotný spolupracovat a jeho dluh (od podzimu 2019) vůči městu nesmí přesáhnout 10.000 Kč. Po přidělení získává smlouvu na 12 měsíců a je mu dodávána sociální práce v minimálním rozsahu 2 hodiny týdně osobní návštěvou v bytě. Zde jednoduše popsany proces má četná úskalí a situace v pilotním projektu Housing First se rovněž dynamicky vyvíjí. Aktuální metodika (podzim 2019) umožňuje postupovat v určitém rámci, přičemž z praxe bude nadále žádoucí vyvozovat reflexi, závěry a změny v přístupu. Mezi klíčové výzvy programu HF v Liberci patří:

- sociální práce s cílovou skupinou, intenzita a hranice práce
- rozdělení kompetencí mezi různé sociální pracovníky
- přenos informací mezi jednotlivými aktéry (ověřitelnost informací)
- technický stav bytů, reporting problému, učení se bydlet po technické stránce (pro CS)
- finanční stránka věci (příjmy, dávky, dluhy na nájmu, splátkové kalendáře)
- zajištění zdravotní péče pro část klientely HF
- komunikace s poskytovateli energií
- akceptování jednotného standardu práce s klienty (spolupráce organizací)
- osamělost klientů HF

Tým HF je složený z: pracovníků města (tým KSP, referent smluv, referent dluhů, vedoucí humanitního oddělení, manažer sociálního začleňování), klíčoví pracovníci NNO (organizace DRAK, z.s., Romodrom, o.p.s., Člověk v tísni, o.p.s., Most k Naději, z.s., Naděje, návrat, o.p.s.), zástupce Platformy pro sociální bydlení a zástupce Agentury (režim stálý host). Na činnosti této platformě se ukazují dvě věci. Zaprvé, že diskuze kolem metody Housing First není uzavřená a že může obsahovat řadu diskutabilních detailů, zejména díky mnoha systémovým úskalím. Garanti projektů Housing First v Liberci – poradci Platformy pro sociální bydlení, by měli město vést k vylepšování přístupu bez toho, aby bylo zasahováno do jeho

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

podstaty, kterou je relativně rychlý přístup ke standardnímu bydlení pro CS s komplexními potřebami. Dlouhodobým cílem je vytvořit sebevědomý a odborný management tohoto programu ve městě. Druhou záležitostí je fakt, že pomocí této pracovní skupiny a zavedení tohoto přístupu se Liberec jako město – úřad, NNO i cílová skupina – učí na konkrétních situacích tomu, jak dělat kvalitní sociální bydlení, jak kontrolovat důležité informace, jak nastavovat podporu sociální práce atd. Rozbor konkrétních problémů Housing First v Liberci není hlavním tématem tohoto akčního plánu, program tvoří část systému bydlení v Liberci, a zde tedy nepůjdeme do větší hloubky analýzy. Obecným problémem je nicméně fakt, že město (zde SML) a sociální služby mají jinou profesionální optiku. SML se musí chovat jako řádný hospodář, sekundárně mu současná legislativa ukládá povinnost pečovat o občany (bez specifikace) a umožňuje mu realizovat projekty sociálního bydlení. Aktuálně (duben 2020) je platné stanovisko MVČR³² k souvislostem placení nájmu a krizové situace pandemie covid-19, které obcím oficiálně říká, že jistá tolerance a benevolence ke zpožděným platbám za nájemné není za současné situace v rozporu s principem řádného hospodáře. Sociální služby se řídí zákonem, vlastními standardy (ty se liší služba od služby), etikou a hájením zájmů klienta. Jejich přístup má být posilující a vždy na základě zakázky klienta. V praktické rovině řešení problémů v sociálním bydlení může docházet k hraničním situacím, střetu zájmů a konfliktům rolí. Mezi základní problémy, které se v praktické rovině objevují, patří:

- **nepřesnost informací** na různých úrovních a místech systému – sociální pracovník pracuje s informacemi od klienta, ne vždy může přímo ověřit jejich pravdivost, město (humanitní oddělení, majetková správa) některé informace poskytují jen klientovi, sociální služba nemá mandát mluvit za klienta apod. Z nepřesných informací vznikají domněnky, které vedou k dalším problémům. Klíčovým problémem je absence jednoho místa, kde by se potkávali veškeré informace.

- **časově neohraňovaná platnost dohod mezi městem, sociální službou a klientem**

- **omezenost role sociálních služeb:** sociální bydlení vyžaduje intenzitu práce, která nemusí být podporována standardy organizace, metodickým vedením krajské samosprávy a pokyny MPSV

- **malá zkušenost pracovníků sociálních služeb,** neochota podílet se na práci s klientem s dalšími kolegy a organizacemi; nedostatek sociálních pracovníků

Společným jmenovatelem je zde fakt, že bydlení představuje komplexní problematiku, která ovšem ani na straně úřadu, ani na straně NNO, nemá při současném nastavení patřičnou důležitost a odborný přístup. Pro město je komplikovaný nájemník zátěží,

³² Stanovisko MVČR dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/stanovisko-ministerstva-vnitra-k-moznostem-obci-docasne-snizit-najemne-vybirane-z-obecniho-majetku-v-dobe-trvani-nouzoveho-stavu.aspx>.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

pro sociální službu je zabydlený klient často jen splněnou zakázkou, kterou je nutné vykázat v dokumentaci pro nadřazené úřady. Přitom ani město, ani sociální služby nemají povinnost udělat maximum pro zlepšení celého systému, protože neexistuje zákon, který by to konkrétně upravoval. O to větší je potřeba kvalitní spolupráce a koordinace.

2.3.4. Dluh na nájmu a prevence ztráty bydlení

Pro město je velkým problémem otázka dluhů na nájmu. Dluhy jsou ovšem nejen problémem, ale téměř vždy indikátorem dalších problémů (předlužení, materiální chudoba, nezaměstnanost, závislost atd.). Zhruba až do poloviny roku 2019 bylo, vzhledem k nastavení interní databáze, značně obtížně pro referenta nájmu odfiltrovat každý měsíc dluhy na nájmu. Reporting dluhů na nájmem se precizně nastavil v programu Housing First, v současné době by měl již fungovat u všech nájemníků. Pro město je klíčové mít kvalitní reporting právě proto, že tento umožňuje včasnou reakci kontaktních pracovníků, kteří pomocí přístupů a metod sociální práce citlivě zjišťují, kde je problém, proč nebyl nájem zaplacený a co je možné udělat. Zatímco referent dluhů na nájmu může hrát roli kontroly a represe, kontaktní pracovník hraje roli podpory a řešení problémů. Společným sdílením informací a diskuzí vzniká splátkový kalendář nebo jiné řešení situace. Pro město je klíčové mít perfektní informace o dluzích i proto, aby nevznikaly domněnky a dezinterpretace. Výše uvedený rámec je pro dlouhodobou práci vhodné podrobněji metodicky ošetřit, protože práce s informací o dluhu ve vztahu k nájemníkovi nemusí být vždy lehká. Problém dluhů rovněž implikuje problém výpovědí z důvodu porušení nájemní smlouvy, což vede ke zdlouhavému procesu soudního vypovězení. V případě Liberce se jedná o desítky případů ročně a celkový dluh na nájmu jde do milionových částek. O zdlouhavosti tohoto procesu nájemníci s dluhovým problémem vědí a mohou na něj spoléhat.

Liberecké městské bydlení nemá, kromě programu Housing First, systém prevence ztráty bydlení, který by snížil dluhy na nájmu, nastavoval vhodnou podporu sociální práce a postupně snižoval i počet soudních výpovědí ročně.

2.3.5. Práh městského bydlení v Liberci

Jako **práh** chápeme všechny překážky, které je nutné překonat pro získání bydlení. Na běžném trhu s bydlením jsou prahem především finance (vysoké nájem, kauce a provize), ale také diskriminace, zejména vůči romské menšině a početným rodinám, může se ale týkat také všech příjemců sociálních dávek. Podmínkou pro příspěvek na bydlení je trvalé bydliště v místě čerpání dávky, což v praxi znamená souhlas majitele bytu s trvalým bydlištěm klienta na adrese bytu. Tato problematika je dále řešena v kapitole o soukromém trhu s bydlením. Obecně lze říci, že stávající systém městského bydlení v Liberci je otevřený sociálně nejpotřebnějším žadatelům - matky samoživitelky³³ jako forma rodiny, osoby v bytové nouzi, rodiny s dětmi a další osoby, u nichž je individuálně posuzována jejich nepříznivá sociální situace. Delší prokazatelná vazba k Liberci (trvalý pobyt) znamená zvýhodnění v bodovém ohodnocení. Dalšími kritérii jsou zdravotní postižení nebo další specifické důvody (např. domácí násilí). Na straně druhé lze za významný práh považovat následující: záznam v rejstříku trestů a bezdlužnost vůči městu, stejně jako existenci platné nájemní smlouvy na jméno žadatele. V případě městských bytů³⁴ SML je za práh vstupu do bydlení možno považovat:

- občanství ČR nebo trvalý pobyt (u cizinců) a platné doklady, vazba na Liberec,
- povinnost účastnit se prohlídek bytů před podáním žádosti, - podání žádosti se všemi přílohami a bezdlužnost vůči SML, rejstřík trestů,
- dluhy vůči poskytovatelům energií, - vlastnictví a spoluvlastnictví bytu, nájemnictví a spolunájemnictví,
- pracovní poměr (včetně evidence na ÚP, mateřská nebo rodičovská dovolená, studium, starobní důchod, invalidní důchod 3. stupně nebo soustavná péče o blízkou osobu s těžkým zdravotním postižením),
- etnicita a diskriminace, - omezené kapacity BF - nedostatek zejména velkých bytů

Občanství ČR nebo trvalý pobyt (u cizinců) a platné doklady, vazba na Liberec

Tato bariéra je z hlediska města jako řádného hospodáře logická. Klientem sociálního bydlení může být občan ČR, a pokud není, musí mít trvalý pobyt. Absolutním základem jsou platné doklady, které ale mohou být problémem zejména pro osoby bez domova. Je pochopitelné, že město hledá klienty z řad svých občanů a z řad občanů ČR, sekundárně až cizince s trvalým pobytem. Zároveň platí, že osoby bez domova bez dokladů a cizinci bez dokladů nemohou o městský byt žádat. V případě osob bez dokladů je nutné mít systém podpory

³³ Z technického hlediska je matka samoživitelka s dítětem pojímána jako rodina. Protože pro místní aktéry v Liberci je termín matka samoživitelka důležitá jako velmi zranitelná osoba v bytové nouzi, uvádíme pod tímto názvem odděleně. Rodiny s matkou samoživitelkou jsou zranitelné z důvodu omezených příjmů i časové náročnosti péče o děti a zajišťování chodu domácnosti

³⁴ S výjimkou specializovaných programů pro nejohroženější žadatele (Prostupné bydlení a Housing First).

při jejich získání (plní sociální služby v terénu), v případě cizinců vyhodnocovat, jakou službu potřebují. Zde se město neobejde bez spolupráce s organizacemi a institucemi, které se na téma cizinců specializují.

Povinnost účastnit se prohlídek bytů před podáním žádosti

Žadatel o městský byt se v rámci zájmu o bydlení musí zúčastnit prohlídky bytu v předem stanoveném termínu. Pouze na této prohlídce dostane formulář žádosti o byt. Základním filtrem je ochota účastnit se prohlídky spolu s dalšími zájemci, kterých jsou někdy i desítky. Někomu může tento systém vyhovovat, z hlediska časové náročnosti je ovšem velmi neefektivní. Zájemce si prohlídí byt, o kterém neví, zda má reálnou šanci uspět. Samotná přítomnost dalších třeba i několik desítek zájemců může být odrazující. Pro osoby se sociálními a dalšími hendikepy, zejména pro psychiatricky nemocné, je společná prohlídka s jinými zájemci jen velmi těžko zvládnutelnou bariérou, k jejímuž překonání navíc potřebují asistenci sociální služby. Uvedená sociální služba může takto s klientem projít i několik prohlídek i bez záruky úspěchu.

Podání žádosti se všemi přílohami a bezdlužnost vůči SML, rejstřík trestů

Žádost je nutné podat se všemi přílohami a žadatel nesmí mít žádné dluhy vůči SML. Součástí tohoto prahu je výpis z rejstříku trestů. Tento výpis nemá žádné jasné bodové ohodnocení v posuzování žádosti, přesto je vyžadován. Je logické, že město chce znát osoby, které se u něj hlásí o byt, nikde ale není popsáno, jak se s touto informací naloží. Záznam v rejstříku by neměl být bariérou, měl by ale hrát roli v nastavení sociální práce, koordinace a prevence v celém systému, a to včetně case managementu umístění klienta se záznamem tak, aby nedocházelo ke koncentraci osob se záznamem v bytových lokalitách. Žadatel nesmí být **dlužníkem vůči městu**, a to jak na **nájmu**, tak na **poplatcích za odpad a přestupcích**. Dluh je pro většinu osob v bytové nouzi vysokým prahem. Do bytového fondu se tak hlásí žadatelé, kteří jsou v Liberci i kratší dobu, ale nemají dluh vůči městu. Řada „starousedlíků“ v Liberci, kteří dluží, byt přidělený nedostane, nebo se o něj ani nehlásí. Přitom právě tato cílová skupina žije v libereckých SVL a na ubytovnách. Kromě programů PB a HF (viz níže) je tento práh velmi striktní. Prahem či spíše komplikací je zároveň fakt, že žadatel o byt si musí ověřit bezdlužnost vůči městu na 3 rovinách – na nájmu, poplatcích za odpady a za přestupky. Samotným problémem možná není ani tak administrativní náročnost jednoho podání žádosti, jako spíše opakování tohoto procesu při každé žádosti.

Dluhy vůči poskytovatelům energií

Tato bariéra formálně není prahem systému, protože dluhy na energiích jsou čistě záležitostí dlužníka. Vzhledem k tomu, že **cílová skupina osob v bytové nouzi je často zatížena mnohočetnými exekucemi, ve své většině mají rovněž dluhy u poskytovatelů energií.** Město ovšem jako řádný hospodář trvá na tom, že elektřinu si nájemník hradí sám, a je tedy evidována na jeho jméno. V případě zadlužených osob odmítají poskytovatelé energií tyto klienty k elektřině připojit. Pro nalezení efektivního řešení je nutné zjišťovat dluhy již při sociálním šetření, teprve poté je možné navrhnout uměřený splátkový kalendář, řešit změnu dodavatele či tarifu. Stejně důležité je žadatele navázat na odborné a bezplatné dluhové poradenství, jehož kapacity v Liberci existují.

Vlastnictví a spoluvlastnictví bytu, nájemnictví a spolunájemnictví

Na první pohled je tato bariéra logická. Pokud jsem vlastníkem bytu, nebo mám platnou nájemní smlouvu, nejsem osoba v bytové nouzi, a tedy nepotřebuji sociální bydlení. Problémem je, že **obchodníci s chudobou, kteří vlastní bytové domy, dávají svým klientům řádné nájemní smlouvy, byť často na krátkou dobu s možností prodloužení.** Jimi nabízené bydlení je po různých stránkách nevyhovující, a osoby zde bydlící de facto jsou v bytové nouzi. Existence řádné smlouvy, díky které bydlí, je pro ně bariérou v žádosti o bydlení, a pokud se neocitnou “na ulici”, nemohou o městský byt v Liberci žádat. Prahem může rovněž být i spoluvlastnictví např. 1/5 bytu, se kterým žadatel o byt například kvůli soudním sporům nemůže manipulovat. **Bylo by vhodné v těchto případech uvažovat o specifické situaci žadatele a vyhodnotit, zda je nebo není ve skutečné bytové nouzi.**

Pracovní poměr

Žadatelem o městský byt v Liberci může být pouze osoba v pracovním poměru. Tento práh je nastaven velmi realisticky, protože za pracovní poměr se považují i různé další formy zaměstnání včetně evidence na ÚP, ale také mateřská nebo rodičovská dovolená, studium, starobní důchod, invalidní důchod 3. stupně nebo soustavná péče o blízkou osobu s těžkým zdravotním postižením. Pouze osoby sankčně vyřazené z ÚP a osoby bez dokladů nemohou o městský byt žádat.

Etnicita a diskriminace

Tento práh je ožehavým tématem. Otázka vnějšího vzhledu či příslušnosti k etnické minoritě oficiálně nesmí být diskriminačním faktorem, v reálných situacích však diskriminace může působit především tam, kde do hry vstupuje subjektivní postoj při posuzování žádosti. Na venek netransparentní bodový systém navíc tuto možnost posiluje, stejně jako samotné uvedení jména a příjmení na žádosti. Tato bariéra je velkým rizikem a je nutné s ní počítat. Zároveň

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605.** Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

koliduje s požadavkem na sociálně vyvážený mix klientů v systému. **V rámci stávajícího způsobu přidělování bytů chybí jasně definovaný transparentní systém přidělování bodů.**

Omezené kapacity bytového fondu

V Libereckém bytovém fondu je nedostatek větších bytů (3+1 a větší), který kontrastuje s velkým množstvím větších rodin v bytové nouzi dle výsledků z "Houser" 2017. V praxi je tento fakt bariérou pro přidělení městského bytu pro početnější rodiny, protože v bytovém fondu byty vhodné velikosti chybí. **Samotná kapacita BF je tak zjevnou bariérou, se kterou lze pracovat v dlouhodobé vizi rozvoje bytového fondu (investice).**

Shrnutí problémů spojených s prahem:

- **chybí varianta vstupu do bydlení pro domácnosti a osoby dlužící vůči SML** (např. již v programu Housing first je nyní limit 10.000 Kč na domácnost – součet všech dluhů: odpady, nájem, přestupky)
- **chybí analýza dlužníků vůči SML** (kolik dluží městu lidé v bytové nouzi – rozpětí dluhů, stáří, průměrný dluh na osobu atd.),
- **chybí jednoduchý proces ověření dluhů uvnitř města** tak, aby ověření bezdlužnosti prováděli pracovníci obce (humanitní oddělení, projekt centra pro bydlení) potažmo MML a klient nemusel na jednotlivá pracoviště MML od sebe dosti vzdálená
- **chybí zaměření se na zadlužené a předlužené klienty sociálního bydlení**
- **chybí kritéria, podle kterých se žadatel automaticky dostane do programu s intenzivní sociální prací (Housing First)**
- **pravidla pro přidělování bytů vyžadují prodiskutování a změnu** - jsou netransparentní, chybí analytické vyhodnocení dosavadního bodového systému a jeho anonymizace

2.3.6. Technická správa majetku

Technická správa majetku je nepostradatelnou součástí jakéhokoliv systému bydlení. Tato agenda v Liberci spadá pod Odbor majetkové správy, který měl možnost komentovat koncepci pro bydlení (2019) a navrhnout i opatření, která promítáme i do návrhové části tohoto TAPu. Zde uvedeme pouze zásadní slabiny v této oblasti s tím argumentem, že nedostatečná technická správa majetku a nedostatečná komunikace s dalšími aktéry v systému pouze dále posilují negativní chování nájemníků vůči majetku města. **Prvním problémem technické správy bytového fondu v Liberci je nedostatečná kapacita pracovníků odboru (2,0 úvazku na 1219 bytů) a nepřehledný systém prioritizace řešení technických problémů s převahou pomalé odezvy na potřebu řešit problém.** Mimo reálné kapacity pracovníku může být Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

problémem i otázka hranic a kompetencí ve vztahu k cílové skupině. Základním řešením, mimo navýšení kapacit, je proto posílení komunikace mezi majetkovou správou a humanitním oddělením.

Druhým významným problémem je vztah nájemníků a dalších osob k majetku města. Ničení městského majetku je běžné a část společných prostor objekt je dlouhodobě v neutěšeném stavu. Jedná se především o vstupní dveře, světla, zdi na chodbách a dveře uvnitř objektů. Rovněž nepořádek v okolí bytových domů města (například ulice Krajní) je běžnou záležitostí. Neutěšený stav vyplývá z několika příčin. Část nájemníků je možné označit za „problémové“ v tom smyslu, že páchají přestupky a poškozují majetek města. Případně je navštěvují lidé s podobnými problémy. V bytových domech města a v jejich okolí dále chybí jakékoliv možnosti pro využití volného času dětí a mládeže. Domy nikdo nehlídá, nejsou přítomni domovníci a asistenti prevence kriminality nejsou zafixováni na tyto adresy. Pracovníci technické správy rozhodně nemají kapacitu domy „hlídat“. Špatný technický stav pak implikuje špatné chování nájemníků, kteří dále demolují společné prostory v majetku města.

V neposlední řadě je **problémem hygiena bydlení**, zejména otázka štenic, které se opakovaně rozšiřují v bytových domech města. SML vždy adekvátně reaguje, souběhem okolností (nízké kompetence CS, nefunkčnost některých dezinfekcí, nemožnost kontrolovat zavlečení parazitů) vedou k tomu, že tento problém bude patrně přetrvávat. Je ovšem nutné pokračovat v edukaci všech aktérů v bydlení tak, aby bylo riziko co nejnižší.

2.4. SHRUTÍ - ZÁKLADNÍ PROBLÉMY LIBERCE: BYTOVÁ NOUZE, SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ, MĚSTSKÝ SYSTÉM BYDLENÍ

V následující tabulce uvádíme přehledně základní problémy systému bydlení v Liberci:

Tabulka 7: Základní problémy systému bydlení v Liberci.

problém	Příčiny / podrobný popis problému	doporučení
Vysoký počet domácností v bytové nouzi	- předlužení, závislosti, diskriminace, zdravotní problémy (psychiatrická diagnóza, chronická onemocnění), dlouhodobá nezaměstnanost, postupná ztráta kompetencí k bydlení, převis poptávky po bydlení nad nabídkou, postupná ztráta důvěry v návrat do bydlení, kombinace výše uvedeného, spádovost Liberce pro široké okolí (velké město)	- analyzovat příčiny bytové nouze, včetně zadlužení vůči městu - posilovat program zabydlování osob s komplexními potřebami - nastavit systém rychlého zabydlování osob, které akutně ztratili bydlení - kapacitně posilovat bytový fond města

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

		<ul style="list-style-type: none"> - v zabydlování nastavovat prevenci ztráty bydlení nebo komplexní podporu sociální práce - spádovost řešit podporou sociálního bydlení na dalších obcích
Vysoký počet menších lokalit sociálního vyloučení a ubytoven	Souběh příčin sociálního vyloučení; nízká míra kontroly standardu bydlení ze strany státu, předlužení, diskriminace včetně etnicity, početnost rodin, uvyklost životu v sociálním vyloučení	<ul style="list-style-type: none"> - udržet monitoring lokalit - udržet a posilovat preventivní aktivity APK - komunikovat s majiteli bydlení - podporovat koordinovaný přístup úřadů a NNO
Neustálená metoda sběru dat o bytové nouzi	Přístupy a metody se mění v čase a jsou i předmětem odborné diskuze; dosavadní analýzy akcentují různé aspekty problému; nikdo nese-psal minimální kompozit (statistická data, popis lokalit, bytová nouze), který by vedl ke spolehlivému kvalifikovanému odhadu	<ul style="list-style-type: none"> - nastavit minimalistickou variantu metodiky sběru dat pro popis bytové nouze a sociálního vyloučení v Liberci - koordinovat činnost aktérů při sběru anonymizovaných dat o cílové skupině
Malý počet bytů ve vlastnictví města	Privatizace bytového fondu po roce 1990	<ul style="list-style-type: none"> - investice do rozvoje bytového fondu, včetně sociálního bydlení
Malý počet velkých bytů	Velká rodina není v sociálním kontextu ČR standard; snaha měst budovat velký počet menších bytů	<ul style="list-style-type: none"> - budovat i větší byty pro alespoň část cílové skupiny; při kombinaci větší rodina + další hendikep automaticky zařadit do programu s komplexní podporou sociální práce
Velký počet kategorií městského bydlení	Historický kontext vzniku jednotlivých sad bytů; dotační podmínky; umělé nastavení dle příjmů, DPS apod.	<ul style="list-style-type: none"> - zjednodušit kategorie bytů pro vstup z vnějšku – 2 kategorie: DPS a bezbariérové, byty s komplexní podporou sociální práce, běžné nájemní bydlení s prevencí ztráty bydlení
Složitý a náročný systém žádání o městský byt	Snaha o transparentnost a filtraci zájemců	<ul style="list-style-type: none"> - změnit systém žádání o městský byt, ujednotit vstup pomocí pořadníku a vyhodnocování potřebnosti
Dluhy vůči SML	Komplexní problém, chybí analýza dluhového portfolia a práce s dluhy na	<ul style="list-style-type: none"> - iniciovat komunikaci dotčených odborů magistrátu;

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	nájmu; chybí jednotný způsob ověření dluhů vůči městu	rovněž otázka propojenosti vnitřních databází na MML
Report dluhu na nájmu	Není metodicky ošetřený na úrovni celého systému bydlení; částečně ošetřený v Housing First	<ul style="list-style-type: none"> - reporting rozšířit na všechny nájemníky SML - nastavit jasný proces reportingu a dalších akcí ze strany SML i nájemníka
Technický stav bydlení	bytový fond Liberce disponuje byty a bytovými domy různé kvality, při současném netransparentním systému je ovšem těžké odlišit, kdo je za jaký problém odpovědný – zda nájemníci, nebo technická správa. Základním problémem je zde mimo jiné absence procesu předávání bytu do rukou nájemníka tak, aby byl vždy zajištěný adekvátní stav.	<ul style="list-style-type: none"> - provést pasportizaci městského bytového fondu - uplatňovat standard bytu při předávce, včetně fotodokumentace - posílit kapacity technické správy (úvazky)
Sociální složení BF Liberce a komunikace s nájemníky	Některé konkrétní lokality, jako jsou ulice Vrchlického a Na Valech, ulice Krajní, ale i další, vykazují velkou koncentraci sociálně znevýhodněných osob a domácností. Mezi nimi mohou dominovat sólorodiče s dětmi, jejichž situace může skrývat řadu problémů	<ul style="list-style-type: none"> - realizovat analýzy sociálního složení bytových domů města - na základě analýz pracovat na sociálním mixu v domech - zavést domovníctví - posilovat participaci obyvatel bytových domů na dění v domě a okolí (fokusní skupiny, komunitní práce, volný čas mládeže) - zacílit činnost APK na uvedené adresy
Nedostatečná koordinace sociální práce a předávání informací	Intenzivní práce na tématu bydlení jako komplexu problémů je relativní novinkou pro město i pro sociální služby; chybí jeden zkušený koordinátor s jasným mandátem; Housing First a projekt Kontaktní sociální práce jsou v tomto pilotní zkušeností; na straně sociálních služeb jsou zákonné limity, standardy organizací, metodické vedení „Kraje“ a MPSV nevede k sociálnímu bydlení; chybí jasné všemi zvnitřněné postupy	<ul style="list-style-type: none"> - zlepšit case management a výměnu informací pomocí jasného systému ověřování informací - průběžně vzdělávat sociální služby i referenty města - zacílit návazný projekt kontaktní sociální práce uvedené problémy v koordinaci - vést odbornou diskuzi ke koordinaci sociální práce
Práh pro vstup	Trestní rejstřík, dluhy vůči městu, etnicita, prostorové kapacity bytů atd. Zejména dluhy vůči městu jsou	<ul style="list-style-type: none"> - určit, k čemu slouží výpis z rejstříku trestů a jak je s informací pracováno

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	obrovskou bariérou, která vylučuje zejména obyvatele lokalit sociálního vyloučení dlužící vůči městu; do vlastnictví bytu se započítá i spoluvlastnění bytu, který nelze z objektivních důvodů využívat	- analyzovat portfolio dluhů a výši dluhů u cílové skupiny osob v bytové nouzi - u vlastnictví bytu zohledňovat (ne)možnost byt reálně užívat - anonymizaci při posouzení eliminovat riziko diskriminace
Absence prevence ztráty bydlení	Technokratické chápání bydlení - historicky město nechápalo bydlení jako komplex – prevence ztráty bydlení není součástí procesů na městě; nastavení sociálních služeb	- nastavit jasný systém prevence ztráty bydlení (reporting problémů, reakce sítě podpory, kontrolní mechanismy a vyhodnocení dat); promítnout do oficiální roviny na městě
Hygiena bydlení – zejména štenice	Špatné hygienické návyky nájemníků a podceňování problému; kontaminovaný nábytek; návštěvy z napadeného prostředí; slabé dezinfekční prostředky	- pokračovat v systematické dlouhodobé komunikaci tématu vůči nájemníkům
Nedostatečná multioborová spolupráce ve vztahu k SVL	Zapojení ÚP, IZS, Stavebního úřadu a KHS není systematické; částečná příčina: zákonné limity aktérů	- zvat aktéry do PS bydlení
Průřezový problém: pravidla pro přidělení bytu	Pravidla odpovídají situaci a znalostem roku 2015, kdy byla schválena - nezohledňují řešení problémů zde uvedených; řešení problémů vyžaduje nová pravidla přidělování	- kompletní revize pravidel přidělování městských bytů
Nedostatečná multioborová spolupráce při case managementu osob s komplexními potřebami v bydlení	Nedostatek odborných kapacit (zejména: psychiatři); nezáměr psychiatrů; sociální bydlení je stále novinka; není ošetřeno zákonem; chybí praktická zkušenost a motivace	- zajistit přítomnost zdravotnických pracovníků na pracovních skupinách k bydlení - propagovat a vysvětlovat mezioborovou spolupráci
Předlužení seniori – vypadávání z bydlení	Početná skupina seniorů s omezenými prostředky na živobytí vyhledává např. byty DPS pravděpodobně z důvodu nízkého nájmu	- reflexivně reagovat na trendy v žádostech o bydlení - nízkopříjmové seniory směřovat na běžné byty s nízkým nájmem z BF města
Domácí násilí jako faktor	- socioekonomické problémy posilují stres v rodině, reprodukce násilných vzorců od	- sledovat sociální složení bytových domů města,

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

v bytové nouzi i sociálním bydlení	rodičů, zranitelnost matek samoživitelek / sólorodičů; chudoba samotných matek vede k hledání partnera i z ekonomických důvodů	posilovat svépomocné skupiny např. sólorodičů; zmírňovat materiální chudobu (dávkový systém)
--	---	---

2.5. PROJEKT KONTAKTNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE LIBEREC – SOUČÁST DOSAVADNÍHO ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ V BYDLENÍ A BYTOVÉ NOUZI

Kontaktní sociální práce (KSP) je projekt financovaný s OPZ (KPSVL výzva č. 52). Náplní projektu je sociální práce v přirozeném prostředí („terén“) sociálního vyloučení, druhou linií je prevence ztráty bydlení v systému sociálního bydlení města. Pracovníci projektu jsou odbornými aktéry v tématu sociální práce s cílovými skupinami osob sociálně vyloučených. Ve své práci se zaměřují na provádění depistáží v SVL, na ubytovnách i prostředí pobytu osob v krajní bytové nouzi (bezdomovectví). V rámci prevence ztráty bydlení řeší problémy sociálního bydlení města – primárními klienty jsou zde nájemníci města, kteří mohou být ohroženi ztrátou bydlení například v důsledku dluhů na nájmu nebo kvůli problémům v soužití. Projekt KSP je napojený na humanitní oddělení a další odbory a oddělení města, spolupracuje s místními NNO a rovněž pracuje v režimu Housing First (bydlení především). Mezi hlavní praktické přínosy projektu pro řešení bytové nouze a sociálního bydlení patří:

- aktivní monitoring bytové nouze a nabídka podpory v přirozeném prostředí klientů, včetně stálého místa kontaktování, tzv. stojky, realizované 1x týdně v rozsahu 2 hodin
- komunikace s nájemníky bytového fondu SML aktivně v bytových domech města
- odborné posouzení v case managementu Housing First
- přímá podpora nájemníků v režimu Housing First
- aktivní prevence ztráty bydlení při dluhovém problému nájemníků SML
- zprostředkování podpory dalších odborných služeb (adiktologie, K-centrum, dluhové poradenství, ÚP atd.)
- komunikace a zajišťování podpory v terénu sociálního vyloučení – zejména ubytovny
- zajištění komunikace s nábytkovou a potravinovou bankou

3. BEZPEČNOST – ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část pro oblast bezpečnost a občanského soužití vychází z aktuálního Plánu prevence kriminality pro statutární město Liberec (2020-2022, schválený v listopadu 2019), dále z činnosti pracovní skupiny pro bezpečnost v letech 2016 - 2019 a průběžného sběru dat

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

v rámci činnosti Agentury v Liberci. Následující struktura podkapitol reaguje na klíčové indikátory a problémy tématu bezpečnost a občanské soužití v Liberci.

3.1. KRIMINALITA V LIBERCI

Analýza kriminality na území města je zásadní pro identifikaci bezpečnostních problémů. Má-li být prevence kriminality efektivní, musí být o kriminalitě informovaná a předcházet zločinu na správném místě a ve správný čas. Základním předpokladem jsou proto dostupné a přesné informace. Je to důležitá znalost především pro samosprávu, protože zásadními hybateli v prevenci kriminality se stávají obce, které prostřednictvím manažerů prevence realizují programy prevence, budují a spravují kamerové systémy, koordinují činnost hlídek strážníků, asistentů prevence kriminality, činí režimová opatření, poskytují informace k politickým rozhodnutím apod. V České republice stále nejsou těmto aktérům aktuální a přesné informace o kriminalitě běžně dostupné, a proto i tato analýza pracuje jenom s částí informací. Vychází ze souhrnných statistických dat veřejných zdrojů a dat poskytnutých Policií ČR obvykle za roční období. Sledovány jsou pouze přečiny, zločiny a přestupky ovlivnitelné preventivními mechanismy. U sledovaných druhů kriminalit hraje roli také různá míra latence a způsob interpretace. Pro tyto limity je dokument nástrojem, který se na celkové znalosti bezpečnostní situace pouze podílí. Kvalitativní rovina kriminality a bezpečnosti, zejména ve vztahu k SVL prostředí, je popsána níže v textu.

Základním ukazatelem pro popis kriminality v Liberci jsou statistická data nápadu trestné a přestupkové činnosti. Srovnání statistik nápadu trestné a přestupkové činnosti lze získat základní přehled o meziročním vývoji v jednotlivých sledovaných kategoriích. Níže uvedené statistiky, získané z map kriminality³⁵, využívají data z centrálního registru Policie ČR a data uveřejněná ve výročních zprávách obvodních oddělení (OO) PČR Liberec, okresního ředitelství (OŘ) PČR Liberec a Městské policie Liberec za rok 2019. V uvedených hodnotách se statistiky mírně liší, což může být důsledkem nedořešených případů zaznamenaných v daném roce. Obecně lze konstatovat trend poklesu trestné činnosti, což odpovídá celorepublikovému trendu, lepší ekonomické situaci, vyšší zaměstnanosti apod. Přestupková trestná činnost však sleduje jiný trend. Dalším faktorem jsou dopady současné situace spojené s pandemií COVID-19, které nelze spolehlivě předpovídat, ale jenž mohou vést k nárůstu přestupků i trestní činnosti. Sledována jsou data o zjištěné³⁶ kriminalitě.

Míra kriminality je posuzována na základě tzv. indexu kriminality - neboli přepočtu evidovaných trestných činů na počet obyvatel žijících na sledovaném územním celku³⁷. Tímto způsobem je zohledněna různá velikost území, což je vhodné pro vzájemná srovnání a základní

³⁵ Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/>.

³⁶ Bez ohledu na objasněnost.

³⁷ Index kriminality je počet evidovaných trestných činů na 10 000 obyvatel. Viz www.mapakriminality.cz.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

orientaci. Protože území měst neodpovídají přesně policejním územním celkům, jsou porovnávány policejní územní odbory (dále jen ÚO), které v zásadě odpovídají bývalým okresům. Obecným trendem v ČR je v posledních letech snižování míry kriminality. V Liberci je trend obdobný, ovšem s výkyvem směrem nahoru v roce 2018. Za rok 2016 vidíme index 249,2 bodu, za rok 2017 je index na 216,7 bodu, v roce 2018 je opět 242,8 a v roce 2019 je 227,9 bodu.

Index kriminality pro celou ČR byl za rok 2019 (leden 2019 – prosinec 2019) na hodnotě 189,6³⁸, Liberecký kraj vykazoval hodnotu 195,4 bodu. Pro srovnání Královéhradecký kraj dosáhl 128,4 bodu a Ústecký kraj 205,8 bodu. Dokonce Karlovarský kraj má hodnotu o něco málo nižší, než Liberecký, a to 188,3. Nejvyšší hodnotu dosáhla Praha s Indexem 403 bodů. Nejnižší hodnotu měl Zlínský kraj, 104,6 bodu. Z toho vyplývá, že Liberecký kraj je velmi zatížený kriminalitou, a v pořadí indexu je druhý za Ústeckým krajem a celkově třetí za Ústeckým krajem a Prahou³⁹:

³⁸ Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/>.

³⁹ Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/#tabulky> (nemá samostatný link, lze dohledat pod tabulkami srovnání krajů).

Tabulka 8: Žebříček krajů⁴⁰ dle indexu kriminality (Liberecký kraj označený červenou tečkou)

Celková kriminalita						
#	KRAJ	POČET	INDEX	POČET	%	POČET
1	KŘP HL. M. PRAHY	49772	403	11158	22	2634
2	KŘP ÚSTECKÉHO KRAJE	17049	205.8	10911	64	995
• 3	KŘP LIBERECKÉHO KRAJE	8555	195.4	4894	57	679
4	KŘP MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE	23846	193.3	12372	52	1510
5	KŘP KARLOVARSKÉHO KRAJE	5716	188.3	3555	62	180
6	KŘP PLZEŇSKÉHO KRAJE	10318	180.6	4927	48	829
7	KŘP JIHOMORAVSKÉHO KRAJE	19722	169.7	8378	42	1449
8	KŘP STŘEDOČESKÉHO KRAJE	20402	160.8	9370	46	1509
9	KŘP OLOMOUCKÉHO KRAJE	9823	153.9	5733	58	677
10	KŘP JIHOČESKÉHO KRAJE	9207	145.1	6109	66	705
11	KŘP KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE	7115	128.4	4391	62	488
12	KŘP PARDUBICKÉHO KRAJE	5609	108.7	3607	64	368
13	KŘP KRAJE VYSOČINA	5534	108.1	3466	63	409
14	KŘP ZLÍNSKÉHO KRAJE	6171	104.6	4133	67	360

Dalším možným pohledem je pohled na územní odbor (ÚO) Liberec. Ten v zásadě kopíruje bývalý Okres Liberec, a zahrnuje tak i celou oblast Frýdlantska a např. i Hrádek nad Nisou, takže rozhodně nevypovídá pouze o Liberci a přilehlých obcích. Index ÚO je za rok 2019 227,9 bodů, tedy o více než 30 bodů navíc oproti krajskému indexu. Pro srovnání ÚO Jablonec nad Nisou vykazuje 188 bodů a ÚO Česká Lípa 211,7 bodů. V celostátním srovnání ÚO se Liberec v indexu kriminality nachází na 12 místě z 80. To je poměrně negativní výsledek, obzvlášť vezmeme-li v úvahu fakt, že na předních příčkách je několik pražských ÚO následovaných Ostravou, Brnem a Plzní. Liberec následuje po Chomutovu a Ústí nad Labem. Zde lze vidět v přehledné tabulce:

⁴⁰ Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/#tabulky> (nemá samostatný link, lze dohledat pod tabulkami srovnání krajů).

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Tabulka 9: Pořadí⁴¹ ÚO Liberec (okres Liberec, označeno červenou tečkou) v kriminalitě za rok 2019

Celková kriminalita						
#	KRAJ	POČET	INDEX	POČET	%	POČET
1	PRAHA I.	13220	642.1	2758	21	549
2	PRAHA II.	10024	447.7	2476	25	615
3	PRAHA III.	11854	333.4	2912	25	694
4	PRAHA IV.	14448	321.3	2944	20	771
5	MŘP OSTRAVA	9951	302.7	4623	46	626
6	MŘ BRNO	10621	281.2	3693	35	705
7	MŘ PLZEŇ	5053	273.3	1837	36	372
8	MOST	2990	260.2	1903	64	113
9	PRAHA VENKOV-JIH	2178	245.3	720	33	166
10	CHOMUTOV	2947	234	1832	62	201
11	ÚSTÍ NAD LABEM	2790	231.1	2004	72	157
12	LIBEREC	3789	227.9	2089	55	312
13	ČESKÁ LÍPA	2266	211.7	1329	59	136
14	CHEB	1893	210.3	1206	64	56
15	DĚČÍN	2710	204.2	1671	62	169
16	TEPLICE	2554	198.8	1633	64	186
17	KARLOVY VARY	2310	189.7	1343	58	68
18	JABLONEC NAD NISOU	1687	188	1046	62	128

Při bližším pohledu na Liberec vidíme čtyři obvodní oddělení: Liberec Vápenka, Liberec Centrum, Liberec Vesec a Liberec Vratislavice. Zde přehledně indexy včetně srovnání s dalšími obvodními odděleními ÚO Liberec:

⁴¹ Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/#> (nemá samostatný link, lze dohledat v záložce „žebříčky“).

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Tabulka 10: Index kriminality – OO v Liberci a regionální srovnání⁴² (červeně hodnoty nad 200)

Jednotka	Index kriminality
ČR celkem	189,6
Liberecký kraj	195,4
ÚO Liberec	227,9
Liberec – Vápenka	256,7
Liberec – Centrum	306,9
Liberec – Vesec	234,7
Liberec – Vratislavice	196,1
Hrádek Nad Nisou	222,8
Frýdlant	193,5
Hejnice	155,4
Český Dub	132,8

Z přehledu vyplývá, že na vysokém indexu kriminality ÚO Liberec se významně podílí nejméně tři ze čtyř místních obvodních oddělení. Ačkoliv Hrádek nad Nisou výrazně přispívá k vysokému indexu ÚO, další obvody jako Hejnice nebo Český Dub naopak index snižují. Liberec je tedy místo s vysokým zatížením kriminalitou v přepočtu na obyvatele. K obvodním oddělením v Liberci je nutné učinit metodologickou poznámku. Vápenka, Vesec a Centrum nekopírují přirozené urbanistické a sociologické hranice v Liberci. Vápenka například zahrnuje relativně chudší oblasti části Jeřáb, ale také rodinou zástavbu střední třídy v Hanychově. Obdobně je na tom Vesec i Centrum. Centrum zahrnuje sídliště v Ruprechticích, vilové čtvrti od centra na severovýchod města, ale také samotné centrum, kde je velká koncentrace osob a vysoká mobilita ovlivňující i kriminalitu. Nelze tedy paušálně říci, že daná obvodní oddělení jsou „nebezpečná“, a je nutné podívat se i na kvalitativní rozměr věci.

V období od 01/2018 do 12/2018⁴³ je na Územním odboru Liberec evidováno 4 037 trestných činů. Nejvyšší podíl mají majetkové činy 2 048 TČ, následuje ostatní kriminalita 609 TČ, zbývající 547 TČ, hospodářská 439 TČ, násilná 338 TČ a mravnostní 56 TČ. Pro rok 2019 nejsou takto podrobná data zatím k dispozici.

⁴² OO ke srovnání byly vybrány ilustračně s cílem ukázat regionální rozdíly – Hejnice jsou venkovské OO, Frýdlant malé město s dalšími vesnicemi, Hrádek nad Nisou leží na hranici s Německem a Polskem a je zatížený příhraniční kriminalitou. Neuváděná Smržovka má například index kriminality na velmi vysoké hodnotě 499,2 bodů a lze si klást otázku, proč tomu tak je. Zde se však touto otázkou nezabýváme, protože Smržovka nespadá pod ÚO Liberec. Dostupné z: <https://www.mapakriminality.cz/#mapa>.

⁴³ Převzato z Plánu prevence kriminality pro Liberec 2020 – 2022, kriminální analýza, str. 22, kde jsou data z map kriminality upřesněna daty získanými přímo od PČR. Data pro rok 2019 v podobném upřesnění nebyla v době zpracování TAP dostupná.

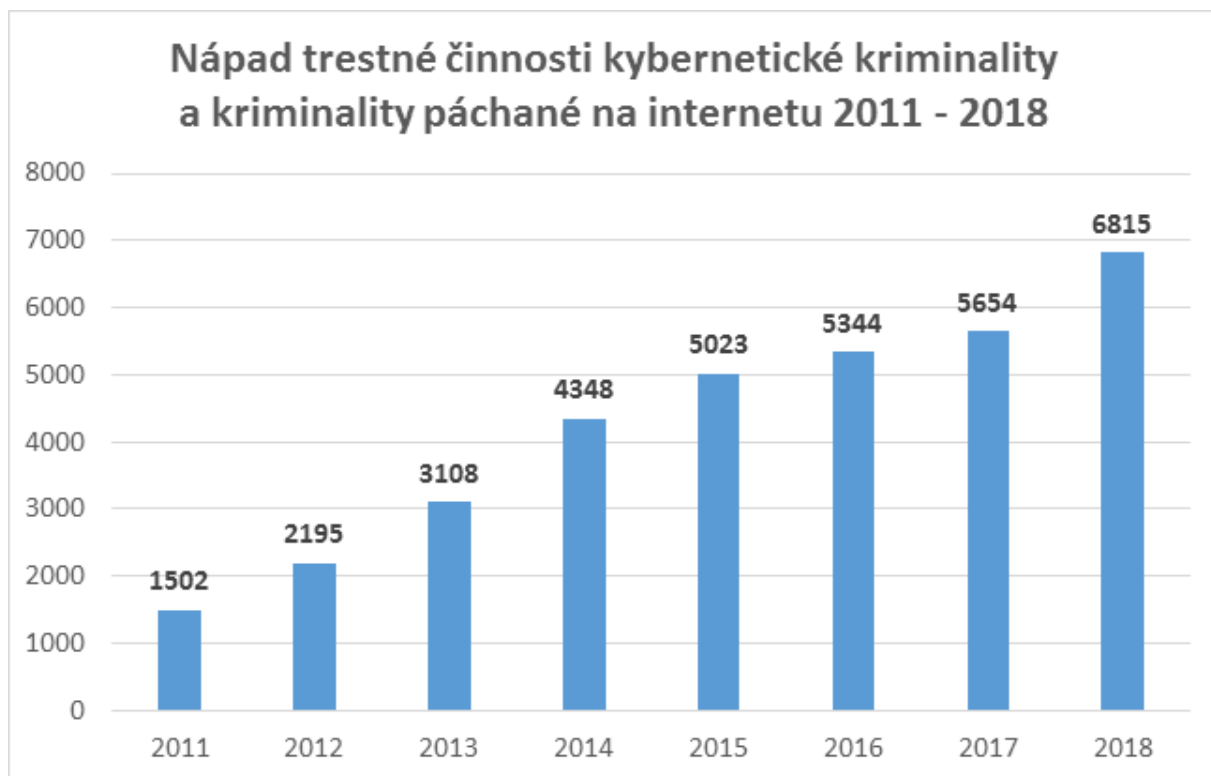
Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Majetková kriminalita (2048 TČ) má na celkové kriminalitě největší podíl. Sama je složena z různých trestných činů směřujících proti majetku, kdy převažují krádeže prosté a krádeže vloupáním. U některých druhů majetkové kriminality je nutné předpokládat značnou latenci (např. krádeže v jiných objektech), jiná majetková kriminalita je evidována poměrně přesně (např. krádeže vozidel).

Významným problémem posledních let v ČR je kyberkriminalita, která vykazuje rapidně narůstající trend, jak je možné vidět v následujícím grafu. Kyberkriminalita není řešena na místní úrovni, je ovšem nutné si uvědomit, že může mít místní dopad, například v podobě manipulace se seniory, jako kyberšikana apod.

Graf 2: Kyberkriminalita 2011 – 2018 (zdroj: PČR)⁴⁴

Kyberkriminalita znamená přesunutí kriminality do kyberprostoru, kde pachatel není vůbec vázaný na místo, kde kriminalitu realizuje. Škála trestných činů v kyberkriminalitě je velmi pestrá, dominantními trendy jsou manipulace s lidmi za účelem získání výhod (peníze, sexuální služby) a napadání důležitých složek soukromé nebo společensky důležité infrastruktury. S kyberprostorem souvisí trend sázení online, který se již nyní promítá dluhové problematiky.

⁴⁴ Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Liberec patří mezi města, která jsou drogovou situací zatížená, se silným pervitinovým i marihuanovým trhem, blízkost polské hranice umožňuje snadnou distribuci prekurzorů (např. při dojíždění za prací) někdy je dovážena samotná droga.⁴⁵ To představuje významný kriminogenní faktor. Trestné činnosti se dopouštějí jak uživatelé drog, tak i lidé, kteří drogy sami nekonzumují (výroba a prodej). U „drogové kriminality“ je nutné předpokládat vysokou míru latence, statistika odráží do značné míry spíše úspěšnost policejního odhalování, přičemž i tato se kvalitativně může velmi lišit. Vedle tohoto přehledu se drogy promítají do mnoha jiných trestných činů, které jsou závislémi lidmi páchaný ve snaze zajistit si prostředky na nákup drogy (krádeže, loupežná přepadení, podvody, zpronevěry, vydírání) nebo k nim dojde pod vlivem psychóz nebo psychických onemocnění (výtržnosti, ublížení na zdraví). Tato kriminalita zůstává těsně spojena s úspěšností Policie ČR (městská policie do problematiky nezasahuje) při omezování dostupnosti drog, jejich přítomností ve veřejném prostoru, omezováním dostupnosti prekurzorů z Polska. Zásadní jsou i další faktory jako dostupnost nedobrovolné hospitalizace psychotických uživatelů a úroveň protidrogové politiky a prevence města Liberce. Lze shrnout, že zejména marihuana a pervitin jsou v Liberci široce dostupné, obecně jsou velmi levné a značně rozšířené, a to i mezi mládeží ohroženou sociálním vyloučením. Stávají se tak dalším negativním faktorem v jejich životě.

Není bez zajímavosti, že situace Liberce ve věci kriminality zhruba odpovídá situaci v předlužení – Liberec je nadprůměrně zatížen (12,13% dospělých v exekuci v roce 2017) a je jen v těsném závěsu za nejzatíženějšími místy ČR. Podrobnější data ke statistice kriminality na území statutárního města Liberec jsou k dispozici v Plánu prevence kriminality statutárního města Liberec na období 2019-2022, ze kterého uvádíme následující shrnutí.

Shrnutí analýzy kriminality⁴⁶

1. Liberec patří mezi územní odbory s vyšší mírou celkové kriminality, což koresponduje i s vyšší s mírou kriminality na území Libereckého kraje (v roce 2019 třetí nejvyšší míra kriminality mezi kraji, počítáme-li i Prahu za „Kraj“). Zároveň v rámci ÚO Liberec jsou vysoce zatížena 3 obvodní oddělení ze 4, což znamená, že kriminalita je problémem Liberce a vysoký index ÚO nelze odůvodňovat vysokou kriminalitou další obvodních oddělení z ÚO.

⁴⁵ Prekursor – chemická látka určená k výrobě drogy. V případě pervitinu se jedná o léky s obsahem pseudoefedrinu, které jsou v polských lékárnách dostupné i přes snahy o regulaci prodeje.

⁴⁶ Převzato a zkráceno z Plánu prevence kriminality pro statutární město Liberec 2020 – 2022, str. 42. Dostupné zde: https://www.liberec.cz/files/mestska-police/prevence/plany-prevence-kriminality-bezpecnostni-analyzy/ppk2020_web.pdf.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

2. Ve srovnání s jinými územními odbory má Liberec vyšší zátěž u celkové (8), majetkové (9), násilné (6) i mravnostní (9) kriminality. V kriminální skladbě dominuje majetková kriminalita, násilné trestné činy ovšem nejsou zanedbatelné.
3. Celková kriminalita v ČR zaznamenala v roce 2019 mírný pokles - Liberec ovšem mírný nárůst.
4. V posledních letech se v Liberci i v ČR významně snižuje počet krádeží aut, ale i nadále patří Liberec k nejzatíženějším územním odborům v ČR. Současným trendem u krádeží vozidel je orientace pachatelů na tzv. bezklíčové (keyless) systémy.
5. Celostátním trendem zahrnujícím i Liberec je prudký nárůst kyberkriminality. Kyberkriminalitou jsou ohroženy i zranitelné skupiny obyvatel (děti a mládež, senioři). Souvisejícím tématem je hazard realizovaný v online prostředí, což je nový fenomén s narůstajícím trendem.
6. Děti mají nízké právní povědomí o pohybu v kyberprostoru, přestože se v něm pohybují velmi často. Snadno se ocitají v roli pachatelů i obětí. Liberecké školy se nedostatečně zapojují do celostátních preventivních projektů a soutěží.
7. Téma šikany ve školním prostředí je aktuální a oběti šikany aktivně projevují zájem o mimoškolní způsoby pomoci.
8. Liberec má nízký počet extremisticky motivovaných trestných činů, určitou hrozbou je nesjednocené nakládání s informacemi u některých incidentů.
9. Senioři jsou ohroženi především podvody a nekalými praktikami prostřednictvím telefonu a online prostoru.
9. Zhruba polovinu všech trestných činů páchají recidivisté
10. Mezi významné kriminogenní a bezpečnostní faktory v Liberci patří následující: spádovost města v kraji s vysokou mírou kriminality, blízkost státní hranice v oblasti tzv. Trojmezí (ČR, Polsko, Německo), silná drogová scéna, město v dosahu tří velkých věznic a relativně vysoký podíl recidivistů, velké množství komerčních ubytoven, opuštěné objekty („brownfields“), herny, vysoká koncentrace obchodních ploch, dvě velké průmyslové zóny, velké množství lokalit sociálního vyloučení, vysoké zatížení dlouhodobou nezaměstnaností a exekucemi, nízký počet státních i městských policistů, absencí národních centrál u PČR, nízký počet kamer a absence inteligentních pokročilých funkcí u kamerového systému.

Některé z těchto kriminogenních a bezpečnostních faktorů mají socioekonomickou povahu úzce související se fenoménem sociálního vyloučení. V následující kapitole se na ně podrobněji zaměříme.

3.2. LOKALITY SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Lokality sociálního vyloučení jsou charakterizovány již v analytické části k bydlení. Není smyslem tohoto akčního plánu popisovat všechny lokality do detailu. SML má přinejmenším od roku 2015 dobrý a stále se zlepšující představu o situaci v lokalitách „Vojanova“, „Kolora“, „Rosa“, v ulicích Hanychovská, Krkonošská, Česká, Jablonecká, Zhořelecká, okolí ubytoven Ještědská, Mydlák a další. Díky řešeným případům (viz níže přehled činnosti APK) se zlepšuje i kvalitativní znalost. Zde se omezíme na výčet a rozbor typický problémů a rizikových faktorů, které se v lokalitách a jejich okolí objevují.

- hromadění materiálního odpadu v bezprostředním okolí SVL
- hluk a vandalismus
- výskyt osob s trestní minulostí nebo v řešení PMS
- zanedbávání péče o děti, záškoláctví, rizikové chování mládeže
- domácí násilí
- nerovné postavení vůči majiteli bydlení
- zneužívání moci u správců objektů
- nedodržování hygienických standardů (jak u provozovatelů, tak u cílové skupiny)

Kromě samotného zanedbaného vzhledu budov lokalit sociálního vyloučení zaujme velmi často oko pozorovatele nahromaděný odpad v jejich bezprostřední blízkosti. Tento odpad vzniká z několika příčin. Časté stěhování obyvatel lokalit implikuje rychlé přesouvání movitého majetku, který je ne vždy možné přestěhovat. Po bývalých nájemnících vzniká odpad, který je zanechán u budovy. Druhou příčinou je časté topení tuhými palivy v některých bytových domech. Topivo si obyvatelé shánějí buď sami, nebo jsou domluveni s někým, kdo jim jej přiveze. Tento dovoz topiva je vlastně svozem odpadu, z něž jenom část je možné spálit. Další část lze vytrít a za peníze recyklovat, zbytek zůstane na místě. V Liberci se opakovaně objevuje informace, že některé stavební firmy či jejich zaměstnanci vozí příležitostně odpad k lokalitám sociálního vyloučení. Toto podezření se nikdy nepodařilo prokázat. V roce 2018 byla snaha uklidit prostředí v okolí bytových domů v ulici Vojanova, což bylo za pomoci APK a dalších aktérů vykonáno. Za několik týdnů se však situace opakovala. Je obtížné určit míru odpovědnosti obyvatel bytového domu za pořádek v jeho okolí. Jistá odpovědnost zde je, další část ovšem nese majitel objektu. **V každém případě nepořádek v lokalitách posiluje negativní vnímání sociálně vyloučených u sousedů a majority obecně. K tomu se přidávají obvinění, že děti a mládež z lokalit schválně dělají nepořádek i na majetku sousedů. Hluk a vandalismus jsou další problémy adresované jako podněty směrem k MP L. Tyto obtížně prokazatelné jevy nelze podceňovat, a cílená komunikace mezi obyvateli lokalit, majiteli objektů a sousedy je nutnou podmínkou začátku jakéhokoliv řešení.**

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

V lokalitách sociálního vyloučení dále dochází k zanedbávání školní docházky a výchovy dětí obecně, což řeší školy a OSPOD. Lokality jsou ale „světem sám pro sebe“, a intervence samotných úřadů zde velmi často nestačí. Problém domácího násilí a zneužívání moci ze strany majitelů či provozovatelů vykazují velikou latenci a obtížnou prokazatelnost, nicméně v rámci pracovní skupiny bydlení a pracovní skupiny bezpečnost byly opakovaně řešeny a mezi odbornými aktéry panuje shoda na tom, že nejsou smyšlené. Těžko se ovšem prokazují v situaci, kdy jsou nájemníci bydlení v bezprostředním ohrožení ztrátou bydlení v případě, kdy budou vypovídat proti majiteli nebo provozovateli. Liberecká zkušenost ukazuje, že přítomnost asistentů prevence kriminality a pracovníků sociálních služeb posiluje nájemníky v nerovném vztahu vůči majiteli bydlení. Domácí násilí je samozřejmě problém uvnitř rodin a partnerských vztahů, a z vnějšku lze na neutěšeném stavu jen velmi málo změnit. Zásadní je zde vůle oběti nahlásit pachatele.

V lokalitách sociálního vyloučení žijí lidé s trestní minulostí, nebo kteří podléhají spolupráci s probační a mediační službou. Problém vztahu recidivy a sociálního vyloučení nebyl dosud v ČR dostatečně studován, a ani zde jej nemůžeme vyřešit. Zdá se nicméně, že sociální vyloučení spojené s neúspěchem ve vzdělání a následnou dlouhodobou nezaměstnaností napomáhají rozvoji kriminální kariéry jedince. Opět svým způsobem extrémní prostředí sociálního vyloučení pak znamená spolehlivý únik před realitou obtížnosti znovuzapojení se do „normální“ společnosti. V tomto směru se ukazuje jako velmi prospěšná spolupráce APK s PMS v případě dohledávání osob pod probací nebo v alternativním trestu, čímž se může dařit předcházet návratu osoby do výkonu trestu. Odborný výzkum kolektivu BRIZOLIT nicméně neprokázal, že by obyvatelé lokalit sociálního vyloučení páchali kriminalitu více, než jiní lidé. Naopak se zdá, že tito lidé jsou často oběťmi kriminality, nebo se jako oběti kriminality cítí, tedy jsou viktimizováni (BRIZOLIT 2018: 178).

Specifickým problémem je rizikové chování dětí a mládeže, a to jak v prostředí sociálního vyloučení, tak ve veřejném prostoru města.

3.3. „DĚTI ULICE“ – RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE (NEJEN) PROSTŘEDÍ SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

V rámci pracovní skupiny bezpečnost (při Agentuře) byla v průběhu setkávání 2016-2019 identifikována riziková skupina dětí a mládeže z prostředí SVL, kterou lze zjednodušeně nazvat jako „dětí ulice“. Nejedná se o jednodušskou skupinu, ani nelze říci, že by se „na ulici“ pohybovaly výlučně děti ze SVL prostředí. Tato skupina ovšem existuje a je možné ji potkat jak v centru města (Fügnerova ulice, Šaldovo náměstí, náměstí Dr. Edvarda Beneše i jinde), tak v dalších částech města (okolí Krkonošské ulice na Jeřábu, okolí ubytoven a lokalit sociálního vyloučení). Kvalifikovaným odhadem (zdroj: APK, sociální služby) hovoříme o nejméně 50 jednotlivcích různého věku. Tyto děti pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí, nepodnětných a materiálně špatně zajištěných rodin. Jejich přirozeným prostředím je ulice, kde

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu **CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

se mladší učí od starších, zanedbávají školní docházku a nenavštěvují volnočasové kluby a NZDM. Někde může být příčinou absence takového zařízení (Františkov, Krkonošská ulice), příčina ovšem může být také jiná (režim sociální služby, pravidla a neschopnost cílové skupiny je dodržovat apod.). Tato skupina nebude zařízení navštěvovat, na ulici je ale vystavena riziku přejímání špatných vzorů svých starších nebo zkušenějších vrstevníků (kapsářství, dealerství). Tato cílová skupina je dlouhodobě nepodchycená a do budoucna představuje pro obec i stát nemalé náklady v případě nedokončeného vzdělání, kriminální kariéry apod. Dle odborníků není práce s touto cílovou skupinou jednoduchá a musí být postavena na budování důvěry, nenásilném nabízení aktivit přímo v terénu a pružné reagování na potřeby konkrétních klientů. Sociální práce s touto cílovou skupinou nicméně možná je a lze ji budovat pomocí služby streetwork pro ohroženou mládež. Děti a mládež se tak ve vztahu k bezpečnosti stávají jedním z hlavních cílových skupin zejména v oblasti prevence, protože se jedná o skupinu, která je do jisté míry vyjmuta z odpovědnosti za svoje chování a tím je práce s ní složitější a prevence by měla být hlavní cíl. Pro úplnost zde uvádíme přehled fungujících zařízení pro trávení volného času v Liberci:

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Zapes (organizace Maják plus z.ú)

Posláním NZDM Zapes je pomoc mladým lidem v Liberci a okolí ve věku 10-26 let, kteří se rizikově chovají nebo jsou takovým chováním ohroženi. NZDM Zapes nabízí pomoc a podporu při řešení problémů, nabízí prostor, kde je možné trávit volný čas a realizovat svoje nápady. Pracoviště nízkoprahu se nachází v objektu bývalé mateřské školy na adrese Konopná 776, Liberec 14.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V Kleci (Člověk v tísní o.p.s.)

Posláním NZDM V kleci je podpora dětí a mladých lidí do 26 let, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Pomáhá dětem a mladým lidem překlenout období dospívání, které s sebou přináší řadu změn. Do zařízení docházejí účastníci z Rochlice, Vesce-Doubí, centra města i dalších částí. Velká část klientely do NZDM dojíždí. Pracoviště se nachází na adrese Pionýrů 976/15, Liberec VI-Rochlice, 460 06. Liberec 6

Dům dětí a mládeže Větrník p.o. (zřizovatel Statutární město Liberec)

Príspevková organizace je zřízena za účelem zájmového vzdělávání směřujícího k účelnému naplnění volného času především dětí, mládeže, jejich rodičů a dalších dospělých zájemců, jakož i nadaných dětí, žáků a studentů. Jejím cílem je zdravý vývoj a rovnoprávné postavení mladé generace v souladu s Úmluvou o právech dítěte a Listinou základních práv a svobod. V rámci předmětu činnosti poskytuje stravovací a ubytovací služby. Pracoviště domu dětí a mládeže se nachází na adrese Riegrova 16, 460 01, Liberec 1

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Volnočasový otevřený klub při DDM Větrník - V-klub („Věčko“)

Volnočasový klub vytváří místo pro setkávání a spontánní činnost mladých od 12 do 26 let, podporuje jejich osobnostní rozvoj a posiluje sociální kompetence. Výukovými a preventivními programy pro školy utváří bezpečné klima třídního kolektivu a organizováním kulturních, společenských a vzdělávacích akcí přispívá k naplnění aktuálních potřeb občanů Liberce. Pracoviště V-klubu se nachází na adrese Ulice 5. května 36, 460 01, Liberec 1

Mimo NZDM jako registrovaných sociálních služeb fungují v Liberci 3 spolky, které se označují jako romské, a z nichž jeden provozuje i volnočasový klub:

- **Liberecké Fórum, z.s.** – je organizace usilující o zmírnění dopadů sociálního vyloučení zejména u Romů; zaměřuje se na práci s dětmi a mládeží, provozuje klub Dětská Duha v centru města (blízko Soukenného náměstí)

- **Asociace romských představitelů libereckého kraje, z.s.** – organizace působí v Liberci od roku 2016; cílem spolku je sdružovat romské organizace a Romy nejen v Liberci, ale v celém Libereckém kraji; profiluje se jako aktér v oblasti kultury, komunitní práce a vzdělávání (www.arplk.cz)

- **Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje** – nově vzniklá organizace (2019) se zabývá participací Romů v politice a jejich aktivizací směřující k emancipaci

Souhrnně lze říci, že Liberec je z hlediska prostoru pokryt výše uvedenými zařízeními jen částečně. 2 velká NZDM jsou v Rochlicích a Ruprechticích, další zařízení (3 volnočasové kluby, jeden z nich pod DDM) jsou v centru. Čtvrť Vesec a Jeřáb-Františkov, zatížené lokalitami sociálního vyloučení, stejně jako Sídliště Nové Vratislavice, kde je velká koncentrace bytů z bytového fondu města, jakákoliv podobná zařízení postrádají.

3.4. OBČANSKÉ SOUŽITÍ V BYTOVÝCH DOMECH MĚSTA

Specifickým bezpečnostně-sociálním problémem je občanské soužití v některých bytových domech města, zejména pak v lokalitách ulice Krajní, Na Valech/Vrchlického a v ulici Krejčího. V případě městských bytových domů jsou zaznamenávány zejména incidenty poškozování majetku města (vylomené dveře, rozbitá světla, poškození zdí a stropů, zamoření škodlivým hmyzem apod.) nebo rušení nočního klidu. Vzhledem k sociálnímu složení některých adres městského bydlení je vhodné uvažovat o preventivních opatřeních vedoucích ke zvýšení kontroly (domovníctví) a zacílení části týmu APK na tato místa. Jak již bylo uvedeno výše, u městských domů není problémem jen samotné chování části nájemníků nebo jejich návštěv. Reakční čas technické správy na technické problémy je poměrně dlouhý, což má za následek snižování šetrného chování ze strany stávajících i nových nájemníků. Jedná se o

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

syndrom „rozbitého okna“, které definuje lokalitu, k níž je poté problém vytvořit si pozitivní vztah. Viditelně poškozený majetek demotivuje nájemníky od šetrného jednání, čímž dochází k dalšímu poškozování již tak zanedbaného místa. Nízké kapacity technické správy bytových domů města jen posilují již tak neutěšený stav. Stálá přítomnost asistentů prevence kriminality, případně domovníků, může tento neutěšený stav zmírnit. Stejně tak by město mělo uvažovat o zřízení nějakého zázemí pro tyto pracovníky, například v kombinaci s komunitním centrem.

3.5. OSOBY V KRAJNÍ BYTOVÉ NOUZI (BEZDOMOVECTVÍ) A VEŘEJNÝ POŘÁDEK

Asistenti prevence kriminality se při svém působení na „horkých bodech“ města dostávají do styku s osobami v bytové nouzi. Protože asistenti nejsou nástrojem represe, není jejich úkolem tyto osoby vyhánět z veřejného prostoru. Mají nicméně dbát na dodržování zákona, mohou osoby informovat a pomoci jim vyhledat další pomoc nebo vyřešit určité problémy. V případě nevhodného chování (např. obtěžování kolemjdoucích pod vlivem alkoholu) mohou zavolat pomoc v podobě příslušníků MP L nebo PČR. Primárním problémem je zde ovšem krajní bytová nouze těchto osob spojená s problémem závislosti, případně psychického onemocnění a dalších chronických obtíží. Tuto bezpochyby nejkomplicovanější cílovou skupinu osob v bytové nouzi není vhodné ani perzekuovat, ani tolerovat některé výstřelky jejich chování. Je nutné mít na paměti dodržování zákona a vyhlášek, k čemuž jsou vedeni i APK, kteří spolupracují s dalšími aktéry (okráskáři MP L, NNO). Z hlediska bezpečnosti a kriminality je rovněž vhodné na tyto osoby pohlížet jako na potenciální oběti trestné činnosti.⁴⁷ Specifickou skupinou jsou cizinci v bytové nouzi, v Liberci se jedná zejména o osoby z Ukrajiny, Polska, případně dalších evropských zemí z oblasti tzv. východního bloku. Obecným doporučením je chápat roli APK v tomto velmi omezeně (přítomnost v terénu, informování, přesměrování na služby), a využívat co nejvíce odborné pomoci specializovaných služeb.

3.6. KAPACITY A AKTÉRŮ A MÍRA KOORDINACE

V oblasti bezpečnosti a sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením lze definovat následující kategorie aktérů: 1. bezpečnostní složky 2. úředníky SML 3. sociální služby a další aktéry. Ve městě působí místní i regionální orgány veřejné správy a celá řada neziskových organizací. Liberec dále zřizuje 21 základních škol, které se s cílovou skupinou rovněž setkávají. Provázanost a spolupráce aktérů je klíčovou záležitostí, kterou ovšem vzhledem ke komplexitě situace a zákonným limitům není snadné naplnit.

⁴⁷ Zatím poslední případ je z února 2020, kdy byl napaden squat těchto osob v Liberci pomocí tzv. Molotovových koktejlů (zdroj: informace humanitní oddělení, aktuálně vyšetřováno PČR).

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Na úrovni bezpečnostních složek vyplývá z analýzy PPK 2020-2022, že Liberec má podstav jak v PČR, tak u MP L. Z kriminální analýzy mimo jiné vyplývá, že jak PČR, tak MP L mají vzhledem ke srovnání s jinými kraji jak nízké kapacity, tak zároveň musí reagovat na relativně vyšší kriminalitu. Projekt 5,0 úvazku APK částečně sanuje práci s cílovou skupinou tohoto TAPu, je nicméně nedostačující. Proto zde níže navrhuje navýšení o 5,0 úvazku.

Na úrovni úřadu existují klíčové pozice pro oblast sociálního začleňování a prevence kriminality. Manažer prevence kriminality je pod MP L ve výši 1,0 úvazku. Pozice koordinátor protidrogové politiky (nedefinováno v úvazku), koordinátor komunitního plánování (nedefinováno v úvazku), jsou vzhledem k rozsahu sociálních problémů a drogové problematiky v Liberci přinejmenším značně podhodnocené. Dotace 1,0 úvazku rozdělená na romského koordinátora (0,5) a manažera sociálního začleňování (0,5) není dostačující, ovšem kombinace těchto pozic je vzhledem k propojení problematik vhodná. Projekty APK a KSP jsou důležitými nástroji reagování na sociální problémy města.

V březnu 2020 působí (aktuálně v online režimu) v Liberci následující koordinační platformy spojené s otázkou bezpečnosti a prevence kriminality:

- Komunitní plánování sociálních služeb (KPSS) – skupina pro CS Sociálně vyloučené, dále skupina drogové problematiky a skupina děti a mládež
- Lokální partnerství a jeho pracovní skupiny (zejména PS bydlení, do podzimu 2019 rovněž PS Bezpečnost)
- projekt Asistenti prevence kriminality Liberec (APK Liberec) – spolupráce mezi MP L, humanitním oddělením, PČR a NNO) = „Mikrotým I a II“
- PS pro Bezpečnost a prevenci kriminality při SML (reprezentativní, schází se 2xročně)
- Výbor ZM Liberec pro sociální věci a bezpečnost
- krizový štáb pro problematiku covid-19 a cílové skupiny osob v bytové nouzi
- dále: multitýmy pro mládež, spolupráce škol, NNO a úřadů na programech primární prevence, koordinace romské problematiky pod vedením krajského romského koordinátora

Klíčová je v koordinaci a spolupráci role manažera prevence kriminality a jeho vedení na městě (ředitel MP L, primátor), na straně druhé je zde správa sociální a humanitní oblasti (nám. pro sociální oblast, tajemník). Odborným garantem plánování v oblasti prevence a bezpečnosti je manažer prevence kriminality. Další otázkou je navázání PPK na dotační fondy města. Aktivity jednotlivých aktérů v oblasti prevence a bezpečnosti v Liberci jsou tak koordinovány a provazovány pouze částečně, mimo jiné i kvůli zákonným limitům v oblasti sdílení informací (PČR, OSPOD a další).

3.7. AKTUÁLNÍ ZKUŠENOST - PROJEKT ASISTENTI PREVENCE KRIMINALITY LIBEREC

V Liberci působí od jara 2018 projekt Asistentů prevence kriminality (KPSVL projekt OPZ). **Koncept APK je jedním z mála nástrojů, jakými může město aktivně a nerepresivně vstupovat do prostředí sociálního vyloučení. Z tohoto důvodu jej považujeme pro Liberec za zásadní, a je mu dále věnována větší pozornost.**

Činnost Asistentů prevence kriminality je koordinována strážníky městské policie – mentory APK, kteří v souladu s cílem projektu směřují jejich působení do následujících míst:

- lokality sociálního vyloučení
- lokality s rizikem koncentrace sociálního vyloučení v budoucnu
- místa, kde se lidé z prostředí SVL dostávají do kontaktu s dalšími občany

Za účelem výše zmíněného je každý měsíc zpracován tzv. Plán pracovní činnosti, který specifikuje konkrétní lokality a časy, kde se dvojice APK má pohybovat a vykonávat svoji preventivní činnost. Pokud srovnáme počty APK v Liberci (5,0 úvazku) s množstvím lokalit a rozsahem sociálního vyloučení, dojdeme k závěru, že kapacity APK v Liberci jsou nedostatečné. Tato omezená kapacita byla ovlivněna faktem, že projekt APK byl pro Liberec v době přípravy (2017) pilotní, a že panovaly oprávněné obavy z realizace projektu, usazení projektu ve struktuře poddimenzovaného úřadu velmi zadluženého města, stejně jako zde bylo riziko nedostatku kvalitních zájemců o ne příliš vysoce finančně ohodnocené pracovní místo APK. V rámci projektu byl proveden precizní výběr uchazečů (jaro 2018), díky čemuž vznikl funkční tým pěti APK. Díky práci všech zúčastněných aktérů došlo ke kvalitnímu nastavení projektu, který spolupracuje s úřadem, sociálními službami i příslušníky bezpečnostních složek (MP L, PČR). Tým je složený z aktivních lidí, u nichž bylo nutné pracovat na nastavení hranic v práci APK, protože Asistenti jsou doslova v první linii problémů komunity a cílové skupiny, se kterou pracují. Kromě upozorňování na možné přestupky a vyzývání k dobrému chování se APK často stávají dalším bodem, kde se problémy sociálně vyloučených formulují skrze popisy neutěšené situace v bydlení nebo předlužení. APK ovšem nejsou sociální pracovníci, a tuto hranici bylo nutné i v Liberci dobře hlídat. Postupné vyladění práce APK vede ke kýženému stavu, jímž je role APK jako preventisty, mediátora a komunitního partnera jak pro veřejnou správu, tak pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. Svoji pouhou přítomností utlumují riziko přestupkové činnosti, konzultují problémy osob z lokalit, přenášejí informace z a do komunity. Díky APK získává město významné informace o sociálním vyloučení na svém území. Tyto informace dále používá v nastavení opatření v boji s tímto komplexním fenoménem v Liberci.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Konkrétně docházejí APK na následující místa v Liberci:

- Soukromé ubytovny⁴⁸, které poskytují bydlení sociálně vyloučeným, včetně rodin (Rosa, Ještědská, Mydlák) a jejich okolí
- Bytové domy soukromých majitelů – zejména ulice Vojanova (majitel p. Urban), Švermova, Hanychovská (majitel p. Komárek), případně další
- Místa, kde se pohybují nebo sdružují osoby v krajní bytové nouzi (dopravní uzel Fügnerova, okolí ulice Na Rybníčku, okolí budovy Krajského úřadu Libereckého kraje (KÚLK), prostor za nákupním střediskem Kaufland (ulice Milady Horákové)
- Okolí škol a trasy k místům MHD (okolí centra - Fügnerova, ulice Orlí, Papírové náměstí, Barvířská)
- Celé širší centrum města (velká koncentrace obchodních center: OC Delta, OC Forum, OC PLAZA), blízkost dvou rizikových bytových domů (ulice Jablonecká) a lokality ulice Barvířská (rovněž riziková), včetně náměstí Dr. Edvarda Beneše (zde zejména během kulturních akcí)
- Pobočka Úřadu práce (blízko stanice Fügnerova)
- Městská zařízení (skatepark, parky, administrativní budovy, radnice)
- Zařízení sociálního charakteru pro pomoc sociálně vyloučeným (nizkoprahové centrum, nábytková banka)

Výše uvedené zahrnuje spolupráci nejčastěji s těmito subjekty:

- Městská policie Liberec
- Magistrát města Liberec, terénní sociální pracovníci, romský poradce/manažer sociálního začleňování, kurátoři pro děti a mládež
- Základní školy
- Probační a mediační služba ČR
- Policie ČR
- Liberecké Fórum, z.s. – volnočasový klub Dětská duha
- Komunitní středisko Kontakt (KS Kontakt, p.o.)
- Nábytková banka, z.s.
- Denní centrum pro osoby bez domova (NDC Naděje)
- Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s.

Praktické příklady práce APK v Liberci jsou následující:

- Pomoc při zajištění festivalu cizinců a národnostních menšin „Liberec – jedno město pro všechny“ na nám. Dr. E. Beneše v Liberci. APK před i během akce (rok 2018, 2019) dohlíželi na pořádek na náměstí, zasahovali v případě potřeby v problematických

⁴⁸ Tak jako jinde v tomto textu, i zde se pod pojmem ubytovna myslí ubytovací zařízení se schváleným provozním řádem ze strany KHS

situacích mezi návštěvníky, konferenciérce pomáhali s předkladem do romského jazyka a operativně pomáhali s dalšími úkony. APK rovněž spolupracovali s Policií ČR při předávání informací o hrozícím konfliktu při pořádání hudebního festivalu národnostních menšin (2019).

- Vícekrát reagovali při výskytu dezorientované osoby v ulici Fügnerova i jinde. Oslovili jí, během rozhovoru se dozvěděli více a prostřednictvím tísňové linky informovali městskou policii. Jednalo se o pohřešovanou ženu, kterou později strážníci předali Policii České republiky; v jiném případě informovali městskou policii o jednání psychicky nemocného muže, který napadl recepční komunitního centra. Muž byl poté umístěn na psychiatrické oddělení KN Liberec a následně do Psychiatrické nemocnice Bohnice.
- V rámci spolupráci s neziskovou organizací Naděje uskutečnili několik doprovodů klientů na úřady státní správy a samosprávy při vyřizování jejich osobních dokumentů.
- V rámci spolupráce s odborem sociální péče poskytli asistenci při depistážní činnosti v ubytovnách a při místním šetření v problémových rodinách. Od září 2019 je jejich pravidelnou činností dohled při zahájení a skončení výuky u ZŠ Orlí, Gollova, Kaplického a další na řádnou docházku žáků do škol, jako prevence před šikanou a bezpečí žáků jako účastníků silničního provozu. Díky jejich intervenci došlo ke změně systému ranního odemykání prostor ZŠ Orlí a otevření prostoru dvora před zadním vchodem do ZŠ jako bezpečnější možnost při čekání zvláště mladších žáků na otevření budovy ZŠ; Odhalení záškoláků 12 – 14 let a jejich doprovod do ZŠ Gollova; řešení záškoláctví ve spolupráci se ZŠ Orlí; úspěšná intervence v okolí ZŠ Ještědská a na ubytovně Ještědská – kontakt s problémovou rodinou a dětmi vedl ke zklidnění situace, navázání trvalé spolupráce se ZŠ
- Díky iniciativě APK ve věci zameškání více jak 300 hodin výuky povinné školní docházky žáka liberecké ZŠ zahájila Policie ČR v srpnu 2018 úkony trestního řízení s rodiči dítěte ve věci podezření ze spáchání přečinu ohrožování výchovy.
- spolupráce s oddělením kurátorské činnosti MML na problému v ubytovně Rosa; spolupráce s uvedeným oddělením MML při podezření na záškoláctví dětí z ubytovny Mydlák
- spolupráce s majitelem ubytovny v ulici Hanychovská a pomoc při komunikaci s ubytovanými rizikovými rodinami
- intervence v ubytovně Rosa na základě informace o vypnutí topení (informace manažera sociálního začleňování, říjen-prosinec 2019). Komunikace s nájemníky a vyjednávání se správcovou ubytovny.
- APK asistovali okrskáři městské policie (dále MP) při jednání s psychicky nemocným mužem na stavebním úřadě MML
- Zajištění předmětů a jejich postoupení dalším úřadům: zjištění podezření z trestného činu - nález kufříku s odcizenými cestovními pasy, pracovními kartami a dalšími doklady – předáno Policii ČR; nález kabelky s doklady v tramvaji - předáno MP Liberec; spolupráce s MP L při vrácení nalezené peněženky s doklady, penězi a platební kartou; nález mobilního telefonu v ulici Fügnerova a předání majiteli; nálezy dvou občanských

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- průkazů a předání majiteli; nález dvou mobilních telefonů v různých dnech, předání na MML – Ztráty a nálezy
- Pomoc při návratu do běžného života muži bez domova (po partnerském rozchodu byl bez prostředků a bez znalostí sociálního systému, podpora a pomoc při vyřízení dokladů, zdravotního pojištění, kontakt s Azylovým domem)
 - Pomoc Probační a mediační službě (PMS) při kontaktování dvou osob, motivování těchto osob ke spolupráci s PMS
 - Asistence a spolupráce při akci Ulice v pohybu (volnočasová akce pro mládež ze SVL i ne-SVL prostředí, 2018)
 - Spolupráce s Policií ČR - nález zájmové osoby; asistence okrskáři MP - nález zájmové osoby
 - spolupráce s MP L při řešení opakovaného narušování občanského soužití mladistvými z ubytovny Ještědská
 - pomoc v rámci Mikrotýmu (viz výše) při řešení problematiky ubytovny v ulici Ještědská – komunikace se správcem a majitelem a s místními bydlícími občany, rovněž s provozovatelem hotelu Petra
 - opakovaná pomoc při řešení konfliktu mezi sousedy v bytovém domě ul. Americká
 - na žádost PČR Vápenka – intervence při řešení sousedských konfliktů v SVL, prevence konfliktů romských rodin v SVL (opakovaně)
 - zklidnění konfliktu v ul. Fügnerova a následná pomoc a doprovod zraněného do nemocnice
 - pomoc zraněné osobě v ulici Fügnerova, přivolání ZZS a spolupráce s bezpečnostní službou OC Fórum; další asistence s hlídkou MP při přesunu nemocné osoby do nemocnice; pomoc osobám zdravotně postiženým při kontaktování úřadů (nevidomí, osoby na vozíku)
 - spolupráce s MP L na akci Jehla (sběr injekčních stříkaček MP L 1 x ročně)
 - spolupráce s Policií ČR při zajištění potenciálně rizikové romské zábavy v ulici Pivovarská (riziko výtržností a konfliktů)
 - pomoc cizincům po ztrátě zaměstnání u pracovní agentury (zabránění bezdomovectví) poskytnutím informací a kontaktování na příslušné sociální služby
 - komunikace s matkou trpící psychickou poruchou uzamčenou v bytě s dětmi, navázání důvěry a přivolání lékařské pomoci
 - spolupráce s okrskářem městské policie v centru při řešení problémového nájemníka bytu
 - pomoc osobě bez domova v čekárně na pohotovosti v KNL
 - předání informací a pomoc bezdomovcům v místě jejich přespávání při odstraňování nadzemního parovodu v ulici Na Františku
 - spolupráce s Policií ČR při kontrole podnapilých osob v bytové nouzi u prodejny Billa
 - spolupráce s manažerem kriminality pro město Liberec při zajišťování podkladů pro bezpečnostní analýzu (PPK 2020-2022) a s Agenturou při popisu cílové skupiny rizikové mládeže
 - zajištění pomoci městského útulku pro psa uvázaného 2 dny u garáží v ulici Žitavská

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- ověřování podezření na falešnou veřejnou sbírku cizími státními příslušníky žádajícími peníze pro osoby hluchoněmé
- asistence Úřadu práce při místním šetření
- spolupráce s Městskou policií Liberec (dále MP L) při pomoci nezaopatřeným dětem, které rodiče nechali bez dozoru (děti na balkoně)
- poskytnutí první pomoci při fyzickém napadení cizích osob, přivolání a komunikace s PČR
- spolupráce s Nábytkovou bankou, z.s. při snížení rizika vandalismu v blízkosti skladu nábytkové pomoci
- Oznámení komunikační závady, chybějící dopravní značka u přechodu pro chodce ul. Na zápraží
- obnovení životních funkcí při poskytnutí první pomoci dle instrukcí operátorky Zdravotnické záchranné služby (dále ZZS) při zjištění muže v bezvědomí
- uhašení zahořelého odpadkového koše u OC Delta
- zjištění nefunkčního prodejního automatu na jízdenky MHD, předání DPMLJ a.s.
- zjištění vypáčeného kontejneru OCHL– zabezpečení kontejneru a předání Charitě
- pomoc strážníkovi při dopravní nehodě
- Spolupráce s Českou poštou - poskytování informací seniorům v době vyplácení důchodů o bezpečné manipulaci s penězi na veřejnosti
- Během svého působení pomohli APK třem osobám při vyřízení nového občanského průkazu.
- zajištění podezřelé osoby při krádeži finanční hotovosti v ulici Fügnerova a její předání PČR.
- zajištění agresivní osoby s psychickou poruchou a předání městské policii.

Z výše uvedeného přehledu lze vyvodit, jaké jsou hlavní cílové skupiny pro APK v Liberci, kdo jsou klíčoví partneři a jaké typy problémů zde APK řeší. Cílové skupiny jsou: osoby žijící v sociálním vyloučení, osoby v substandardním bydlení nebo v bytové nouzi, včetně krajní bytové nouze a včetně cizinců, romské rodiny, osoby žijící v blízkosti lokalit sociálního vyloučení, bytových domů a ubytoven, osoby pohybující se ve veřejném prostoru „horkých míst“ v Liberci. Na úrovni aktérů jsou klíčovými partnery MP L, PČR, MML, ZŠ, PMS, DPMLJ a NNO; zde následuje zjednodušený výčet problémů, jimiž se APK zabývají:

- podmínky k životu v sociálním vyloučení
- občanské soužití v sociální vyloučení, okolí SVL a ve veřejném prostoru
- fungování rodiny, záškoláctví, ohrožení dětí
- riziko kriminality a přestupkového chování, zejména vandalismus, krádeže, manipulace s lidmi, hluk, porušování lidských práv
- dopady krajní bytové nouze na občany – dezorientace, ztráta dokladů, problémy v soužití, psychická onemocnění

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- problematika cizinců a jejich propadávání systémem (např. po ztrátě zaměstnání nebo / a bydlení)

- zajištění pořádku v rámci kulturních akcí

vedlejšími efekty jejich práce jsou: nalezení ztracených věcí, ohlášení problému, pomoc při dopravní nehodě apod.

3.8. KLÍČOVÉ PROBLÉMY V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OBČANSKÉHO SOUŽITÍ

V následující tabulce uvádíme přehled klíčových problémů pro oblast bezpečnost a občanské soužití. Argumentace je, oproti textu analytiky, zjednodušená.

Tabulka 11: Bezpečnost a občanské soužití – klíčové problémy

Problém	Příčiny / podrobný popis problému	doporučení
Vysoká zatíženost města kriminalitou	Souběh různých faktorů, včetně sociálních	- Navýšení kapacit složek systému, včetně preventivních
Nedostatečné kapacity složek systému – strážníci MP L	- omezené finance, nezájem kandidátů o toto zaměstnání	- postupné navyšování rozpočtu MP L a početního stavu MP L
Porušování pravidel veřejného pořádku	- různé příčiny - vysoká koncentrace obchodních center - brownfields - sociální vyloučení	- posílení preventivního týmu, přítomnost strážníků a APK v ulicích - reflexe v urbanistické koncepci města
Hromadění odpadků	- nezájem obyvatel lokalit, možná spoluúčast obyvatel lokalit na problému	- systematická komunikace s obyvateli - při podezření na přestupky zásah MP L - posílení kontroly
vandalismus	- různé příčiny - obchodní centra a brownfields	- posílení kontrolních mechanismů, přítomnost dalších veřejných osob v terénu
hluk	- oslavy, neorganizovaný volný čas mládeže	- v noci řešit jako rušení nočního klidu - ve dne spíše mediovat konflikty a hledat kompromisy - podpora služeb pro mládež „na ulici“ (viz níže)

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Rizikové chování mládeže, „děti ulice“	- vysoký práh sociálních služeb - neochota respektovat pravidla soc. služeb - chybějící podpora dětem a mládeži v některých částech města	- zavedení metody streetwork do služeb pro mládež - udržení NZDM, posilování role volnočasových klubů
Občanské soužití v okolí lokalit sociálního vyloučení	- komplexní problém, zahrnuje řadu situací setkávání se osob v blízkosti ubytoven a bytových domů a na veřejnosti	- posílit a zacílit APK - evidovat problémy - mediovat konflikty - předcházet fámám
Občanské soužití v bytových domech města a jejich okolí	- vysoká koncentrace domácností a osob s různými sociálními hendikepy - nízká míra kontroly majetku ze strany vlastníka	- zavedení domovnictví, komunitní práce - podpora smysluplného trávení volného času u dětí a mládeže - rozšíření týmu APK a jejich zacílení na konkrétní prostor

4. NÁVRHOVÁ ČÁST PRO OBLASTI BYDLENÍ, BEZPEČNOST A OBČANSKÉ SOUŽITÍ

Návrhová část reaguje na klíčové problémy zestručněné ve dvou tabulkách na konci analytických částí k bydlení a bezpečnosti. Návrhová část obsahuje 3 strategické cíle: zkvalitnění systému bydlení, zvýšení dostupnosti bydlení a komplexní řešení SVL, bezpečnosti a občanského soužití. Společnou osou je následující vize:

Společnou vizí všech cílů je dosažení kvalitního systému sociálního bydlení a prevence kriminality pomocí spolupráce aktérů zastřešené systematickou koordinací obce. Systém má spolehlivý odborný přehled o cílové skupině, umí zabydlovat osoby s komplexními potřebami (bydlení především/Housing First) i osoby bez takovýchto potřeb, má efektivní prevenci ztráty bydlení, systematicky pečuje o majetek a posiluje pozitivní chování nájemníků vůči majetku města (housing-led systém pod hlavičkou Centra pro bydlení). Rizika spojená s životem v lokalitě sociálního vyloučení a ve veřejném styku se snižují. Posílený tým APK opakovaně a systematicky působí v určených lokalitách a komunikuje s dalšími aktéry. Sociální služba streetwork posiluje paletu služeb pro cílovou skupinu dětí ulice. Doprovodné služby snižují materiální chudobu klientů sociálních služeb a zmírňují rizika spojená s životem v krajní bytové nouzi.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Metodologická poznámka – návrhy převážně vycházejí z dat pocházejících před epidemií koronaviru (COVID-19) v České republice. Tato epidemie s velkou pravděpodobností zasáhne obě zde řešené oblasti, je proto vhodné reagovat na vývoj situace a případně využít postup aktualizace TAP uvedený v implementační části.

Strategický cíl 1	Zkvalitnění systému (sociálního) bydlení SML
Specifický cíl 1.1	Systematizace práce s osobami v bytové nouzi a s žadateli o bydlení
Opatření 1.1.1	Dlouhodobý a metodicky jednotný monitoring bytové nouze a potřeb cílových skupin
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - sběr statistický dat (dávky na bydlení, nezaměstnanost, dluhy a exekuce, žádosti a byt, kompozit ASZ – index SVL a další) - sběr kvalifikovaných odhadů NNO a pracovníků města (MP L, humanitní oddělení, státní správa – sociální péče) o počtech domácností v bytové nouzi - sběr kvalitativních dat z přirozeného prostředí (lokality sociálního vyloučení, ubytovny, krajní bytová nouze, pobytové služby pro osoby v bytové nouzi) - vytvoření pořadníku žadatelů o městský byt - sběr dat pro pořadník - vyhodnocování dat o domácnostech v bytové nouzi (rodiny, jednotlivci, páry, se zvířetem / bez, čas v bytové nouzi, hendikepy atd.)
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; další nadační a dotační fondy
Implementační subjekt	SML, NNO, MP L
Předpoklad realizace	Kapacita realizátora, spolupráce aktérů, dostupnost dat, ošetření GDPR
Indikátor výstupu	Vznik jednotné metodiky pro sběr dat, zprávy o stavu bytové nouze a sociálního vyloučení 1 x ročně, pořadník žadatelů o byt
Opatření 1.1.2	Zajištění jednotného odborného vstupu do systému bydlení, včetně zjišťování a managementu potřeb cílové skupiny (= kontaktní místo bydlení)
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - registrace zájemců o bydlení a vytvoření pořadníku žadatelů bydlení - vytvoření katalogu řešení pro osoby a domácnosti v bytové nouzi a zájemce o bydlení (I – volný trh s bydlením, II – řešení pro seniory a zdravotně postižené, III – sociální a dostupné bydlení s prevencí ztráty bydlení, IV – nízkoprahové bydlení s komplexní podporou)

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	<ul style="list-style-type: none"> - navigace v katalogu řešení pro osoby v bytové nouzi pro bydlení - zajištění sociálních šetření a case management osob a domácností v bytové nouzi (vyhodnocení situace, návrh řešení, párování na byt s ohledem na sociální mix v bytových domech města a nastavení podpory) - sběr žádostí o byt a administrativních podkladů, ověření dluhů na městě - procesní zajištění párování bytu a žadatele/nájemníka - zabydlování klientů a zajištění prevence ztráty bydlení (viz níže) - koordinace sociální práce v bydlení a přímá sociální práce - spolupráce s dalšími odbornými službami, včetně potravinová banky a nábytkové banky
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; alokace TAP 11.000.000 Kč
Implementační subjekt	SML
Předpoklad realizace	finanční zdroje a odborná kapacita centra (4,0 úvazku pro vstup do terénu a práci s klienty, 1,0 úvazku management centra, nejméně 0,5 úvazku administrativní a technická podpora), aktivní realizátor, spolupráce aktérů a odborů na městě (dluhy, majetková správa); spolupráce dalších aktérů (PSB, Agentura)
Indikátor výstupu	vznikne jednotného kontaktního místa vykonávajícího uvedené funkce; vznikne katalog řešení; vzniknou anonymizované záznamy z case managementu a žádosti o byt; vznikne další související dokumentace k průběhu bydlení a nastavení podpory
Opatření 1.1.3	Pro zabydlování osob s komplexními potřebami zajistit služby sociálně-zdravotního charakteru a dostupnost zdravotní péče, včetně psychiatrické
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - aktivizace odborníků a možností financování, projednání s úřady - zřízení a provoz ordinace pro osoby s komplexními potřebami a ohrožené nedostupností základní i odborné zdravotní péče („ordinace pro bezdomovce“) - využití mobilní formy - spolupráce se sítí služeb na kontaktování cílové skupiny - službu využít pro zabydlované i osoby žijící v bytové nouzi
Zdroj finančního krytí	MZCR, zdravotnictví, síť služeb, další OP, nadace
Implementační subjekt	NNO, zdravotnictví, SML
Předpoklad realizace	Aktivní realizátor, spolupráce aktérů
Indikátor výstupu	Péče je dostupná pro řešení klientů s komplexními potřebami

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Specifický cíl 1.2	Posílit systém prevence ztráty bydlení v bytech SML
Opatření 1.2.1	Zlepšit evidenci problémů v bydlení a zajistit adekvátní reakci na ně
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - včasná detekce dluhů (v 1. měsíci) na SML a zajištění okamžité reakce ve spolupráci se sítí služeb, zejména dluhovým poradenstvím a se zaměřením na osoby v insolventci, formou společných porad (fyzicky nebo online) - reporting technických problémů a zajištění řešení (spolupráce s odborem majetkové správy) - reporting problémů v sousedství a občanském soužití - vytvoření plánu řešení krizových situací v bydlení (požár, rychlé vystěhování z důvodu stavebních nedostatků budov) včetně variant zajištění prostorových kapacit - spolupráce s APK
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; omezeně lze samostatně bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML; spolupráce NNO
Předpoklad realizace	nastavení reportingu, domluva s odborem majetkové správy, spolupráce NNO
Indikátor výstupu	Pravidelné zprávy o stavu dluhů u klientů a návazném průběhu řešení situace, zprávy o fungování systému spolupráce na technických řešeních, záznamy o řešení problémů v soužití
Opatření 1.2.2	Nastavit koordinaci jednotlivých odborů města a vnějších aktérů
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - pravidelné porady: humanitní oddělení-majetková správa (technický stav, soužití, zabydlování), pravidelné porady sociální odbor-humanitní oddělení (nastavení podpory u klientů); pozn. Humanitní oddělení je myšleno včetně projektu Centrum pro bydlení (alokace OPZ) - udržet porady klíčových pracovníků (mikrotým Housing First a další) a realizovat case management u klientů běžného nájemního bydlení tam, kde je to potřeba - nastavit pravidelnou koordinaci s ÚP (formou PS bydlení a týmu HF) k tématu: sociální dávky na bydlení včetně hmotné nouze, MOP na kauci s cílem maximalizovat hladký průběh plateb nájmu a posílit prevenci ztráty bydlení
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; lze i bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML-MML, CBL (Centrum bydlení Liberec), NNO, ÚP
Předpoklad realizace	politická zakázka; spolupráce odborů na tématu, nastavení procesů, spolupráce aktérů na Housing First, spolupráce ÚP a metodické pokyny ÚP; legislativní limity
Indikátor výstupu	Evidence porad, evidence setkání pracovníků HF

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Opatření 1.2.3	Nastavení preventivní podpory v zabydlení u všech nových nájemníků SML
Činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> - informování o prevenci ztráty bydlení na začátku nájemního vztahu - zajištění preventivního kontaktování u všech sociálních bytů města první 3 měsíce po zabydlení (zdroj: kapacity města a NNO) - sledování placení nájmu a dluhový reporting (viz výše) - spolupráce s NNO na prevenci tam, kde je nájemník klientem sociální služby
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; lze i bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML, NNO
Předpoklad realizace	Personální kapacity – projekt Centrum pro bydlení (alokace OPZ), spolupráce NNO
Indikátor výstupu	přehled kontaktů a intervencí (telefonický, osobní, včetně neúspěšného pokusu o kontaktování)
Opatření 1.2.4	Udržet a posilovat nízkoprahové programy pro žadatele s komplexními potřebami (bydlení především/Housing First) v rozsahu 15 nově přidělených bytů do roku 2022
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - zabydlování nájemníků s komplexními potřebami - case management nastavení podpory a řešení problémů - průběžné vzdělávání klíčových pracovníků a partnerů v sociální práci v bydlení - sdílení s dalšími programy Housing First v ČR, přenos dobrých praxí - sběr dat pro evaluaci programu - komunikace obsahu programu uvnitř úřadu i navenek (PR)
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; lze i bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML; spolupráce NNO, PSB, Agentura
Předpoklad realizace	Centrum pro bydlení (alokace OPZ), časové kapacity a spolupráce aktérů
Indikátor výstupu	počty zabydlených bytů v režimu HF na časové ose, data pro evaluaci, přehled realizovaného vzdělávání, počty přidělených bytů
Specifický cíl 1.3	Snížení míry ničení majetku v bytech a společných prostorách domů bytového fondu SML
Opatření 1.3.1	Zefektivnění komunikace, posílení kontroly a podpory v bytových domech SML, včetně participace a komunitní práce
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - aktualizace domovních řádů a jejich vizuální prezentace - činnost domovníků a APK v lokalitách bytových domů města (ulice Krajná, Na Valech, Vrchlického) - participativní activity: fokusní skupiny, domovní schůze, dotazníková šetření - využití APK a domovníků pro komunitní aktivity v bytových domech města

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	- práce s mládeží na volnočasových aktivitách v lokalitách bytových domů města
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; lze i bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML; spolupráce Agentura, PSB, NNO
Předpoklad realizace	Zavedení pozice domovníka ve výši 5,0 úvazku, personální kapacity, finanční zdroje; spolupráce projektu APK (viz Strategický cíl 3); zajištění prostor pro komunitní práci
Indikátor výstupu	Aktualizované domovní řády, realizované participativní aktivity, počty účastníků
Specifický cíl 1.4	Aktualizace a vznik dokumentů k systému bydlení SML a bytové nouzi
Opatření 1.4.1	Změnit pravidla pro přidělování bytů SML („od potřeby k bytu“; „od žádosti ke schvalovacímu procesu“)
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - vytvoření návrhu změny pravidel - proces konzultací MML, MVČR, další subjekty - sestavení/úprava příloh - schválení v orgánech města (RM)
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1;
Implementační subjekt	SML; spolupráce PSB, Agentura, NNO
Předpoklad realizace	Politické rozhodnutí, personální kapacity, projekt Centrum pro bydlení Liberec (alokace OPZ)
Indikátor výstupu	Návrh pravidel (minimalistická varianta), schválená pravidla
Opatření 1.4.2	Vytvořit metodiku sociálního bydlení Liberec
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - sestavení metodiky pro sběr dat o vyloučení a bytové nouzi (navazuje na opatření 1.1.1) - vytvoření katalogu řešení pro osoby v bytové nouzi / klienty centra pro bydlení - aktualizace metodiky programu Housing First (maximálně 1 x ročně) - sestavení metodiky prevence ztráty bydlení v bytech s nízkou podporou - sjednocení indikátorů systému sociálního bydlení v Liberci - poznámka: výstupy z výše uvedených činností jsou jednotlivými částmi komplexní metodiky; během implementace TAP budou zaváděny jednotlivé činnosti, které se do konce roku 2022 promítnou do ucelené metodiky
OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1;	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1;
Implementační subjekt	SML, podpora Agentury, PSB, NNO
Předpoklad realizace	Personální kapacity, projekt centrum pro bydlení (alokace OPZ)

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Indikátor výstupu	Metodika a její části rámcově odpovídající činnostem uvedeným výše
Opatření 1.4.3	Revize koncepce bydlení SML (rámcově pro roky 2023-2030)
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - sběr dat pro revizi (bytový fond, hospodaření, procesy a směrnice, dluhy na nájmu, výše nájmu, pasportizace technického stavu BF, přehled investic – zde návaznost i na výstupy strategického cíle 2 v technické oblasti) - evaluace projektů v sociálním bydlení – KSP, Centrum pro bydlení - evaluace programu Housing First - analýzy sociálního složení nájemníků bytového fondu města - další dílčí analýzy - participace na analytické a návrhové části - tvorba návrhové části
Implementační subjekt	SML, externí dodavatel, konzultace externí aktéři
Předpoklad realizace	Personální kapacity, politické rozhodnutí, spolupráce aktérů
Indikátor výstupu	Revidovaná koncepce schválená v orgánech města
Strategický cíl 2	Zvýšení dostupnosti standardního bydlení pro cílovou skupinu osob v bytové nouzi
Specifický cíl 2.1	Navýšení kapacit a kvality bytového fondu SML
Opatření 2.1.1	Do roku 2022 navýšit bytový fond SML o nejméně 100 bytových jednotek (včetně zahájení realizace projektů)
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - dokončení realizace stávajících projektů IPRÚ/IROP a jejich procesní napojení na systém bydlení SML - realizace nových projektů (Výstavba, IROP, případně jiné) - výkup a úprava soukromých nemovitostí (“obchod s chudobou”)
Zdroj finančního krytí	IROP, IPRÚ/ITI, Výstavba, rozpočet města (spoluúcast)
Implementační subjekt	SML, NNO
Předpoklad realizace	Personální kapacity SML, příprava žádostí, podání žádostí; splnění náležitostí investičního projektu, kapacity stavebního sektoru, splnění podmínek Stavebního Úřadu; dohoda se soukromými majiteli bytového fondu
Indikátor výstupu	počty a dispozice bytových jednotek, o které je bytový fond navýšen; lze sledovat i indikátory jednotlivých dotačních programů
Opatření 2.1.2	Zvýšit kvalitu stávajícího bytového fondu SML
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit standard bytů SML (lze čerpat z aktuální metodiky Housing First) - sestavit pasportizaci bytového fondu SML - vytvořit plán revitalizace bytového fondu SML - zavést průběžné plánování investic do bytového fondu

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	<ul style="list-style-type: none"> - upravit směrnici na zadávání malých stavebních zakázek pro opravy bytů tak, aby bylo zadávání rychlejší - posílit kapacity techniků majetkové správy včetně využití kapacit organizace Komunitní práce Liberec, o.p.s. (KPL)
Zdroj finančního krytí	Rozpočet města; jiné dotační možnosti
Implementační subjekt	SML, podpora Agentury, PSB
Předpoklad realizace	politické rozhodnutí, časové kapacity pracovníků magistrátu,
Indikátor výstupu	exitující standard bytů, pasportizace, plán revitalizace, směrnice na průběžné investování; nové úvazky techniků (nespecifikováno – je na politické dohodě na městě)
Specifický cíl 2.2	Zajistit kapacity soukromého standardního bydlení pro osoby ohrožené na trhu s bydlením
Opatření 2.2.1	Zavést systém spolupráce s majiteli standardního bydlení v rozsahu nejméně 15 bytů do roku 2022
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - sociálně-realistní činnost - spolupráce se soukromými majiteli - systém pravidel a garancí pro soukromé majitele standardního bydlení - zabydlení 15 domácností - poradenství pro osoby řešící problémy na soukromém trhu s bydlením
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1;
Implementační subjekt	NNO, podpora PSB, ASZ, SML
Předpoklad realizace	Zavedení pozice sociálně-realistního pracovníka ve výši 1,0 úvazku
Indikátor výstupu	vznikne pozice realistního poradce, realizované právní poradenství, evidence dotazů a řešených problémů, vznikne systém garancí; zabydlené byty
Strategický cíl 3	Koordinovaně řešit situaci v lokalitách sociálního vyloučení a bydlení, včetně kvality života, bezpečnosti, prevence kriminality a občanského soužití
Specifický cíl 3.1	Nastavovat preventivní opatření proti riziku vzniku nových lokalit sociálního vyloučení
Opatření 3.1.1	Monitorovat situaci v sociálním vyloučení, bytových domech a rizikových lokalitách ve městě
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - využití kapacity APK, kontaktních sociálních pracovníků města a sociálních služeb pro monitoring SVL a bytových domů města (viz strategický cíl 1, zde s akcentem na bezpečnost občanského soužití)

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

	- Vytvářet zprávy o stavu sociálního vyloučení (1 x ročně) ve městě (rovněž viz strategický cíl 1 – zde akcent na bezpečnost a občanské soužití)
Zdroj finančního krytí	Stávající projekty ESF, OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; kapacity NNO, komunitní plánování
Implementační subjekt	SML, MP L, NNO, spolupráce PČR
Předpoklad realizace	Projekt APK ve výši 10,0 úvazku (alokace OPZ), spolupráce dalších aktérů –společná koordinace a výměna informací
Indikátor výstupu	Zprávy o situaci v sociálním vyloučení
Opatření 3.1.2	Zabraňovat vzniku nových lokalit sociálního vyloučení
Činnosti	- uplatňování stavební uzávěry na nové ubytovny - - koordinace aktérů v bydlení (činnost PS bydlení) včetně těchto úřadů: KHS, ÚP, Stavební Úřad, složky IZS
Zdroj finančního krytí	Bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML a další uvedení aktéři
Předpoklad realizace	Stavební uzávěra platí pouze do doby vydání nového ÚP (poté pozbude stavební uzávěra platnost); úřady – ochota ke spolupráci a zákonné limity
Indikátor výstupu	Počty ubytoven nejsou navyšovány; počty žádostí o výjimku ze stavební uzávěry; počty a záznamy z pracovních setkání
Specifický cíl 3.2	Zlepšovat podmínky pro život a kvalitní občanské soužití v lokalitách sociálního vyloučení a bytových domech města
Opatření 3.2.1	Usilovat o dodržování stavebních, požárních, hygienických a lidskoprávních standardů na soukromých ubytovnách a bytových domech ve městě
Činnosti	- posílit PS bydlení o následující aktéry: Stavební úřad, zástupci IZS, Záchraná služba, KNL - výměna informací a koordinace jednotlivých složek systému - koordinovaně a aktivně jednat s majiteli ubytoven a bytových domů (SVL) ve věci dodržování standardů bydlení (viz výše), využití APK
Zdroj finančního krytí	bez finančního krytí
Implementační subjekt	SML; podpora NNO, Agentury, PSB a dalších aktérů
Předpoklad realizace	ochota spolupracovat, zákonné limity, ochota majitelů bydlení k dialogu, kapacity APK
Indikátor výstupu	počty setkání, zápisy z PS; přehled majitelů soukromého bydlení
Opatření 3.2.2	Zlepšovat dostupnost zdravotní péče pro osoby žijící v SVL, osoby v krajní bytové nouzi a klienty sociálního bydlení

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Udržet (0,5 úvazku na Liberec) a posilovat projekt mediátorů zdraví - zřídit ordinaci pro osoby znevýhodněné v přístupu ke zdravotní péči, zejména osoby v krajní bytové nouzi (bezdomovectví), včetně alternativy v podobě terénní formy
Zdroj finančního krytí	MZCR / OPZ
Implementační subjekt	SZU; podpora KHS, Agentury, KÚLK, MZCR, MPSV (OPZ)
Předpoklad realizace	Úvazek mediátora zdraví; finanční prostředky a realizátor ordinace/sanitky
Indikátor výstupu	úvazky mediátora, vznik zdravotní služby (ordinace/sanitka)
Specifický cíl 3.3	Zlepšovat občanské soužití v lokalitách sociálního vyloučení, v bytových domech města i na veřejných místech
Opatření 3.3.1	Působit preventivně a mediovat případné konflikty v lokalitách sociálního vyloučení, dále v jejich okolí a ve veřejném prostoru
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - působení APK a posílení týmu na celkem 10,0 úvazku - koordinovat činnost APK pomocí mikrotýmů, úřadu (MML) a sítě sociálních sužeb - zacílení APK na konkrétní lokality a jejich okolí (ubytovna Rosa, Vojanova ulice, okolí ulice Krkonošská, Ještědská, Zhořelecká a další; konkrétní místa ve veřejném prostoru a lokality městského bydlení (zde zejména ulice Na Valech/Vrchlického a ulice Krajiní) - pokračovat ve vzdělávání APK a vzdělávat příslušníky MP L v tématu sociálního vyloučení (cílové skupiny a jejich hendikepy, celostní a multidisciplinární pohled) - při plánování zahrnout metodiku BRIZOLIT
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; MVČR / alokace TAP 12.000.000 Kč
Implementační subjekt	SML, MP L, NNO, podpora Agentury
Předpoklad realizace	politické rozhodnutí, projekt APK (alokace OPZ)
Indikátor výstupu	počty úvazků APK; záznamy z mikrotýmů; množství a obsah vzdělávání pro APK, strážníky a další aktéry)
Opatření 3.3.2	Posilovat pozitivní vzorce chování, občanskou participaci a komunitní spolupráci v lokalitách sociálního vyloučení, jejich okolí a v lokalitách městského bydlení
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - komunitní práce v lokalitách sociálního vyloučení a v městském bydlení - realizovat participativní a komunitní aktivity s cílovou skupinou - činnost domovníků (viz strategický cíl 2)
Zdroj finančního krytí	OPZ, výzva 52, PO 2, IP 2.1; alokace TAP viz opatření 3.3.1

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Implementační subjekt	NNO
Předpoklad realizace	Úvazky komunitního pracovníka (5,0 úvazku); podání a schválení projektu;
Indikátor výstupu	počty úvazků, počty a zaměření realizovaných aktivit
Opatření 3.3.3	Posílit preventivní práci s dětmi a mládeží v zařízeních i v terénu (SVL, ubytovny, lokality městského bydlení, veřejný prostor)
Činnosti	<ul style="list-style-type: none"> - činnost NZDM - činnosti volnočasových a komunitních klubů pracující s cílovou skupinou dětí a mládeže ohrožené sociálním vyloučením - terénní práce s dětmi a mládeží (streetwork) pro smysluplné trávení volného času pro cílovou skupinu 50 osob
Zdroj finančního krytí	Síť sociálních služeb /MPSV-KÚLK/; MŠMT; ESF, nadační zdroje
Implementační subjekt	NNO, SML, příspěvkové organizace
Předpoklad realizace	Finanční zdroje a odborné kapacity, schopný realizátor
Indikátor výstupu	Počty NZDM a klubů, počty klientů / dětí navštěvujících zařízení; existence služby streetwork pro děti a mládež

5. IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

Implementační část popisuje role jednotlivých aktérů v realizaci TAP, proces společné koordinace, odpovědnost za hlavní projekty a úkoly, rizika, systém vyhodnocování plánu včetně indikátorů a rovněž rámcový rozpočet hlavních projektů. Implementace TAP je založena na trvalé komunikaci partnerů Lokálního partnerství a dlouhodobých činnostech a projektech jednotlivých partnerů. Nositelem TAP je statutární město Liberec. Město se podílelo na jeho přípravě, umožnilo facilitovaná setkání k dané problematice a participovalo na nich, čímž vnímá problematiku bydlení, bezpečnosti a občanského soužití jako prioritní témata v sociální oblasti. Hlavní role v implementaci je však přidělena městu a jeho kapacitě téma komunikovat.

5.1. ROLE AGENTURY

Agentura bude aktivně podporovat obec při realizaci výše uvedených oblastí. Konkrétně budou ze strany Agentury zajišťovány tyto aktivity (včetně společných akcí):

- Expertní podpora v oblasti bydlení a sociálního bydlení, stejně jako v oblasti prevence a bezpečnosti,
- Úzká spolupráce v přípravě a realizaci aktivit a projektů vycházejících z TAP, včetně podpory projektové činnosti ve vztahu k uvedeným výzvám ESF, případně ve vztahu k dalším zdrojům financí

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- Úzká spolupráce při průběžném vyhodnocování dokumentu Tematického akčního plánu,
- Přenášení podnětů ze strany obce k národním institucím, včetně příslušných resortů,
- Pomoc při nastavení systému vyhodnocování nastavených opatření,
- Koordinace a výměna informací v platformách zajišťujících řízení implementace TAP (PS bydlení, PS sociální začleňování v KPSS).

Agentura výše uvedenou roli zajistí úvazkem lokálního konzultanta ve výši nejméně 0,5 úvazku, dále zajistí expertní podporu pro tematické oblasti TAP. V případě potřeby dalších analýz budou dále využity expertní a výzkumné personální zdroje.

5.2. ROLE SML

Statutární město Liberec bude aktivně spolupracovat na výše definovaných cílech a opatřeních. Je garantem a realizátorem některých opatření, zejména projektu na bydlení (v pracovní verzi CBL – Centrum bydlení Liberec) a projektu na realizaci činnosti asistentů prevence kriminality (viz přehled projektů a financí). Konkrétně bude SML zajišťovat tyto aktivity:

- Materiální a organizační podpora realizovaných akcí, včetně jednání utvořených pracovních skupin, setkání pracovních skupin se uskuteční cca 2 – 4 ročně,
- Spolupráce na výzkumné činnosti, zejména prostřednictvím dodání dat,
- Spolupráce na procesu monitoringu a vyhodnocování dopadů příslušných projektů a aktivit.

SML zajistí pracovníka – manažera sociálního začleňování, který bude mít kompetence pro organizační řešení uvedené agendy, a to v minimální výši 0,5 úvazku.

V rámci SML se TAP týká těchto odborů:

- Odbor školství a sociálních věcí
- Odbor sociální péče
- Odbor majetkové správy
- Odbor ekonomiky
- Odbor strategického rozvoje a dotací
- Odbor kancelář tajemníka
- Odbor Městská policie Liberec

5.3. AKTÉŘI, PLATFORMY A SYSTÉM SPOLUPRÁCE

Pro úspěšnou realizaci tohoto akčního plánu je nutná spolupráce dalších partnerů a aktérů. Tito aktéři se budou setkávat a komunikovat v rámci následujících platform, ve kterých

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, **registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605**. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

jsou uvedeni. Složení těchto platforem je dáno již existujícími pracovními skupinami (PS sociálního začleňování KPSS Liberec a PS Bydlení), k nimž se přidává mikrotým TAP, který propojuje oblast bezpečnost a bydlení na ose SML (a MP L) – Agentura. Dále uvádíme některé další organizační a politické orgány SML, které jsou důležité pro přenos informací k veřejné správě v Liberci.

Mikrotým TAP se sejde nejméně 4 x ročně. Jeho jednání je možné spojit s jednáním PS bydlení nebo PS sociálního začleňování. PS sociálního začleňování je o naplňování TAP informována, může také dávat k TAP své podněty. PS bydlení sleduje a řídí naplňování TAP v oblasti bydlení. Oblast bezpečnost je ošetřena mikrotýmem TAP a přenosem informací z a do PS sociálního začleňování. Návrh na složení mikrotýmu TAP uvádíme v přehledné tabulce, přičemž platí, že mikrotým může navrhopvat změny, sejde-li se vždy alespoň 1 zástupce za každého aktéra (celkem tedy celkem 4 osoby za 4 aktéry). Prioritou je konsenzuální shoda aktérů.

Tabulka 12: Mikrotým TAP

Aktér	Zástupce	Působnost
Statutární město Liberec	náměstek pro sociální věci	sociální věci v místní samosprávě
	manažer sociálního začleňování	zajišťuje koordinaci a přenos informací na město
	zástupce humanitního oddělení	vedení humanitního oddělení SML (financování sociálních služeb a OPZ projekty, nájemní smlouvy na bydlení)
	Zástupce OPZ projektu (CBL) v bydlení	zastupuje tým pod projektem OPZ (KSP 2017-2020, CBL 2020-2022)
Městská policie Liberec	ředitel MP L	řídí MP, zabezpečení veřejného pořádku
	manažer prevence kriminality / a / nebo mentor APK	koordinace prevence ve městě
	zástupce APK	dohled nad veřejným pořádkem a mediací, zejména v SVL a okolí
Agentura pro sociální začleňování	lokální konzultant pro Liberec	lokální konzultant pro sociální začleňování, koordinuje a propojuje aktéry v území, přináší dobré praxe
	lokální expert pro bydlení	zajišťuje odborné vedení diskuze v problematice bydlení
	lokální expert pro bezpečnost	zajišťuje odborné vedení diskuze v problematice bezpečnosti
Další odborní aktéři	Metodik APK	metodicky vede APK a nastavuje vzdělávání
	zástupce komunitního plánování - manažer PS pro sociálně vyloučené KPSS	vede odbornou diskusi v PS, zajišťuje odborný pohled sociálních služeb

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

PS bydlení má stejné složení, jako měla doposud s tím, že je v návrhu obohacena o další aktéry-úřady a NNO. Vždy platí, že za každou organizaci je nutné alespoň 1 zástupce, nemusí být vždy splněno, že se účastní ředitel a terénní pracovník.

Tabulka 13: PS bydlení Liberec

Člen PS	Zástupce	Působnost
Statutární město Liberec	náměstek pro sociální věci	sociální věci celkově, včetně odborů
	manažer sociálního začleňování	zajišťuje koordinaci a přenos informací na město
	metodik KSP	metodicky vede KSP
	kontaktní sociální pracovník	prakticky pracuje s CS.
	vedoucí humanitního oddělení	poskytování bytů z vlastnictví SML a administrativní správa
	referent plateb na nájmu	garant informací za danou oblast (nájem a vznik dluhu v městském bydlení)
MML-sociální odbor	vedoucí odboru soc. činností	přenesená působnost státní správy
Člověk v Tísni o.p.s	terénní pracovník	zajišťuje informace z terénu
	ředitel pobočky	zajišťuje informace z dalších projektů organizace, komentuje, navrhuje opatření
Most k naději, z.s.	odborný ředitel	odborný pohled za organizaci
	terénní pracovník	odborný pohled z terénu drogově závislých, osob ohrožených soc. vyloučením
Naděje	vedoucí NDC	odborný pohled na CS krajní bytové nouze
	vedoucí noclehárny	
	terénní pracovník	odborný pohled z terénu krajní bytové nouze
D.R.A.K., z.s.	sociální pracovník	odborný pohled na práci s osob. Ohroženými soc. vyloučením
Romodrom, o.p.s.	vedoucí pracovník TP a OSP	zajišťují odborné informace z terénu a poradenství, přenášejí informace k vedení organizace
	různí pracovníci TP a OSP	
Návrat, o.p.s	ředitel	zajišťují odborné informace z AD pro muže a AD pro ženy a rodiny s dětmi
Advaita, z. ú.	sociální pracovník	odborná znalost u cílové skupiny osob řešících závislost
Tulipán, z.s.	sociální pracovník	přímá práce s CS, projekty chráněného bydlení
ARPLK	různí zástupci	znalost romské menšiny
Nábyková banka, z.s.	ředitelka projektu	materiální pomoc sociálně slabým
Fokus Liberec, o.p.s.	sociální pracovník	odborný pohled na lidi trpící duševní poruchou, podporované bydlení
Oblastní charita Liberec	ředitel	pobytové služby s péčí pro seniory a pro matky s dětmi v tísní

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Centrum pro zdravotně postižené Liberec	vedoucí sociální pracovnice	sociálně právní ochrana dětí
ÚP	vedoucí Oddělení hmotné nouze	Informace z ÚP (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc)
Krajská hygienická stanice	epidemiolog	informace z KHS, epidemiologického i jiného charakteru
Platforma pro sociální bydlení	poradce pro ukončování bezdomovectví	informace týkající se zákona o sociálním bydlení, Housing First a ukončování bezdomovectví
Agentura pro sociální začleňování	lokální konzultant pro Liberec	lokální konzultant pro sociální začleňování, koordinuje a propojuje aktéry v území
	lokální poradce pro bydlení	zajišťuje odborné vedení diskuze v problematice (ne)bydlení
KÚLK	krajský koordinátor pro menšiny a záležitosti cizinců	odborný aktér v oblasti sociálního vyloučení a menšin, přenos informací na úroveň Libereckého kraje (jediný zástupce LK)
MML	Odbor stavební úřad	Odborný aktér/úřad v oblasti technických standardů
IZS	Hasičský záchranný sbor	Odborný aktér v oblasti požárních opatření
Zdravotnictví - obecné	Lékař, případně zdravotní sestra	Odborný pohled na dostupnost zdravotní péče
Zdravotnictví - psychiatrie	Lékař – psychiatr	Odborný pohled - psychiatrie

Pracovní skupina pro cizince, národnosti menšiny a osoby ohrožené sociálním vyloučením (zjednodušeně PS pro sociální začleňování) funguje pod komunitním plánováním sociálních služeb v Liberci. Od února 2020 plní funkci lokálního partnerství a je obohacena o aktéry z původní PS bezpečnost.

Tabulka 14: PS KPSS pro sociálně vyloučené

Člen PS	Zástupce	Působnost
	manažer PS	organizuje setkání, navrhuje program, dělá zápisy.
Statutární město Liberec	manažer sociálního začleňování	zajišťuje koordinaci a přenos informací na město
	vedoucí humanitního oddělení	koordinování sociální činnosti humanitního odboru na město
	referent sociálních služeb	manažer komunitního plánování, provazba informací
	manažer prevence kriminality	zajišťuje přenos informací zýkajících se bezpečnosti, vazba na MP L

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Romodrom, o.p.s.	vedoucí pracovník TP a OSP	zajišťují odborné informace z terénu a poradenství, přenášejí informace k vedení organizace
Bílý kruh bezpečí, z.s.	vedoucí poradny	poradenská činnost zvláště ohroženým obětem trestných činů
Centru pro integraci cizinců, o.p.s	vedoucí pobočky	přenos odborných informací z pohledu služby (cizinci)
Centrum na podporu integrace cizinců	vedoucí pobočky	realizace integrační politiky ČR (cizinci)
Centrum pro zdravotně postižené Liberec	vedoucí sociální pracovnice	sociálně právní ochrana dětí
Most k naději, z.s.	odborný ředitel	odborný pohled za organizaci
	terénní pracovník	odborný pohled z terénu drogově závislých, osob ohrožených soc. vyloučením, DPC
Naděje	vedoucí NDC	odborný pohled na CS krajní bytové nouze
Návrat, o.p.s	ředitel	zajišťují odborné informace z AD pro muže a AD pro ženy a rodiny s dětmi
Probačně mediační služba	vedoucí pobočky	společensky prospěšné řešení konfliktů a zajištění alternativních tretů
Rozkoš bez rizika, z.s.	vedoucí poradenského centra	problematika sexuálních pracovníků
Oblastní charita Liberec	ředitel	pobytové služby s péčí pro seniory a pro matky s dětmi v tísní
ARPLK	člen asociace	podpora Romů
KRRLK	člen koalice	podpora Romů
KÚLK	krajský koordinátor pro menšiny a záležitosti cizinců	odborný aktér v oblasti sociálního vyloučení a menšin, přenos informací na úroveň Libereckého kraje
Agentura pro sociální začleňování	lokální konzultant pro Liberec	lokální konzultant pro sociální začleňování, koordinuje a propojuje aktéry v území

Pro zajištění koordinace a synergie řešených témat, včetně návrhu souvisejících projektových opatření, budou informace předávány k vedením obcí i dalších státních i nestátních institucí, které v lokalitě působí tak, aby bylo možné zprávu o realizaci aktivit šířit dále v rámci jednání zastupitelstva obce.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

V tomto smyslu budou existovat 3 propojené úrovně spolupráce:

1. Operativní: mikrotým TAP, realizátoři opatření a jejich vedení
2. Koordinačně-monitorovací – mikrotým TAP, realizátoři opatření, PS sociálního začleňování a PS bydlení, koordinační setkání s gesčním náměstkem
3. Monitorovací: Výbor pro sociální věci a bezpečnost, RM Liberec, ZM Liberec

5.4. VYHODNOCOVÁNÍ AKTIVIT TAP A MONITORING AKTIVIT

Po dobu spolupráce budou průběžně vyhodnocovány vyjmenované cíle v rámci TAP a současně bude sledována realizace a dopad konkrétních projektových činností. S výstupy z monitoringu aktivit budou průběžně seznamováni zástupci vedení obce.

Tabulka 15: Rámcový harmonogram vyhodnocování TAP

Termín	Zapojení aktéři	Výstup
2020 (2. pololetí)	Agentura, obec, další aktéři*	Interní zpráva průběžného hodnocení TAP na úrovni: podaných projektů, realizovaných klíčových aktivit, kvalita spolupráce
2021 (2. pololetí)	Agentura, obec, další aktéři*	Interní zpráva průběžného hodnocení TAP včetně zprávy o realizaci projektů a sledování naplňování indikátorů
2022 (2. pololetí)	Agentura, obec, další aktéři*	Závěrečná zpráva hodnocení TAP – aktivity, projekty, indikátory, celková změna; návrhy doporučení návazných opatření; evaluace realizovaných projektů

*Obec se do vyhodnocování TAP zapojí dodáním dat, Agentura zpracuje závěrečnou zprávu. Evaluace projektů bude realizována na základě monitoringu Agentury a evaluačních aktivit (mimo Agenturu)

Při vyhodnocení TAP budou využity:

- Statistické údaje vztahující se k sociálnímu začleňování (zejména pro oblasti bydlení a bezpečnosti).
- Výstupy a dopady projektových i neprojektových aktivit realizovaných v rámci aktivit TAP.

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

- Průběžné evaluační zprávy konkrétních opatření vycházejících z TAP.
- Další výzkumná činnost realizovaná na území Liberce, včetně dalších šetření, která mají vztah k řešení problematice.

Hodnocení TAP bude v Liberci provedeno na následujících úrovních:

- **mikrotým TAP** ve složení lokální konzultant, manažer sociálního začleňování, poradce Agentury pro bydlení, poradce Agentury pro bezpečnost, manažer prevence kriminality SML; do mikrotýmu mohou být zapojeni další aktéři dle potřeby
- **PS sociálního začleňování při KPSS Liberec**, včetně informování ŘPS KPSS a gesčního náměstka pro sociální oblast a předsedy sociálního a bezpečnostního výboru ZM Liberec
- **Sociální a bezpečnostní výbor ZM Liberec** – písemná informace, případně osobní prezentace ze strany mikrotýmu
- **RM Liberec** – písemná informace, dodá se gesčnímu náměstkovi, ten přenesení do RM

Monitoring aktivit a projektů

Nastavení monitoringu projektových činností je podmínkou pro úspěšné vyhodnocení plánů, jejichž cíle jsou spjaty se zdroji ESF. Pro monitoring projektových aktivit byl Agenturou vytvořen proces, který se zaměřuje na reflexi změn (zamýšlených i nezamýšlených), které jsou dosahovány realizovanými aktivitami projektu v území sociálně vyloučených lokalit a územích, na něž se zaměřuje příslušný Tematický akční plán. Po dobu spolupráce budou průběžně vyhodnocovány jmenované cíle v rámci TAP a současně budou monitorovány konkrétní projektové činnosti a sledovány dopady opatření. Monitoring je založen na shromažďování a vyhodnocování dat a „měkkých“ informací, které v rámci aktivit shromažďují nositelé projektů a poskytovatelé služeb. Doplnkově a pro srovnání s trendy a situací v širším kontextu budou využívána statistická data, která mohou ovšem být ovlivněna i dalšími faktory. Monitorovací indikátory byly zvoleny k jednotlivým formulovaným opatřením TAP.

Výstupy monitoringu budou shromažďovány každoročně a kumulativně k polovině roku 2022. Za shromažďování odpovídá mikrotým TAP a jeho manažer. Odbornou podporu provádí Agentura. Monitoring je prezentován na dalších platformách (PS, výbor, RM) dle domluvy.

Tabulka 16: Výstupy monitoringu projektů

Termín	Zapojení aktéři	Výstup
2020 (2. pololetí)	Agentura, obec, realizátor projektu*	Nastavení monitoringu dle aktuální metody a parametrů
2021 (2. pololetí)	Agentura, obec, realizátor projektu*	Interní zpráva průběžného monitoringu

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

2022 (2. pololetí)	Agentura, obec, realizátor projektu*	Závěrečná zpráva hodnocení dopadového monitoringu projektu.
--------------------	--------------------------------------	---

*Obec a realizátoři se do monitoringu zapojí dodáním dat, Agentura zpracuje závěrečnou zprávu.

Podobně jako na procesu vyhodnocení TAP, i na monitoringu se budou aktivně spolupodílet konkrétní pracovníci obce (a dalších zapojených institucí) při úzké spolupráci s pracovníky Agentury – lokální konzultant, výzkumník, expert pro danou tematickou oblast. Monitoring může být doplněn, případně nahrazen, projektovou evaluací, pokud ta bude součástí projektu a bude v projektu realizována jako samostatná klíčová aktivita.

5.5. KLÍČOVÉ AKTIVITY, FINANCE A ANALÝZA RIZIK

Klíčovými aktivitami tohoto akčního plánu jsou dva projekty:

1. **Centrum bydlení Liberec (CBL)**, úprava pravidel pro přidělování bytů, ošetření sociálního bydlení, včetně programu Housing First; efektivní reagování na dluhovou problematiku v bydlení, koncepční práce
2. **Asistenti prevence kriminality Liberec**, jejich působení v lokalitách sociálního vyloučení, ve veřejném prostoru a u bytových domů města

Hlavním cílem CBL je komplexně ošetřit téma sociálního bydlení v Liberci. CBL má následující funkce: znalostní (depistáže, monitoring SVL, budování znalosti o cílové skupině, kapacitách systému a celkové situaci v bydlení), funkce v oblasti sociální práce: výběr CS, nastavování case managementu, zabydlování osob s komplexními potřebami, prevence ztráty bydlení, řešení konfliktů, nasměrování na další soc. služby); třetí funkcí centra je na základě znalosti vzdělávat zúčastněné aktéry, navrhnout změny systému, tvořit vyhodnocení fungování systému a garantovat odborně oblast bydlení při SML. Klíčovým partnerem pro fungování je SML, klíčovými partnery pro realizaci jsou Agentura, PSB, místní NNO-sociální služby a cílová skupina osob v bytové nouzi nebo v zabydlení.

Hlavní rizika projektu CBL:

- nevyjasněné hranice mezi projektem CBL a humanitním oddělením
- nespolečná práce dalších aktérů (NNO a úřadů)
- změna situace na trhu s bydlením
- nedostatečné odborné kapacity realizačního týmu

Hlavním cílem projektu Asistenti prevence kriminality je posilovat preventivní roli v prostředí sociálního vyloučení prostřednictvím zkušených zástupců komunity. Mezi Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

základní funkce APK zde patří: informování osob, přesměrování na další aktéry, asistence dalším aktérům, mediace konfliktů, navrhování opatření v oblasti sociálního začleňování, komunitní práce v lokalitách, nastavování hranic pro fungování v občanském soužití, aktivní pomoc občanům, prevence záškoláctví a potřeby represivních opatření v oblasti OSPOD, práce s osobami s trestní minulostí, práce s mládeží přímo v terénu.

Hlavní rizika projektu APK:

- kvalita kandidátů na pozice APK, častá fluktuace
- nedostatečné vyjasnění hranic a spolupráce s dalšími aktéry
- nízké platové ohodnocení APK

Projekty CBL a APK budou v Liberci spolupracovat tak, jako nyní spolupracují projekty APK a KSP (Kontaktní sociální práce). Oba projekty chce žadatel realizovat z výzvy č. 52 OPZ (KPSVL).

Tabulka 17: Rámcový rozpočet TAP

Projekt	Alokace	Návaznost na opatření
Z toho pro oblast bydlení – projekt Centrum bydlení Liberec	11.000.000 Kč	Strategický cíl 1
		Specifické cíle: 1.1
		Opatření 1.1.1, 1.1.2
		Specifický cíl 1.1.2
		Opatření 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3, 1.2.4
		Specifický cíl 1.3
		Opatření 1.3.1 (částečně)
		Specifický cíl 1.4.
Opatření 1.4.1, 1.4.2		
okrajově též opatření 1.4.3. (sběr podkladů pro koncepci, zpracování koncepce bude mimo projekt) a opatření ze Strategického cíle 2 a 3 (spolupráce na řešeních), zejména Opatření 2.2.1		
Z toho pro oblast bezpečnost a občanské soužití – projekt APK Liberec; varianta: projekt kombinující APK a domovníky-preventisty	12.000.000 Kč	Strategický cíl 3
		Specifický cíl 3.1
		Opatření 3.1.1
		Specifický cíl 3.2

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

		Opatření 3.2.1
		Specifický cíl 3.3.
		Opatření 3.3.1, 3.3.2

5.6. AKTUALIZACE TAP

Tento tematický akční plán je možné aktualizovat. Pro aktualizaci je nutné splnit 3 podmínky:

- ⇒ Existuje problém, dílčí téma, které spadá pod tento TAP, ale není v něm ošetřeno
- ⇒ Existuje řešení, které je vhodné promítnout do návrhů TAP
- ⇒ Existuje vůle a kapacita aktérů k naplnění, stejně jako zdroje pro realizaci

K aktualizaci je nutné dodržet proces aktualizace TAP, a to v následující podobě:

1. Problém a jeho řešení jsou prodiskutovány v rámci mikrotýmu TAP.
2. Je navržena aktualizace TAP, která je projednána v PS bydlení (téma bydlení) nebo v PS pro sociálně vyloučené v KPSS (téma bezpečnost a občanské soužití).
3. Návrh aktualizace je zanesen do samostatného dokumentu „formulář aktualizace“, který dokumentuje odůvodnění aktualizace, popisuje problém a jeho řešení; v rovině návrhů je cíl, případně opatření začleněno do struktury TAP dle použitého číslování.
4. Aktualizace musí být vzata na vědomí RM Liberec, jinak je neplatná.
5. Aktualizaci schvaluje rovněž vedení Agentury.
6. Aktualizace TAP je spolu se schválením zveřejněna.

Aktualizaci TAP je možné provést maximálně jednou za 6 měsíců.

5.7. INDIKÁTORY TAP

Návrhová tabulka indikátorů vychází z analytické a návrhové části TAP. Její podoba může být upravena po prodiskutování v mikrotýmu TAP i dalších platformách. Předpokladem je, že aplikace opatření a aktivit může otevřít hlubší diskusi na definici indikátorů a způsobem jejich zaznamenávání a interpretace.

Tabulka 18: Indikátory TAP

	2019	2020	2021	2022
Bytová nouze, sociální dávky, dluhy				
Počet domácností v bytové nouzi				
Počet jednočlenných domácností v bytové nouzi				

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Počet vícečlenných domácností v bytové nouzi				
Počet osob v krajní bytové nouzi (bezdomovectví)				
Celkový počet klientů kontaktní sociální práce (KSP/CBL)				
Počet klientů kontaktní sociální práce (KSP/CBL) – nad 40 hodin				
Počet PnB vyplacených v průměrném měsíci				
Proc. podíl příjemců PnB v průměrném měsíci (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)				
Počet PnŽ vyplacených v průměrném měsíci				
Počet DnB vyplacených v průměrném měsíci				
Proc. podíl příjemců DnB v průměrném měsíci roku (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)				
Hodnota Indexu sociálního vyloučení				
Počet identifikovaných lokalit sociálního vyloučení				
Počet identifikovaných objektů (ubytovna, bytový dům) v lokalitách sociálního vyloučení				
Počet osob v exekuci				
Počet exekucí				
Proc. podíl osob v exekuci (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)				
Počet seniorů (65+ let) v exekuci				
Bytový fond SML				
Počet bytových jednotek v bytovém fondu města				
Počet bytových jednotek o velikosti 1 KK nebo 1 + 1				
Počet bytových jednotek o velikosti 2 KK nebo 2 + 1				
Počet bytových jednotek o velikosti 3 KK nebo 3 + 1				
Počet bytových jednotek o velikosti 4 + 1 a větší				
Počet bytových jednotek v režimu DPS				
Počet nově postavených nebo zrekonstruovaných bytů				
Celkový počet bytů pod dotací IROP				
Počet bytů v žádostech do programu „Výstavba“				
Case management, sociální práce a podpora v bydlení				

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Počet registrovaných zájemců o bydlení				
Počet sociálních šetření u zájemce o bydlení				
Počet řešených případů formou odborného skupinového case managementu				
Počet přidělených bytů – mimo DPS				
Počet přidělených bytů - DPS				
Celkový počet bytů přidělených v režimu Housing First k 31.12. daného roku				
Počet nově přidělených bytů s komplexní podporou Housing First				
Celkový počet reportovaných událostí – dluh na nájmu				
Počet reportů o dluhu na nájmu – nová domácnost				
Počet uzavřených splátkových kalendářů				
Míra dodržování splátkových kalendářů (%)				
Celkový počet oznámení v sousedském soužití (BF SML)				
Počet intervencí kontaktních pracovníků SML v bydlení SML				
Počet výpovědí z nájmu ze strany SML – důvod: neplnění podmínek nájemní smlouvy				
Počet výpovědí z nájmu z důvodu neplacení nájmu				
Počet řešených výpovědí řešených soudní cestou				
Počet domácností, u nichž bylo zabráněno výpovědi z nájmu díky aktivní práci SML v bydlení (projekt KSP/CBL)				
Počet zajištění (předávka materiálu dle žádosti) klienta nábytkovou bankou				
Přehled kontaktů a intervencí u všech nových nájemníků SML				
Bydlení – koordinační setkání				
PS bydlení				
Setkání klíčových pracovníků Housing First				
Počet společných porad odboru majetkové správy a humanitního oddělení				
Počet společných porad odboru sociální péče a humanitního oddělení				
Bydlení - výstupy				

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Aktualizace metodiky Housing First pro Liberec				
Návrh změny pravidel pro přidělování bytů SML				
Metodika sociálního bydlení Liberec				
Aktualizovaná koncepce bydlení Liberec				
Pasportizace bytového fondu SML				
Jednotná metodika pro sběr dat o bytové nouzi a vyloučení				
Zpráva o stavu bytové nouze a sociálním vyloučení				
Pořadník žadatelů o byt				
Katalog řešení pro osoby v bytové nouzi				
Anonymizované záznamy z case managementu žádostí o byt				
Jednotné kontaktní místo bydlení				
Zpráva o stavu dluhů				
Bezpečnost a občanské soužití				
Počet úvazků Asistentů prevence kriminality				
Počet intervencí APK – informování o právech a povinnostech				
Počet intervencí APK – mediace konfliktů				
Počet intervencí APK - záškoláctví				
Počet intervencí APK – spolupráce s PMS / cílovou skupinou PMS				
Počet intervencí APK – osoby v krajní bytové nouzi				
Počet intervencí APK – rodiny v SVL prostředí				
Počet intervencí APK – bytové domy města				
Počet školení APK				
Počet společných workshopů NNO, sociálních pracovníků, APK, PČR a strážníků MP L				
Bezpečnost – koordinační setkání				
Mikrotým APK				
Mikrotým TAP k bezpečnosti				

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

6. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Domácnosti v bytové nouzi v Liberci dle zprávy PSB a Lumos (2019).....	15
Tabulka 2: Vybrané statistické ukazatele pro Liberec; zdroj: factsheet Agentury pro sociální začleňování.....	18
Tabulka 3: Bytový fond Liberce (počty bytů dle dispozic pouze pro potřeby SML tj. bez služebních bytů a ubytování nízkého standardu - byty v noclehárně v Kateřinkách):.....	22
Tabulka 4: Kategorie bytů bytového fondu Liberec, nájemné a vstupní podmínky.....	23
Tabulka 5: Kategorie bytů dle příjmů, zvýhodnění vstupu, aspektu sociální práce a dluhů	24
Tabulka 6: Stávající a alternativní postup žádání o městský byt v Liberci	27
Tabulka 7: Základní problémy systému bydlení v Liberci.....	35
Tabulka 8: Žebříček krajů dle indexu kriminality (Liberecký kraj označený červenou tečkou) ...	42
Tabulka 9: Pořadí ÚO Liberec (okres Liberec, označeno červenou tečkou) v kriminalitě za rok 2019.....	43
Tabulka 10: Index kriminality – OO v Liberci a regionální srovnání (červeně hodnoty nad 200) ..	44
Tabulka 11: Bezpečnost a občanské soužití – klíčové problémy	59
Tabulka 12: Mikrotým TAP	72
Tabulka 13: PS bydlení Liberec.....	73
Tabulka 14: PS KPSS pro sociálně vyloučené.....	74
Tabulka 15: Rámcový harmonogram vyhodnocování TAP	76
Tabulka 16: Výstupy monitoringu projektů	77
Tabulka 17: Rámcový rozpočet TAP	79
Tabulka 18: Indikátory TAP.....	80
Graf 1: Průměrná cena nájemního bydlení za m ² – Liberec; dostupné z https://realitymix.cz/statistika-nemovitosti-graf.php?mesto=78&praha=0&s=byty-pronajem-prumerna-cena-pronajmu-1m2-mesic	10
Graf 2: Kyberkriminalita 2011 – 2018 (zdroj: PČR).....	45

Tento materiál vznikl za finanční podpory ESF prostřednictvím OP Zaměstnanost v rámci projektu „**Systémové zajištění sociálního začleňování**“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

7. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1 – POUŽITÁ LITERATURA:

- Kocman, David: *Klepal, Jaroslav: Prostupné bydlení (Evaluate)* - ÚV ČR / Sekce pro lidská práva, Agentura (Odbor) pro sociální začleňování, 2016
- Pleace, Nicholas: *Evropská příručka Bydlení především* - ÚV ČR / Sekce pro lidská práva, Agentura (Odbor) pro sociální začleňování, 2017
- Šolková, Barbora: *Analýza sociálně vyloučených lokalit a ubytoven na území Liberce* (2015), Liberec 2015, dostupné zde: https://www.liberec.cz/files/vizitky_prilohy/analiza-socialne-vyloucenych-lokalit-ubytoven-uzemi-mesta-liberce_verejna-verze.pdf
- PSB/Lumos : *Zpráva o vyloučení z bydlení 2019*, dostupné zde: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zpráva-o-vyloučení-z-bydlení-za-rok-2018.pdf>
- kolektiv BRIZOLIT: *Labyrintem zločinu a chudoby - Kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*, Doplněk: Brno 2018

PŘÍLOHA Č. 2 – VYJÁDŘENÍ RM LIBEREC

PŘÍLOHA Č. 3 – VYJÁDŘENÍ ODBORU PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ (AGENTURA)